

November

ÚSTAV PAMĚTI NÁRODA

ÚSTAV
PAMÄTI
NÁRODA

November

Očami ŠtB a ulice

Through the Eyes of the ŠtB and Streets

November

Očami ŠtB a ulice / Through the Eyes of the ŠtB and Streets

Zostavili / Edited by Peter Balun, Gábor Strešňák

Vydal / Published by
Ústav pamäti národa / Nation's Memory Institute
Námestie slobody 6
817 83 Bratislava 15
Slovensko / Slovakia
www.upn.gov.sk
www.17november1989.sk

1. vydanie / 1st edition

Zodpovedná redaktorka / Supervisor Katarína Szabová
Jazyková redaktorka / Linguistic editor Marta Bábiková, Jana Otočková
Preklad / Translation Pavol Balun
Návrh obálky / Cover design Ján Pálffy
Grafická úprava a sadzba / Design and typeset Ján Pálffy, Gabriela Smolíková
Tlač / Printed by Vydavateľstvo Michala Vaška
© Ústav pamäti národa 2009
Všetky práva vyhradené / All rights reserved

ISBN 978-80-89335-22-0

*Ďakujeme všetkým, ktorí na zostavenie tejto publikácie
poskytli svoje fotografie, materiály a odbornú pomoc.*

*We would like to express our thankfulness to all people
who have provided their pictures,
materials and expert assistance for this publication.*

Miloslav Ábel, Ivan Binder, Petra Bombíková-Maudgil, Jozef Dóka ml., Martin Greguš,
Juraj Horváth, Daria Kminiaková, Pavol Mikulášek, Pavol Mikulík, Milan Novotný,
Anton Orlik, Ján Rendek, Ivan Rumánek, Milan Seberíni, Lubo Stacho,
Miro Svoboda, Jana Šebestová, Peter Šesták,
Martin Škopec, Michal Štrpka, Katarína Štrpková

Partneri / Partners

Slovenský
národný
archív

Mediálni partneri / Media partners

.tasr.

Slovenský rozhlas

úvod
introduction

„První měsíce roku 1989 znovu a jasně ukázaly, že i když se současné československé vedení velmi často zaklíná slovy přestavba a demokratizace, ve skutečnosti se dost zoufale vzpírá všemu, co demokracii vytváří nebo ji alespoň vzdáleně připomíná.“ Tými slovy charakterizovali autori petície *Několik vět* vnútropolitickú situáciu v Československu v roku 1989. Chceli tak poukázať predovšetkým na to, že kým v Poľsku a Maďarsku už v tom čase diskutovali vládne komunistické strany s predstaviteľmi opozície o usporiadaní nových politických pomerov, u nás boli ešte stále ľudia perzekvovaní za nedovolenú a protištátnu opozičnú činnosť.

Nástup Michaila Gorbačova do čela Komunistickej strany Sovietskeho zväzu v roku 1985 priniesol do politiky komunistického režimu nové (až na krátke československé intermezzo v roku 1968) princípy glasnosti a perestrojky. Gorbačov definitívne upustil aj od tzv. Brežnevovej doktríny, ktorá garantovala krajinám sovietskeho bloku ohrozeným kontrarevolúciou „bratskú pomoc“. Lídri komunistických strán jednotlivých krajín tak dostali voľnú ruku pri riešení vnútro politickej situácie. Väčšina z nich mala vážny problém vyrovnáť sa s novými pravidlami „hry“, pretože zrazu museli na seba prevziať celú zodpovednosť za riešenie ťažkých hospodárskych, sociálnych a politických problémov, ktoré sa dovtedy riešili „konzultáciami“ v Moskve. Liberalizácia vzťahov medzi európskymi štátmi socialistického bloku mala napokon za následok ich rozdielny prístup k vnútrospoločenským

“The first months of 1989 have repeatedly and clearly shown that even if the current Czechoslovak leaders use the words “transformation” and “democratization” very often, they are, in reality, quite opposed to everything that forms democracy or anything remotely connected with it.” These words were used by the authors of the petition *Několik vět* (Few Phrases) to characterize the domestic political situation in Czechoslovakia in 1989. They primarily wanted to point to the fact that while in Poland and Hungary the governmental communist parties were in discussion with representatives of the opposition about the organization of the new political situation, in Czechoslovakia, people were still being persecuted for improper and seditious opposition action.

The accession of Mikhail Gorbachev in 1985 to the head of the Soviet Union Communist Party brought new principles of Glasnost and Perestroika to the policy of the communist regime (with the exception of the short Czechoslovak interval in 1968). Gorbachev definitively ended the so-called Brezhnev's doctrine that guaranteed “brotherly help” to countries in the Soviet block threatened by counterrevolution. Leaders of the Communist Parties in particular countries got full liberty in terms of dealing with their internal political situation. However, it was a serious problem for most of them to follow the new rules of the “game”, given their sudden responsibility for solving the difficult economic, social and political problems previously dealt with by “consultants” in Moscow. This liberalization of relationships between the European countries in the socialist

požiadavkám. Zo spätného pohľadu ich podľa toho možno rozdeliť na reformné, t. j. prístupné na rokovanie s opozičnými silami (Maďarsko, Poľsko, Sovietsky zväz), a konzervatívne (Československo, NDR, Bulharsko a Rumunsko).

Uvoľnenie sovietskej politiky privítali aj predstavitelia opozičných občianskych zoskupení. V druhej polovici 80. rokov ich počet z roka na rok rástol a stupňovali tlak na vedenia komunistických strán, aby začali riešiť stále sa zhoršujúcu hospodársku situáciu, zlý stav životného prostredia a zabezpečili dodržiavanie základných ľudských práv.

Štrajky v roku 1988 v Poľsku boli odpoveďou spoločnosti na neschopnosť strany a vlády riešiť najpálčivejšie problémy. V jeseni 1988 sa preto začali prvé rozhovory s opozíciou o ekonomických reformách. Po krátkej prestávke, keď si predstavitelia robotníckej strany mysleli, že to zvládnu sami a upustili od spoločných rokovaní, boli nútení začiatkom roka 1989 obnoviť spoluprácu s opozíciou. Rokovania tzv. okrúhleho stola trvali od 6. februára do 5. apríla 1989 a ich výsledkom bola legalizácia opozičného hnutia Solidarita, obnovenie úradu prezidenta, vznik Senátu, ale najmä poloslobodné voľby. 4. júna 1989 si Poliaci jednoznačne vybrali demokraciu. Ale v ten istý deň si na druhej strane zemegule čínsky komunistický režim upevnil pozíciu krvavým potlačení demonštrácie na Námestí nebeského pokoja.

Podobne aj v Maďarsku sa prejavy opozičnej inteligencie spočiatku týkali predovšetkým čoraz väčšmi prehlbujúcej hospodárskej krízy. Už roku 1987 vyhlásila opozícia svoj reformný program, avšak s konštatovaním,

block resulted in their differing approaches to internal social demands. Retrospectively, they can be divided according to their approach to reformist countries: either open to negotiations with opposition powers (Hungary, Poland, the Soviet Union) or conservative (Czechoslovakia, GDR, Bulgaria and Romania).

The lessening of Soviet policy was also welcomed by representatives of the opposition civic groups. Their number had been growing year to year in the second half of the 80s and they were increasing pressure on the leaders of the Communist Parties to start solving the worsening economic situation and bad environmental conditions as well as ensuring that they observed fundamental human rights.

The strikes in Poland in 1988 were the societal response to the inability of the Government and Party to solve the country's most pressing problems. The first talks of economic reform with the opposition were therefore started in the spring of 1988. After a short break in the discussions, when the representatives of the workers' party left the negotiations, thinking they could handle it alone, they were forced to continue the collaboration with the opposition at the beginning of 1989. These Round table talks lasted from 6th February to 5th April 1989 and their outcomes were legalization of the movement Solidarity, renewal of the Office of the President, creation of the Senate and above all, semi-free elections. On 4th June 1989 the Poles chose democracy univocally. However, on the same day, on the other side of the earth, the Chinese communist regime strengthened its position with a bloody repression of a demonstration at Tiananmen Square.

že hospodársku reformu nebude možné uskutočniť bez dôkladnej politickej reformy. K prvým opozičným politickým zoskupeniam (Maďarské demokratické fórum, Zväz mladých demokratov) sa na jeseň 1988 postupne pripojili ďalšie (slobodní demokrati, maloroľníci, sociálni demokrati). Nový kurz reformných komunistov povolil obnovenie dovtedy zakázaných politických strán a v záujme koordinácie činnosti opozície vznikol v marci 1989 tzv. opozičný okrúhly stôl. Začiatkom mája 1989 začala maďarská pohraničná stráž odstraňovaním ostnatého drôtu a hraničných zátarás na maďarsko-rakúskej hranici proces pádu železnej opony, ktorá po štyri desaťročia rozdeľovala Európu. Symbolickým pochovaním starej doby v Maďarsku sa stalo prenesenie pozostatkov národného hrdinu revolúcie v roku 1956 Imreho Nagya, ktoré dovtedy ležali v neznámom hrobe. Pietny akt sledovalo 16. júna 1989 v uliciach Budapešti 800 000 ľudí. Krátko na to sa konal aj pohreb bývalého prvého tajomníka Maďarskej socialistickej robotníckej strany Jánosa Kádára, ktorého meno bolo nerozlučne späté s novodobými dejinami rokov 1956 – 1989. Vyjednávania opozície s reformnými komunistami vyústili do zániku štátnej formy ľudovej republiky a do vyhlásenia Maďarskej republiky 23. októbra 1989.

Nemecká demokratická republika vyslala v júni 1989 dôležitý vnútropolitický signál a otvorene podporila čínsky zásah proti tamojším demonštráciám. Rozmachu východonemeckých solidárnych hnutí však nedokázala zabrániť. Otvorenie maďarsko-rakúskych hraníc a masová emigrácia východných Nemcov touto cestou boli zároveň aj spúšťačím mechanizmom pre hromadné

Similarly in Hungary, the discourse of the opposition was initially focused primarily on the increasingly deepening economic crisis. Already in 1987 the opposition declared their reformist programme, although it was recognised that economic reform would not be achievable without profound political reform. The first opposition political groups (Hungarian Democratic Forum, Alliance of Young Democrats) were gradually joined by others in the autumn of 1988 (liberal democrats, small-holders and social democrats). The new approach of the reformist communists allowed the renewal of the political parties prohibited by then, and the so-called Opposition Round Table was founded in March 1989 to coordinate activities of the opposition. At the beginning of May 1989, the Hungarian border guard initiated the process of the fall of the Iron Curtain, which had been dividing Europe for four decades, by removing the barbed wire and border barricades on the Hungary-Austrian borders. The relocation of the remains of Imre Nagy, the national hero during the 1956 revolution, from a previously unknown location, became a symbolic burial of the old times in Hungary. This pious act in the streets of Budapest on 16th June 1989 was attended by 800,000 people. Shortly after that, the funeral of Janos Kádár, the former First Secretary of the Hungarian Socialist Workers' Party and whose name was inseparably linked with the modern history of 1956 – 1989, took place. Further negotiations between the opposition and the reformist communists led to the decay of the state form of the people's republic and to the subsequent declaration of the Hungarian Republic on 23rd October 1989.

demonštrácie vo väčších mestách NDR. V októbri došlo k personálnym zmenám na najvyšších straníckych a štátnických postoch. Dlhoročného vedúceho funkcionára strany a štátnej rady Ericha Honeckera vystriedal Egon Krenz. Následkom intenzívne pokračujúcich demonštrácií padla 7. novembra vláda a o dva dni neskôr aj Berlínsky múr. Utečenecké masy si našli priamu cestu do susednej NSR. Tá ešte koncom novembra ponúkla NDR 18-bodový program hospodárskej pomoci. Podmienkou jeho realizácie bolo zaručenie slobodných a demokratických volieb a zostavenie legitímnej vlády v NDR. Vianoce roku 1989 priniesli východným Nemcom právo slobodného pohybu i sťahovania a otvorene sa začalo hovoriť o možnostiach spojenia oboch nemeckých štátov.

Ani v Československu, podobne ako v NDR, sa režim s opozíciou nehral. Nedokázal zabrániť rastu počtu príslušníkov opozície a členov rôznych občianskych zoskupení, ale snažil sa ich prísne kontrolovať. Prvú veľkú demonštráciu proti normalizačnej politike (v náboženskej oblasti), ktorá sa konala 25. marca 1988 v Bratislave, režim napriek jej pokojnému priebehu brutálne rozohnal a podobný scenár zvolil aj v auguste a októbri 1988 v Prahe. Do úvahy nebral ani názor pol milióna občanov, ktorí svojím podpisom podporili 31-bodovú petičnú akciu moravských katolíkov.

V roku 1989 si preto len málokto vedel predstaviť, že by o pár mesiacov mohlo dôjsť k revolučnej zmene. Václav Havel si odsedel štyri mesiace za to, že si v januári 1989 chcel uctiť pamiatku Jana Palacha. Po podmiennečnom prepustení z väzenia

The German Democratic Republic sent an important internal political signal in June 1989 when they openly supported the Chinese intervention against the demonstrations. However, it was not able to restrain the expansion of the Eastern German solidarity movements. Moreover, the opening of the Hungary-Austrian borders and the consequent mass emigration of Eastern Germans using this way, acted as a catalyst for mass demonstrations in major cities within the GDR. Changes in the highest Party and Government positions were made in October and Erich Honecker, a longstanding leader of the Party and State Council, was replaced by Egon Krenz. The ongoing intensive demonstrations resulted in the fall of the Government on 7th November and the fall of the Berlin Wall two days later. As a result, refugees found their own direct way to neighbouring Western Germany. At the end of November, West Germany offered the GDR an 18-points programme of economic aid. However, its offer was conditional on the guarantee of free and democratic elections as well as the formation of a legitimate government in the GDR. Therefore, Christmas of 1989 brought the right of free movement to the Eastern Germans and an open discussion started on the possibility of unifying the two German countries.

In Czechoslovakia, in a similar way to the GDR, the regime did not toy with the opposition. It was unable to restrain the growing number of members in different civil movements, although it did try to strictly control them. The first big demonstration in protest against the policy of normalization (in the religious sphere) was held on 25th March 1988 in Bratislava. However,

sa pustil do prípravy petície *Několik vět*, ktorá sa stala jedným z najvýznamnejších protirežimových vystúpení v ČSSR v roku 1989. Pri porovnaní s požiadavkami opozičných hnutí v okolitých krajinách neobsahovala nič výnimočné: prepustenie politických väzňov, slobodu zhromažďovania, nekriminalizovanie občianskych a nezávislých iniciatív, odbúranie cenzúry, diskusiu o 50. rokoch a Pražskej jari. Podpisy pod petíciu sa zbierali v celej republike, v podnikoch, v kostoloch, ale aj na uliciach. Zverejňovanie známych mien dodávalo odvahu ďalším. Nikto si však nebol istý, podpis mohol znamenať postih v práci, detí v škole... Najzraniteľnejší boli práve neznámi, obyčajní ľudia.

Na 21. výročie augusta 68 režim opäť zmobilizoval všetky bezpečnostné zložky a tvrdo potlačil demonštráciu v Prahe. Dialo sa to v čase, keď Poliaci „preklasifikovali“ svoju účasť na augustovej intervencii v roku 1968 z bratskej pomoci na okupáciu ČSSR a zasahovanie do jej vnútorných záležitostí, a keď Moskva dovolila úplne otvoriť maďarsko-rakúske hranice aj pre východných Nemcov, ktorí zaplavili nielen Balaton, ale takmer celé západné Maďarsko v nádeji, že sa dostanú na vytúženú slobodu v západnej Európe.

Československý komunistický režim aj naďalej pritvrdzoval. Výzva piatich predstaviteľov opozičných a nezávislých skupín na Slovensku, tzv. bratislavskej päťky (Ján Čarnogurský, Miroslav Kusý, Hana Ponická, Anton Selecký a Vladimír Maňák) na odsúdenie okupácie ČSSR z roku 1968, ktorú uverejnila Slobodná Európa, odštartovala ďalší politický proces. Na 45. výročie SNP si chceli uctiť aj pamiatku generálov Viesta a Goliana,

it was brutally crushed in spite of its peaceful course and a similar pattern to this followed in August and October 1988 in Prague. Neither the opinion of half a million people who signed and supported a 31-points petition of the Moravian Catholics was taken into account.

Therefore, few people could imagine that a revolutionary change could happen in 1989. Václav Havel was imprisoned for four months because he wanted to honour the memory of Jan Palach in January 1989. After parole, he started organizing the petition *Několik vět* (Few Phrases) which became one of the most significant anti-regime acts in the ČSSR (Czechoslovak Socialist Republic) during 1989. Yet compared to the requirements of the opposition movements in neighbouring countries, it did not contain anything extraordinary: the release of political prisoners, freedom of the assembly, the non-criminalization of civil and independent initiatives, the abandonment of censorship as well as discussion about the 50s and the Prague Spring. Signatures were collected throughout the whole Republic in factories, churches and also in the streets. Also the publishing of well-known names encouraged other people to sign it. However, no-body was sure about the consequences of this and signing the petition ran the risk of sanctions at work, at school for the children ... Unknown, ordinary people were most vulnerable.

On the 21st anniversary of August 1968, the regime mobilized all security forces once again and dramatically oppressed a demonstration in Prague. This was happening at a time when the Poles had “reclassified” their participation in the August intervention of 1968 from

aby poukázali na iný rozmer Povstania, aký komunistická ideológia absolútne nepripúšťala. Vedeniu KSČ sa to akosi nepozdávalo, tak ich pre istotu na niekoľko mesiacov dalo zavrieť. Trestné stíhanie a súdny proces by možno dotiahli až do konca, keby...

Vtedy aj širšie vrstvy obyvateľstva na Slovensku pochopili, že tento zápas nie je len bojom niekoľkých jednotlivcov z Prahy, ale že sa týka každého občana. Začali pribúdať podpisy pod petíciu *Několik vět* a dokonca sa vytvorila aj petícia za prepustenie členov „bratislavskej päťky“.

Nevyhnutnosť zmeny si uvedomovali aj niektorí predstavitelia KSČ, ktorým však stáli v ceste staré normalizačné kádre neschopné pochopiť význam Gorbačovovho programu glasnosti a perestrojky. Neustále odmietanie požiadaviek „opozície“, neschopnosť riešiť základné problémy spoločnosti a násilné potlačanie demonštrácií diskvalifikovalo komunistickú stranu ako celok a zároveň zvyšovalo hladinu nespokojnosti. Pod vplyvom udalostí v Poľsku, Maďarsku a NDR sa aj medzi Slovákami a Čechmi zväčšovala nádej na zmenu a odhodlanie vybojovať si ju.

V predvečer medzinárodného Dňa študentstva sa na Mierovom námestí v Bratislave zhromaždilo okolo 250 študentov, ktorí vyzývali vládu nielen na uskutočnenie školských reforiem, ale odzneli tu aj požiadavky na politické a celospoločenské reformy. Tento nepovolený, a teda aj nelegálny pochod bol prvým spontánnym hromadným vystúpením slovenskej verejnosti od Sviečkovej manifestácie v marci 1988. Predstavitelia študentského hnutia v Bratislave o pár dní neskôr spontánne zareagovali aj na zásah proti

“brotherly help” to occupation of the ČSSR and interference in its internal matters. In addition, Moscow had permitted a full opening of the Hungary-Austrian borders for both the Eastern Germans, who crowded not only the Balaton, but also the whole Western Hungary in hope that they would reach their desired freedom in Western Europe.

The Czechoslovak communist regime continued to stiffen up. The appeal of five representatives of the opposition and independent groups in Slovakia, the so called Bratislava Five (Ján Čarnogurský, Miroslav Kusý, Hana Ponická, Anton Selecký, and Vladimír Maňák), to condemn the occupation of the ČSSR in 1968 that was transmitted by Radio Free Europe, started another political process. On the 45th anniversary of the SNP (Slovak National Uprising) they wanted to honour the memory of generals Viest and Golian to point out to a different dimension of the Uprising that was absolutely not accepted by the communist ideology. However, the leaders of the KSČ (Czechoslovak Communist Party) did not approve of this idea so the five were subsequently imprisoned for several months. The criminal prosecution and legal proceeding would have finished, if...

The wider population in Slovakia understood that this fight was not just one of several individuals from Prague, but was every citizen's concern. The number of signatures under the petition *Několik vět* (Few Phrases) started growing and a petition for releasing the members of the “Bratislava Five” was initiated.

While some members of the KSČ realized the need for change, they were obstructed

študentskej demonštrácii v Prahe 17. novembra 1989 a vytvorením štrajkového výboru podporili požiadavky pražských vysokoškolákov.

Herci, ktorí spolu so študentmi vstúpili do týždňového štrajku a namiesto predstavení sa rozhodli s divákmi diskutovať o politickej situácii a možných riešeniach, šírili spoločne revolučnú vlnu v celej spoločnosti. Strach a spomienky z neúspešného reformného roku 1968 pomaly opadávali a za demokratizáciu spoločnosti a politického života sa postupne začali vyslovovať aj robotníci, bez ktorých podpory by sa generálny štrajk skončil fiaskom.

Revolučná vlna spojila všetky nespokojné skupiny obyvateľstva. Jej vedenie postupne prebrali Občianske fórum a Verejnosť proti násiliu. Nebojovali však len proti KSČ. Nejasnosti – ako ďaleko ísť, čo ešte požadovať, akými prostriedkami bojovať – a rôzne osobné ambície rozdeľovali a oslabovali opozičné revolučné hnutie. Tento „vnútorný“ zápas bol však nevyhnutnou súčasťou procesu demokratizácie slovenskej aj českej spoločnosti.

Ústav pamäti národa sa v spolupráci so Slovenským národným archívom a Slovenským národným múzeom rozhodol pri príležitosti 20. výročia Nežnej revolúcie vydať textovo-obrazovú publikáciu, ktorá dokumentuje zápas Slovákov a Čechov o demokraciu v novembri a decembri 1989 z pohľadu Štátnej bezpečnosti a z pohľadu ulice. Tento projekt podporili aj Nadácia Milana Šimečku, Tlačová agentúra Slovenskej republiky, Fórum inštitút pre výskum menšín, ako aj niekoľko jednotlivcov, ktorí zareagovali na výzvu ÚPN a na tento účel poskytli rôzne dokumenty a fotografie. Takto sa na verejnosť

by the old normalization members who were unable to understand the meaning of Gorbachev's Glasnost and Perestroika. Their constant refusal of the "opposition" demands, their incapability to solve the basic societal problems and violent oppression of demonstrations disqualified the Communist Party while at the same time increased levels of dissatisfaction. Given the influence of events in Poland, Hungary and the GDR, the hope for change and determination to fight for it increased amongst the Slovaks and Czechs.

There were about 250 students who met on the eve of International Students' Day at Mierové námestie (Square) in Bratislava and they were not only appealing to the Government to carry out education reforms, but political and social demands were raised too. This unauthorized, and thus illegal march, was the first spontaneous mass manifestation of the Slovak public since the Candle Manifestation in March 1988. A few days later, the representatives of the student movement in Bratislava reacted spontaneously to the intervention in the students' demonstration in Prague on 17th November 1989 and they supported the demands of the Prague university students by creating of a strike committee.

There was also the support from actors who, together with the students, initiated a week-long strike. Instead of playing, they discussed with the audience the new political situation and its possible solutions. This spread a revolutionary wave through the whole society. The fear and memories from the unsuccessful reform year of 1968 were slowly fading and even workmen, without whose support the general strike would have ended up as a disaster, gradually started

dostávajú aj veľmi cenné zábery, ktoré doteraz ležali v súkromných archívoch a zbierkach.

Koncepcia predkladanej populárno-náučnej publikácie vychádza z porovnávania pohľadov na udalosti, ktoré zachytili objektívy amatérskych, ale aj profesionálnych fotoreportérov, s pohľadom príslušníkov Štátnej bezpečnosti. Informácie o dianí v „opozičnom tábore“, ktoré získavala ŠtB prostredníctvom svojej agentúrno-dôverníckej siete, sa pravidelne posielali na Správy ŠtB jednotlivých Krajských správ ZNB. Tam ich príslušný odbor analyticky pravidelne vyhodnocoval a závažnejšie z nich sa dostávali na federálne ministerstvo vnútra v Prahe. Sumarizované denné situačné správy slúžili členom vlády a politbyra ako podklad na ich rokovania a rozhodovania.

Zo zachovaných hlásení vyplýva, že ŠtB aj po zásahu na Národnej triede v Prahe pracovala v nezmenených intenciách. Vládnuca garnitúra vnímala piatkovú študentskú demonštráciu ako len ďalšiu rebéliu a následné udalosti sa usilovala mať pod kontrolou. Dôkazom toho bolo vyhlásenie celoštátnych akcií, ktoré boli dlhodobo pripravované pre prípad vzniku mimoriadnych štátnobezpečnostných situácií. Zamerané boli napr. na ovládnutie elektronických médií (akcia Vlňa) alebo na ochranu ekonomických objektov a robotníkov pred organizátormi protištátnych a nepriateľských prejavov, hromadných protisocialistických vystúpení (akcia Kruh). Podobné akcie však stroskotali na nezvládnutí generálneho štrajku 27. novembra 1989. Nepriateľských osôb a organizátorov hromadných vystúpení už bolo jednoducho veľa. Situácia sa začala meniť – bolo jasné, že

to support the democratization of society and political life.

This revolutionary wave united all unsatisfied groups in the population. The leadership was gradually taken over by the Civic Forum and Public Against Violence. They were not fighting, though, just against the KSČ. Uncertainty on how far to go, what else to demand, what means to fight with and different personal ambitions divided and weakened the opposition revolutionary movement. This “internal” struggle was however a necessary part of the process of democratization in the Slovak and Czech society.

The Nation's Memory Institute, in collaboration with the Slovak National Archive and the Slovak National Museum has decided, in occasion of the 20th anniversary of the Velvet Revolution, to publish a text-image-based publication that documents the struggle of Slovaks and Czechs for democracy in November and December 1989 from both the State Security point of view and the point of view from the streets. The project has also been supported by the Milan Šimečka Foundation, the News Agency of the Slovak Republic, the Forum Minority Research Institute, as well as by some individuals who responded to the Institute's call and have provided different documents and photographs for this purpose. As a result, some very precious pictures that until now have been kept in private archives and collections can be shown to the public.

The conception of the science popularization publication starts from the comparison between views of the events caught by the object-lens of amateurs and those of professional cameramen

Ľudia už nebudú akceptovať zmenu tváří, že nebudú stačiť kozmetické úpravy na najvyšších miestach. Potvrdila to aj reakcia verejnosti na vyhlásenie novej vlády. Požiadavky, ako pluralita politického života, sloboda slova, cestovania a slobodné voľby neboli schopní predstavitelia KSC splniť. Na to bola potrebná zmena celého systému, nielen výmena kádrov v ÚV KSC a vo vláde.

Denné situačné správy ŠtB začali po generálnom štrajku rednúť. V decembri sa už dotýkajú len niektorých udalostí a voči predstaviteľom opozície sú omnoho opatrnejšie. Viacerí dôverníci a agenti odmietli spolupracovať. Úbytok počtu denných situačných správ súvisí aj s pozastavením operatívnej činnosti odborov boja proti vnútornému protivníkovi, ktoré nariadil šéf Štátnej bezpečnosti genpor. Ing. Alojz Lorenc, CSc., s okamžitou platnosťou 11. decembra 1989. Následne sa mení aj rétorika príslov činiteľov ŠtB adresovaných svojim podriadeným útvarom. Dovtedy používané pojmy vo vzťahu k opozičným aktivitám, ako „radikalizácia“, „protisocialistické požiadavky“ alebo „odhaľovanie štruktúr opozície“ sa nahrádzajú výzvami na ochranu „ústavných práv a slobôd občanov“, ochranu „zhromažďovacích, národnostných a náboženských práv“ a podobne.

Prvý námestník federálneho ministra vnútra genpor. Alojz Lorenc vydal 1. decembra 1989 príkaz na skartáciu živých zväzkov a pre ŠtB kompromitujúcich materiálov. O niekoľko dní neskôr, 6. decembra, nariadil náčelník II. Správy ZNB (Hlavnej správy kontrarozvedky v Prahe) plk. Karel Vykypěl okamžitú skartáciu spisov osôb ohrozujúcich vnútorný poriadok a bezpečnosť štátu, a to bez ohľadu na tzv. „živé“

from the view of the State Security members. Information about activities in the “opposition camp”, collected by the ŠtB through their agency-confidential network, was regularly sent to ŠtB Directorates in individual Regional Directorates of the ZNB (National Security Corps). These were analyzed on a regular basis by the appropriate department and the more serious ones were sent to the Federal Ministry of the Interior in Prague. The summarized daily situation reports served as a basis for discussions and decision making for the members of the Government and politburo.

It can be seen from the preserved reports that the ŠtB continued working after the intervention in Národní třída in Prague without any change. It was perceived by the governing garniture as just another rebellion and they tried to control the following events. It is demonstrated by initiation of state-wide operations that had been prepared for the long term in case of extraordinary state-security circumstances. They were focused, for example, on taking control of the electronic media (operation Wave) or defending of economic facilities and workmen from the organizers of seditious and enemy activities or mass antisocialist activities (operation Circle). Similar operations failed however, when they could not successfully manage the general strike on 27th November 1989. There were far too many enemy persons and organizers of such mass activities. Yet, the situation began to change and it was clear that people would not accept merely a cosmetic change of faces in the highest positions. This was also confirmed by the public reaction to the announcement of a new Government. The representatives of the

alebo archivované spisy. Zároveň nariadil zrušenie ich evidencie vedenej od roku 1978. Mimoriadnu skartáciu napokon pozastavil Alojz Lorenc 8. decembra pokynom s odôvodnením, že „ničenie písomností by mohlo byť zneužitie proti FMV“. Decembrové skartácie prerástli do živeľnej podoby, a to je tiež dôvod, prečo sa v Archíve Ústavu pamäti národa nachádzajú len čiastočné denné informácie z niektorých okresných oddelení ŠtB. Denné informácie z krajov však sústreďovala „centrála“ v Prahe a dnes sa nachádzajú v Archíve bezpečnostných složek v Prahe. Spracoval ich Pavel Žáček a v roku 2002 vydal v spolupráci s dnes už neexistujúcim Oddelením pre dokumentáciu zločinov komunizmu Ministerstva spravodlivosti SR.

S opačným problémom sme sa stretli pri fotografiách. Z prvých revolučných dní je ich veľmi málo (fotografie z pochodu študentov 16. novembra 1989 sme vyrobili zo záznamu Československej televízie), čo je aj pochopiteľné, veď strach z fotografovania na verejnosti sa odbúraval len pomaly a vôbec nebolo jasné, ako sa situácia vyvinie. S rastom eufórie, nadšenia a nádeje na skorú zmenu rástol aj počet fotografií, resp. aj videozáznamov. Väčšina z nich, ktoré poskytli Tlačová agentúra Slovenskej republiky, Slovenský národný archív z fondu Verejnosti proti násiliu (depozit Nadácie Milana Šimečku), Slovenské národné múzeum, zachytáva predovšetkým udalosti v Bratislave, čiastočne v Banskej Bystrici a Žiline. Doteraz neznáme alebo len málo známe materiály dokumentujúce priebeh Nežnej revolúcie aj v iných kútoch Slovenska môže verejnosť spoznať aj vďaka už spomínanej výzve ÚPN.

KSČ were not able to fulfil demands like the plurality of political life, freedom of speech and movement nor free elections. As such, a change of the whole system was necessary, not just an exchange of the cadres in the ÚV KSČ (the Central Committee of the Czechoslovak Communist Party) and Government.

There were fewer daily situation reports of the ŠtB after the general strike. In December, they covered just some events and were much more careful towards the representatives of the opposition. In addition, more confidants and agents refused to collaborate. This decreased number of daily situation reports is also connected to the interception in operational activities in the fight against the internal enemy department which was commanded by Major-General Ing. Alojz Lorenc, CSc. on 11th December 1989. Consequently, the rhetoric used by the ŠtB officials to their subordinates changed. The terms which had been previously used in connection with opposition activities such as “radicalization”, “antisocialist demands”, and “revealing of opposition structures” were replaced by those such as appeals to protect “the constitutional right and freedoms of the citizens” and to protect “the rights of assembly, minority and religious rights”.

The First Deputy of the Federal Ministry of the Interior, Major-General Alojz Lorenc commanded, on 1st December 1989, to destroy all live files and materials compromising the ŠtB. A few days later, on 6th December 1989, the Chief of the 2nd Directorate of the ZNB (the Central Directorate of counterintelligence in Prague), Col. Karel Vykypěl instructed that there should be an immediate destroying of all

Len fotografie nedokážu vystihnúť atmosféru revolučných dní stopercentne. Dopĺňajú ich preto rôzne plagáty, letáky, výzvy, vyhlásenia, karikatúry a humorné kresby, ktoré sa v tých dňoch šírili na verejnosti. Sú v nich obsiahnuté požiadavky spoločnosti, reagujú na nečinnosť a neschopnosť straníckych a vládnych predstaviteľov riešiť vzniknutú situáciu. Medzi nimi sa nachádzajú aj „antiletáky“ a „antivýzvy“, ktoré mali diskreditovať predstaviteľov opozície v očiach verejnosti. Aj keď nepochádzajú z fondov a archívnych dokumentov Štátnej bezpečnosti, je pravdepodobné, že na produkcii a distribúcii aspoň niektorých z nich sa aktívne podieľala.

Materiál sme zoradili chronologicky, aby dokumentoval vývoj udalostí. Nie všetky fotografie, plagáty, kresby a dokumenty sa však dali presne časovo identifikovať, niektoré boli aktuálne aj niekoľko dní, preto sú zaradené tak, aby dokresľovali udalosti, ku ktorým sa vzťahujú. Pri tvorbe textov pod fotografie sme rešpektovali ich pôvodné autorské názvy a komentáre, pri niektorých sme však museli spresniť alebo vytvoriť nový celý text. Pohľad Štátnej bezpečnosti – Denné situačné správy – uverejňujeme v prepise v autentickej podobe, bez štylistických a lexikálnych úprav, alebo ako fotografickú kópiu dokumentu.

Peter Bahu
Gábor Strešňák

files of people threatening the internal State order and security, regardless of the so-called “live” or archived files. He also commanded the cancelling of their registration which had been kept since 1978. However, this destruction of files was halted on 8th December by Alojz Lorenc reasoning that “the destroying of the documents could be misused against the FMV (Federal Ministry of the Interior)”. The December documents destruction broke out into an unrestrained form which is a further reason why there is only partial daily information from some of the district departments of the ŠtB in the Archive of the Nation’s Memory Institute. The daily information from the Regions was centralized by the headquarters in Prague and they are kept today in the Archive of Security Forces in Prague. They were compiled by Pavel Žáček and published in 2002 in collaboration with the (these days non-existing) Department for Documentation of Communism Crimes at the Ministry of Justice of the Slovak Republic.

We had the opposite problem with the photographs. There are very few of them from the first days of the Revolution (pictures of the students’ march on 16 November 1989 were taken from a film made by the Czechoslovak Television). This is understandable given the fear from taking pictures in public and the lack of clarity about how the situation would develop. However, increasing euphoria, enthusiasm and hope for a quick change meant that the number of photographs, and video recordings also increased. Most of those photographs that have been provided by the News Agency of the Slovak Republic, the Slovak National Archive (Milan Šimečka Foundation) from the fund of the Public Against Violence

and the Slovak National Museum captured mostly events in Bratislava and also partly in Banská Bystrica and Žilina. The public can now see some, until now unknown or vaguely known, materials documenting the course of the Velvet Revolution thanks to the already mentioned call of the Nation's Memory Institute.

Yet, photographs alone cannot create the complete atmosphere of the revolutionary days. They are therefore integrated with various posters, leaflets, appeals, caricatures and humorous drawings that were widely spread in public in those days. They contain the demands of the society and also the reactions to the inactivity and incapability of the Party and Government representatives to manage the situation. There are also some "anti-leaflets" and "anti-appeals" that were aimed to discredit the representatives of the opposition in the public's eyes. While these are not from the funds and archive documents of the State Security, it is

probable that it was actively involved in the production and distribution of at least some of them.

The material is organized in chronological order to document the course of events. However, it was not possible to exactly identify the time in all the photographs, posters, drawings and documents. Some of them were up-to-date for some days and are therefore arranged to sketch the events they refer to. In the descriptions of the photographs, the original authors' names and comments have been respected, although in some cases they had to be made more precise or completely changed. The view of the State Security in this publication - Daily Situation Reports - are published as transcriptions in their authentic form without any stylistic and lexical adjustments or as photographic copies of documents.

*Peter Balun
Gábor Strešňák*

kalendárium
chronology

- 16. november 1989** – protestný pochod študentov bratislavských vysokých škôl. Okrem reformy školstva žiadajú aj prepustenie Jána Čarnogurského, skutočnú demokraciu, slobodu cestovania...
- 16th November 1989** – a protest march of Bratislava university and high school students. Besides a reform of the education system, they demand the release of Ján Čarnogurský, a genuine democracy, and the freedom to travel, etc.
- 17. november 1989** – manifestácia v Prahe zorganizovaná pri príležitosti 50. výročia smrti Jana Opletala prerástla do demonštrácie za demokratizáciu spoločenského života. Ukončil ju brutálny zásah bezpečnostných zložiek proti študentom na Národnej triede.
- 17th November 1989** – a manifestation in Prague organized on the 50th anniversary of Jan Opletal's death turned into a demonstration for the democratisation of social life. It was ended by a brutal intervention by security forces against the students on Národní třída.
- 18. november 1989** – v Realistickom divadle v Prahe sa schádzajú herci a študenti. Objavuje sa výzva na týždenný a generálny štrajk 27. novembra. Večer odznie v Rádiu Slobodná Európa správa o smrti študenta Martina Šmída. Bratislavskí herci sa pridávajú k pražským štrajkujúcim kolegom. V Šali vzniká Maďarská nezávislá iniciatíva (MNI); vyjadrila podporu štrajkujúcim študentom a hercom.
- 18th November 1989** – actors and students gather in the Realistic Theatre in Prague. A call for a week-long and general strike is announced. News of the death of student Martin Šmíd is broadcasted on Radio Free Europe in the evening. The Bratislava actors join their Prague colleagues in the strike. The Hungarian Independent Initiative (MNI) is founded in Šala; they expressed their support of the striking students and actors.
- 19. november 1989** – zástupcovia iniciatívy Most Michael Kocáb a Michal Horáček predstavili premiérovi Ladislavovi Adamcovi svoj 5-bodový program. V Umeleckej besede v Bratislave sa podvečer schádza asi 500 ľudí, medzi nimi sa vytvára jadro Verejnosti proti násiliu (VPN). Študenti v Mlynskej doline pripravujú protestné vyhlásenia a štrajk. V Prahe bolo večer v Činohernom klube založené Občianske fórum (OF).
- 19th November 1989** – Representatives of the initiative Most (Bridge) Michael Kocáb and Michal Horáček presented their 5-points programme to Prime Minister Ladislav Adamec. About 500 people gather at Umelecká beseda in Bratislava and create the core of Public Against Violence (VPN). Students in Mlynská dolina prepare protest declarations and a strike. The Civic Forum (OF) was founded in the evening, in the Drama Club in Prague.

- 20. november 1989** – v aule Univerzity Komenského v Bratislave vzniká o 10. hod. prvý študentský štrajkový výbor. K štrajku sa pripájajú aj ďalšie divadlá a vysoké školy na Slovensku. V Umeleckej besede vzniká VPN a vydáva svoje prvé vyhlásenie. Prvé stretnutie predstaviteľov OF (bez V. Havla) s predsedom vlády L. Adamcom.
- 21. november 1989** – protestné zhromaždenia študentov na Gottwaldovom a Hviezdoslavovom nám. v Bratislave. Vychádza „Vyhlásenie radových komunistov“. V Prahe sa na demonštrácii na Václavskom nám., zorganizovanej OF, zúčastnilo 200 000 ľudí. Miloš Jakeš v Československej televízii (ČST) vyzýval k ukončeniu štrajku.
- 22. november 1989** – v noci priviezli do Prahy asi 4000 príslušníkov Ľudových milícií, armáda je v pohotovosti. Predseda vlády SSR Pavol Hrivnák prijal zástupcov koordinačného štrajkového výboru slovenských vysokých škôl. Veľká demonštrácia pred Justičným palácom v Bratislave za prepustenie J. Čarnogurského. Podvečer sa konala prvá demonštrácia na Nám. SNP v Bratislave zorganizovaná VPN.
- 23. november 1989** – Alexander Dubček sa na demonštrácii na Nám. SNP v Bratislave pred stotisícovým davom prihlásil k požiadavkám VPN a študentského hnutia. Minister národnej obrany vyjadril v mene Československej ľudovej armády (ČSLA) podporu strane
- 20th November 1989** – The first students' strike committee is founded in the great hall of Comenius University at 10.00. Other theatres and universities in Slovakia join the strike. The VPN is founded in Umelecká beseda and makes its first announcement. The first meeting between OF representatives (without V. Havel) with Prime Minister L. Adamec.
- 21st November 1989** – a protest meeting of students in Gottwaldovo and Hviezdoslavovo nám. (Square) in Bratislava. The "Declaration of Ordinary Communists" is published. 200,000 people were present at a demonstration organized by the OF in Václavské nám. (Square) in Prague. Miloš Jakeš calls for the end of the strike on Czechoslovak Television (ČST).
- 22nd November 1989** – About 4,000 members of the People's Militia were transported to Prague, the Army on full alert. Prime Minister of the SSR (Slovak Socialist Republic) Pavol Hrivnák met with the representatives of the Coordination Strike Committee of Slovak Universities. A massive demonstration in front of the Palace of Justice for releasing of J. Čarnogurský. The first demonstration organized by the VPN was held in Nám. SNP (Square of the Slovak National Uprising) in Bratislava.
- 23rd November 1989** – Alexander Dubček declared his support for the demands of the VPN and students' movement during a demonstration at Nám. SNP in Bratislava, in front of a crowd of 100,000 people. The Minister of National Defence declared his

a vláde. Na Václavskom nám. v Prahe sa zhromaždilo asi 300 000 ľudí.

24. november 1989 – večer odstúpili niektorí členovia Predsedníctva ÚV KSČ na čele s M. Jakešom. Nahradil ho Karel Urbánek. V. Havel a A. Dubček vystúpili na spoločnej tlačovej konferencii v Prahe. Kardinál Tomášek skritizoval médiá za tendenčné informovanie o jeho stretnutí s M. Štěpánom. Zároveň vyjadril podporu štrajkujúcej verejnosti. Vo večerných hodinách odvysielala ČST záznam zo zásahu bezpečnostných jednotiek na Národnej triede v Prahe a v Štúdiu dialóg sa stretli predstavitelia VPN a KSČ.

25. november 1989 – v celej republike sa konajú protestné zhromaždenia, v Prahe na Letnej za účasti 800 000 ľudí. Študenti, VPN a OF označili zmeny v ÚV KSČ za nedostatočné; štrajk pokračuje. VPN zverejňuje svoj 12-bodový program. Prezident Gustáv Husák zastavil trestné stíhanie proti Jánovi Čarnogurskému, Miroslavovi Kusému aj Petrovi Uhlovi.

26. november 1989 – počas pražskej demonštrácie na Letnej polmiliónový dav vypískal premiéra L. Adamca. Boli odvolaní ďalší členovia Predsedníctva ÚV KSČ (M. Štěpán, J. Lenárt, M. Zavadil), z funkcie bol uvoľnený aj hlavný ideológ Jan Fojtík.

support for the Party and Government on behalf of the Czechoslovak People's Army (ČSĽA). About 300,000 people gathered at Václavské nám. in Prague.

24th November 1989 – Some members of the Presidium of the ÚV KSČ (Central Committee of the Czechoslovak Communist Party) resigned in the evening, with M. Jakeš at the head. He was replaced by Karel Urbánek. V. Havel and A. Dubček organized a common press conference in Prague. Cardinal Tomášek criticized the media for tendentious informing of the public about his meeting with M. Štěpán. At the same time he expressed his support for the striking public. In the evening, the ČST transmitted a record of the intervention of security forces on Národní třída in Prague and the Studio Dialogue with the representatives of the VPN and KSČ.

25th November 1989 – protest meetings are held throughout the whole Republic, in Prague, at Letná stadium, 800,000 people are present. Students, the VPN and OF marked the changes in the ÚV KSČ as insufficient; the strike goes on. The VPN publishes its 12 points programme. President Gustáv Husák stopped the criminal prosecution against Ján Čarnogurský, Miroslav Kusý and Petr Uhl.

26th November 1989 – a crowd of half a million people booed off Prime Minister L. Adamec during a demonstration in Letná stadium in Prague. Other members of the Presidium of the ÚV KSČ were withdrawn (M. Štěpán, J. Lenárt, M. Zavadil), the main ideologist Jan Fojtík was withdrawn too.

- 27. november 1989** – generálny štrajk v celej republike podporilo asi 75 percent obyvateľov. Na mítingu v Bratislave bol za svoj prejav vypísaný podpredseda vlády Štefan Murín.
- 28. november 1989** – premiér L. Adamec dostal na rokovaní so zástupcami OF a VPN dôveru na zostavenie novej vlády do 3. decembra, V. Havel žiadal aj demisiu prezidenta G. Husáka.
- 29. november 1989** – Federálne zhromaždenie ČSSR schválilo vypustenie čl. 4 z Ústavy ČSSR a zmenu čl. 6 a 16, čím bola zrušená vedúca úloha KSČ v spoločnosti. V Bratislave sa stretli predstavitelia VPN a OF a potvrdili úzku spoluprácu do budúcnosti. Predstavitelia VPN rokovali s podpredsedom vlády SSR Š. Murínom.
- 30. november 1989** – predsedu Slovenskej národnej rady (SNR) Viliama Šalgoviča nahradil Rudolf Schuster. Predstavitelia VPN rokovali s predsedom vlády P. Hrivnákom a ministrom spravodlivosti Milanom Čičom o zrušení dozoru nad cirkvami, vedúcej úlohe KSČ a zmene stanoviska k udalostiam roku 1968. Federálne ministerstvo vnútra rozhodlo, že od 4. decembra môžu občania ČSSR cestovať do Rakúska bez výjazdnej doložky.
- 27th November 1989** – the general strike in the whole Republic was supported by about 75 per cent of inhabitants. Deputy Prime Minister Štefan Murín was booed off for his speech at a meeting in Bratislava.
- 28th November 1989** – Prime Minister L. Adamec gained confidence, during negotiations with representatives of the OF and VPN, to form a new Government until 3rd December; V. Havel also requested the resignation of President G. Husák.
- 29th November 1989** – The Federal Assembly approved the omission of the 4th Art. from the Constitution of the ČSSR and modification of the 6th and 16th Art., by which the leading role of the KSČ in society was abolished. Representatives of the VPN and OF met in Bratislava and confirmed a close collaboration in the future. Representatives of the VPN negotiated with Deputy Prime Minister Š. Murín.
- 30th November 1989** – President of the Slovak National Council (SNR) Viliam Šalgovič was replaced by Rudolf Schuster. Representatives of the VPN negotiated with Prime Minister P. Hrivnák and Minister of Justice Milan Čič about the abolishment of church control, the leading role of the KSČ and modification of the position regarding 1968. The Federal Ministry of the Interior decided that from 4th December, ČSSR citizens can travel to Austria without a departure permit.

- 3. december 1989** – L. Adamec predstavil novú vládu; 15 z 20 miest obsadili členovia KSČ. Do Bratislavy pricestoval Marián Šťastný.
- 3rd December 1989** – L. Adamec presented the new Government; 15 out of 20 seats were occupied by KSČ members. Marián Šťastný arrived in Bratislava.
- 4. – 5. december 1989** – na celom území ČSSR sa uskutočnili demonštrácie proti novej vláde. Na 11. decembra bol vyhlásený ďalší generálny štrajk, ak nebudú splnené požiadavky OF a VPN – nová vláda a demisia prezidenta.
- 4th – 5th December 1989** – demonstrations against the new Government were held throughout the whole territory of the ČSSR. A further general strike was announced for 11th December if the demands of the OF and VPN are not met – a new Government and resignation of President.
- 6. december 1989** – spoločným kandidátom OF a VPN na post prezidenta sa stal Václav Havel. Z Bratislavy do Košíc odišiel vlak „Nežnej revolúcie“.
- 6th December 1989** – Václav Havel became a mutual presidential candidate of the OF and VPN. The train of the “Velvet Revolution” left from Bratislava to Košice.
- 7. december 1989** – premiér L. Adamec podal demisiu. Zostavením novej vlády poverili Mariána Čalfu.
- 7th December 1989** – Prime Minister L. Adamec resigned. Marián Čalfa was given the commission to form the Government.
- 8. december 1989** – Predsedníctvo SNR odvolalo P. Hrivnák z funkcie predsedu vlády SSR. Zostavením novej slovenskej vlády bol poverený M. Čič.
- 8th December 1989** – the Presidium of the SNR withdrew Pavol Hrivnák from the function of Slovak Prime Minister. Milan Čič was given the commission to form the new Slovak Government.
- 10. december 1989** – pochod Bratislava – Hainburg podporilo viac ako stotisíc Bratislavčanov. Marián Čalfa predstavil novú federálnu vládu. Po jej vymenovaní podal demisiu prezident republiky Gustáv Husák.
- 10th December 1989** – the March Bratislava – Hainburg was supported by more than one hundred thousand inhabitants of Bratislava. M. Čalfa presented the new Federal Government. President of the Republic Gustáv Husák resigned after he had appointed the new Government.

- 11. december 1989** – príslušníci Pohraničnej stráže začali odstraňovať žienjno-technické zátarasý na hranici s Rakúskom v oblasti Devína.
- 12. december 1989** – Predsedníctvo SNR vymenovalo novú slovenskú vládu na čele s M. Čičom.
- 19. december 1989** – Koordinačný výbor VPN odsudzuje brutálne potlačenie demonstrácie v Temešvári.
- 20. december 1989** – do Bratislavy pricestoval V. Havel, stretol sa aj s A. Dubčekom. V sprievode Milana Kňažka navštívil aj iné mestá na Slovensku. Na celom území ČSSR sa konali demonštrácie na podporu rumunského ľudu v boji za demokraciu.
- 22. december 1989** – vo Valdštejskom paláci Pražského hradu sa zástupcovia politických hnutí a študentov dohodli, že post predsedu federálneho zhromaždenia obsadí A. Dubček a post prezidenta republiky V. Havel.
- 23. december 1989** – na Nám. SNP v Bratislave sa konala ďalšia demonštrácia za Rumunsko. Vystúpil na nej aj A. Dubček.
- 28. december 1989** – Alexander Dubček bol zvolený za predsedu Federálneho zhromaždenia ČSSR.
- 29. december 1989** – Václav Havel sa stal prezidentom ČSSR.
- 11th December 1989** – members of the Border Guard began to remove the engineer-technical barriers at the Austrian border in the area of Devín.
- 12th December 1989** – the Presidium of the SNR appointed the new Slovak Government led by M. Čič.
- 19th December 1989** – The Coordination Committee of the VPN condemn the brutal suppression of the demonstration in Timisoara.
- 20th December 1989** – V. Havel arrived in Bratislava, he also met A. Dubček. He also visited other cities in Slovakia accompanied by Milan Kňažko. Demonstrations to support the Romanian nation in their fight for democracy were held throughout the whole territory of the ČSSR.
- 22nd December 1989** – At the Valdstein Palace in Prague, the representatives of the political movements and the students agreed that the seat of the President of the Federal Assembly would be occupied by A. Dubček and the seat of the President of the Republic by V. Havel.
- 23rd December 1989** – another demonstration in support of Romania was held at Nám. SNP in Bratislava. A. Dubček was also present.
- 28th December 1989** – Alexander Dubček was elected the President of the Federal Assembly.
- 29th December 1989** – Václav Havel became President of the ČSSR.

V poslednom období v teritóriu Bratislavy a Zs. kraja je zaznamenávaná aktivizácia negatívnej činnosti vnútorného protivníka.

Dňa 16. 11. 1989 došlo v Bratislave k nepovolenému zhromaždeniu študentov vysokých škôl. Na zhromaždení boli verejne čítané heslá: „Chceme demokraciu (výkričník), Nechceme zbrane (výkr.), skutočnú demokraciu (výkr.)“, „Žiadame zlepšiť sociálne podmienky pedagogických pracovníkov VŠ a študentov“, „Chceme voľne cestovať do zahraničia (výkr.)“ a pod.

Na miesto sa dostavil tajomník ÚV KSS s. Šlapka, na ktorého výzvu k dialógu s vybranými zástupcami zo zhromaždených dav reagoval odmietavo heslami: „Aj Február 1948 bol na ulici (stredník), VOSR bola pre Smolným (stredník) aj v NDR stačila na dialóg ulica (výkričník)“ a pod.

Následne po tejto akcii podľa zistených poznatkov vyzvali študenti VŠ z Bratislavy všetkých vysokoškolských študentov v SSR k „dialógu“ so straníkymi, štátnymi a školskými orgánmi k presadzovaniu svojich požiadaviek.

V tejto súvislosti bol na MFF UK v Bratislave zistený výskyt letákov s výzvou „prečo nie SZM?“, v ktorom autori poukazujú na údajnú neoprávnenosť SZM zastupovať celú mládež a vystupovať v jej mene, vyzývajú k apolitičnosti mládežníckej organizácie, odmietajú jej spojenie s KSČ, kritizujú súčasné zameranie činnosti SZM po celoštátnej konferencii a vyzývajú študentov k širokej diskusii k týmto otázkam. Uvedenú výzvu doposiaľ podpísalo asi 300 študentov a tieto otázky budú otvorene riešené na pôde SZM na VŠ. Okrem toho sa naďalej prejavujú snahy o zmarenie výstavby školského jadr. reaktora, k čomu sú zbierané súhlasné podpisy a cestou ROH na VŠ je táto otázka vyzdvihovaná na rokovaníach ROH.¹

Počas udalostí boli spohotovené jednotky VB, ktoré nezasiahli, nakoľko dav sa po výzve príslušníkov VB spontánne rozišiel. Z príležitosti osláv Medzinárodného dňa študentstva Národný výbor hl. mesta Bratislavy povolil zhromaždenie študentov bratislavských vysokých škôl na Hviezdoslavovom nám. v Bratislave dňa 17. 11. 1989 o 14.00 hod. Zároveň sú organizované vysokoškolskými študentmi „bienále, stužkové slávnosti“ a ďalšie podujatia v rôznych spoločenských a reštauračných zariadeniach Bratislavy s predpokladanou účasťou cca 3.000 osôb.

Operatívnymi prostriedkami bolo zistené, že stretnutie vysokoškolskej mládeže na Hviezdoslavovom nám. má byť zneužitú k organizovaniu podpisových akcií: proti záverom celoštátnej konferencie SZM v Prahe, výstavbe jadrového

¹ A ÚPN, f. O-ŠtB Dunajská Streda, spisy PT 1989.

Activation of negative activity of the internal enemy has been noted recently in the territory of Bratislava and Western Slovak Region.

An unauthorized meeting of university students occurred in Bratislava on 16/11/1989. These slogans were read out publicly at the meeting: "We want democracy (exclamation mark), We don't want weapons (excl. mark), A genuine democracy (excl. mark)", "We request the improvement of social conditions for university pedagogical employees and students", "We want to freely travel abroad (excl. mark)" and the like.

Secretary of the ÚV KSS (Central Committee of the Slovak Communist Party) comrade Šlapka arrived at the place and the mass reacted disapprovingly to his appeal to hold a discussion with chosen representatives of the meeting. They responded by chanting slogans such as: "The February 1948 was in the street too (dash) the VOSR (Great October Socialist Revolution) was in front of Smolny Palace (dash) streets were enough for dialogue in the GDR (exclamation mark) and the like.

Following this event, according to the gathered information, the university students from Bratislava appealed to all university students in the SSR (Slovak Socialist Republic) to engage in a "dialogue" with the Party, State and Education administration in order to enforce their demands.

In this connection, at the Faculty of Mathematics and Physics of Comenius University, the presence of leaflets with the appeal "why not SZM?" (Socialist Youth Union) were detected. The authors of these point to the alleged illegitimacy of the SZM to represent the entire youth and to act in their name, appeal for depoliticizing of the organization, refuse its connection with the KSČ (Czechoslovak Communist Party), criticize the current focus of SZM activity after the national conference and also encourage students to engage in a broad discussion about these topics. The mentioned appeal has been signed by about 300 students so far and the questions will be dealt with openly in the grounds of the SZM at the University. In addition, efforts to stop the construction of a school nuclear reactor have continued to become evident. Signatures are being collected for this and through the ROH (Revolutionary Union Movement) at the University the question is being raised at the ROH sessions.¹

The units of the VB (Public Security) were alerted during the events but did not intervene as the crowd dispersed after the appeal by VB members. In the occasion of the celebrations of the International Students'

1 A NMI, col. ŠtB Dept. Dunajská Streda, Top Secret (TS) Files 1989.

reaktoru v Mlynskej doline, výstavbe novej budovy SNR a k presadzovaniu požiadaviek za zlepšenie sociálnych podmienok študentov. Na podporu týchto požiadaviek organizujú manifestačné pálenie preukazov SZM.

Obdobné zhromaždenie študentov nepovolené Národným výborom hl. mesta Bratislavy sa organizuje na 18. 11. 1989 a 19. 11. 1989 v dopoludňajších hodinách na Hviezdoslavove nám. Vzhľadom k tomu, že pripravované akcie sú v prostredí študentov známe, je predpoklad masovej účasti a je možné ich zneužitie k protispoločenským vystúpeniam.

Na základe uvedených skutočností sú útvarmi správy ZNB hl. mesta Bratislavy a Zsl. kraja pripravované bezpečnostné opatrenia s cieľom zabrániť prípadnému protispoločenskému vystúpeniu, narušeniu pokoja a verejného poriadku.²

² ABS, f. A 34/1, inv. č. 1426.

Day, the National Committee of the Capital City of Bratislava has permitted a meeting of students from Bratislava universities at Hviezdoslavovo nám. (Square) on 17/11/1989 at 14.00. At the same time, the university students are organising "biennale, graduation parties" and other events in different social and restaurant facilities of Bratislava, with an expected attendance of about 3,000 people.

By using operative means, it has been discovered that the university students' meeting is to be misused for organizing sign-in activities: against the conclusions of the national SZM conference in Prague, against the construction of the nuclear reactor in Mlynská dolina, against the construction of the new SNR (Slovak National Council) building and to enforce the demands for the improvement of social conditions for students. A demonstrative burning of SZM cards is being organized in order to support the demands.

A similar students' meeting not permitted by the National Committee of the Capital City of Bratislava is organized for 18/11/1989 and 19/11/1989 in the morning at Hviezdoslavovo nám. (Square).

Given that the prepared events are known within the students' environment, mass attendance is expected and misuse for antisocial activities is possible. As a result of the previously mentioned facts, security provisions are being prepared by the units of the ZNB (National Security Corps) Directorate of the Capital City of Bratislava and of the Western Slovak Region with the objective of preventing potential antisocial activities, peace and public order violation.²

² SSA, col. A 34/1, inv. no. 1426.

Zraz študentov pred protestným pochodom na Mierovom námestí v Bratislave 16. 11. 1989. (STV)

The students' gathering before the protest march in Mierové Námestie (Square) in Bratislava on 16th November 1989. STV (Slovak Television)

Protestný pochod študentov sprevádzajú aj príslušníci VB. Hviezdoslavovo námestie v Bratislave 16. 11. 1989. (STV)

VB (Public Security) members attend the protest march of students. Hviezdoslavovo námestie (Square) in Bratislava on 16th November 1989. (STV)

Študenti ukončili protestný pochod pred Ministerstvom školstva SSR. Dôvody, ktoré k nemu študentov viedli, vysvetlila pre ČST poslucháčka žurnalistiky Henrieta Hrinková a ďalší. ČST odvysielala záznam ešte v ten večer o 21.30. (STV)

The students end their protest march in front of the Ministry of Education. Henrieta Hrinková, a journalism student, and others explain the students' reasons for the march on ČST (Czechoslovak Television). The ČST transmitted the recording in the evening of the same day at 21.30. (STV)

Bezpečnostní opatření k zajištění klidu a veřejného pořádku při mítinku a pochodu mládeže, konaném při příležitosti Mezinárodního dne studentstva.

Dne 17. 11. 1989 od 14,00 hod zajišťovala S SNB Praha bezpečnostní opatření v Praze 2 v prostoru Albertova a Vyšehradu. Akce, kterou organizoval Městský výbor SSM Praha, začala v 16,00 hod. do této doby se v prostoru Albertova shromáždilo cca 15 000 osob. V průběhu mítinku byly rozvinuty transparenty s nápisy např. „Palach“, „Opletal“, „Pryč s monopolem KSČ“, dále byla některými jedinci provolávaná hesla „Pryč se Štěpánem“, „Ať žije Havel“, „pryč s LM“, „pověste všichni komunisty“ apod. Po ukončení mítinku na Albertově odešli účastníci směrem na Vyšehrad. Na rozchodových trasách z Vyšehradu došlo k pokusu o narušení veřejného klidu a pořádku a asi 5 000 osob směřovalo Vyšehradskou ul. ke Karlovu nám. Vzhledem k tomu, že Vyšehradská ul. byla přehrazena pořádkovou jednotkou VB, dav se obrátil a v 18,15 hod prošel Plaveckou ul. na nábřeží B. Engelse a směřoval k Jiráskovu mostu.

Ve 19,24 uhnul dav z nábřeží na Národní třídu a pochodoval k Václavskému nám., Národní třída a okolní ulice byly v tuto dobu uzavřeny pořádkovou jednotkou SNB a v 19,15 byl dav vyzván k odchodu. Výzva byla 15x opakována. Část osob po výzvě opustila prostor Národní třídy, zbývající část v počtu cca 2500 osob výzev neuposlechla, zapálila svíčky a sedla si na zem.

Po zákroku pořádkových jednotek VB byly osoby vytlačeny. Ve 21,10 hod. byl obnoven veřejný pořádek a ve 22,00 hod byl (!sic) bezpečnostní akce ukončena. V průběhu akce nedošlo ke zranění příslušníků SNB, které by vyžadovalo lékařského ošetření. Celkem bylo perlustrováno 34 osob a 145 osob bylo předvedeno.

Dp. bude postoupen k informaci na 10. odbor.³

³ ABS, f. A 34/1, inv. č. 1430A. Situační zpráva o MU dle NMV ČSSR č. 13/1983 za operační den 17. 11. 1989.

The security measures to reinforce peace and public order at the meeting and march of the youth held in the occasion of the International Students' Day.

On 17/11/1989 from 14.00, the Prague ZNB Directorate reinforced their security measures in Prague 2 in the areas of Albertov and Vyšehrad. The event, which was organized by the SZM City Council in Prague, started at 16.00. By that time, about 15,000 people had gathered in the area of Albertov. During the meeting slogan banners with slogans like "Palach", "Opletal", "Down with the KSČ monopoly" were unrolled. In addition, some individuals shouted slogans such as "Down with Štěpán", "Vivat Havel", "down with the LM" (People's Militia), „hang all the communists" and the like. When the meeting in Albertov ended the participants left in the direction of Vyšehrad. In the separation routs from Vyšehrad, there was an attempt to violate the public peace and order and about 5,000 people headed for Karlovo nám. on Vyšehradská Street. However, Vyšehradská Street was blocked by the order forces of the VB so the crowd turned around and passed Plavecká Street at 18.15 hrs. towards B. Engels Riverside and headed for the Jiráskov most (Bridge).

At 19.24 the crowd moved from the riverside to Národní třída (Avenue) and marched towards Václavské nám. (Square). Národní třída and the surrounding streets had already been closed by the ZNB order forces and the crowd was called to disperse. The call was repeated 15 times. While some people left the area of Národní třída after the call, the remaining part of about 2,500 people failed to obey the call, lit candles and sat on the ground.

The people were pushed out after the order forces of the VB intervened. At 21.10, the order was re-established and the security operation ended at 22.00. No ZNB member suffered any injuries requiring medical treatment during the course of the operation. 34 people were searched and 145 people were brought in to the VB.

Confidential information will be forwarded for information of the 10th section.³

³ SSA, col. A 34/1, inv. no. 1430A. Situation report about an extraordinary event according to Deputy Minister of the Interior of the ČSSR no. 13/1983 for operative day 17/11/ 1989.

Bezpečnostné zložky s ochrannými štítmi nastúpené proti študentom na Národnej triede v Prahe 17. 11. 1989. (SNA)

Intervention of the security forces against the demonstrating students on Národní třída in Prague on 17th November 1989. SNA (Slovak National Archive)

Policajný kordón proti demonštrantom 17. 11. 1989
na Národnej triede v Prahe. (Foto: Pavel Hroch; ČTK)

Security forces with shields lined up against the students
on Národní třída in Prague on 17th November 1989.
(Photo: Pavel Hroch; ČTK)

17. november 1989 / 17th November 1989

Policajný kordón proti demonštrantom 17. 11. 1989
na Národnej triede v Prahe. (Foto: Pavel Hroch; ČTK)

The police cordon against the demonstrators on Národní
třída in Prague on 17th November 1989. (Photo: Pavel
Hroch; ČTK)

Demonštrant pred policajným kordónom 17. 11. 1989
na Národnej triede v Prahe. (Foto: Pavel Hroch; ČTK)

A demonstrator in front of the police cordon on Národní
třída in Prague on 17th November 1989. (Photo: Pavel
Hroch; ČTK)

V súvislosti s vystúpením študentov 17. 11. 1989 v Prahe a zákrokom bezp. zložiek, ako aj informáciami zahr. masovokomunikačných prostriedkov o údajnej smrti študenta Šmída po zákroku bezp. zložiek, sú zisťované nasledovné aktivizácie:

- Dňa 19. 11. 1989 na ŠD E. Štúra v Bratislave skupina umelcov pod vedením akad. maliara Petra Horvátha sa pokúsila odvysielat' výzvu študentom k verejným protestom proti zákroku bezp. zložiek. Riaditeľ ŠD a členovia internátneho rozhlasu odmietli výzvu vysielat'.

- 18. 11 1989 v činohre Novej scény v Bratislave pred večerným predstavením vystúpil herec Marián Labuda, ktorý prečítal prítomným divákovi petíciu, odsudzujúcu zásah bezp. zložiek v Prahe a na protest proti nemu bolo predstavenie zrušené. Následne sa rôzni umelci stretli v Štúdiu S, kde rokovali o možnosti vydat' výzvu k odstúpeniu vlády ČSSR.

- Naďalej sa v súvislosti s pripravovaným procesom proti JUDr. Čarnogurskému vyskytujú letáky, vyzývajúce k demonštrácii pred Justičným palácom v Bratislave v dňoch 22. a 23. 11. 1989. Letáky sa vyskytli v kine Obzor, opakovane 18. a 20. 11. 1989 v ŠD Mlynská dolina, na Mierovom nám. v Bratislave a nápis za oslobodenie Čarnogurského v Lamači.

- V okr. Nitra sa vyskytli letáky s textom: „Proletári všetkých krajín, spojte sa proti novej čs. buržoázii. Nech žije Gorbačov, a Celý svet je v pohybe, len čs. proletariát spí a čaká na revolučnú inteligenciu. Lenin.“⁴

Preverený prameň (2) zistil, že dňa 19. 11. 1989 kontaktoval objektu akcie OSA /Mária Komárová z Košíc, pozn. ed./ (viď poznatky z dní 26. 7., 31. 7., 4. 8., atď) Petr UHL z Prahy. V priebehu kontaktu menovaný informuje nášho objektu o úmrtí študenta Martina SCHMIDTA⁵. Zároveň popisuje brutálnosť zákroku poriadkových jednotiek bezpečnosti, pričom očakáva, že táto situácia pozdvihne celý národ. Oznamuje, že študenti v súčasnej dobe bojkotujú prednášky a ak v priebehu tohto týždňa sa nič nepohne, tak dňa 27. 11. 1989 od 12,00 do 14,00 hod. bude zorganizované generálne vystúpenie - stávk. V závere styku oboznamuje objektu o súčasnej situácii v kultúrnej oblasti s tvrdením, že divadlá sa taktiež pridali k bojkotu a zrušili svoje predstavenia.⁶

4 A ÚPN, f. O-ŠtB Dunajská Streda, spisy PT 1989.

5 Martin Šmíd.

6 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1428.

In connection with the students' activities in Prague on 17/11/1989 and the intervention of security forces, as well as with the information of foreign mass media on the alleged death of student Šmíd after the security forces intervention, the following activations are being verified:

- On 19/11/1989, in ŠD (College) of L. Štúr in Bratislava, a group of artists under the leadership of painter Peter Horváth attempted to transmit an appeal to the students with regard to the public protests against the intervention of the security forces. The College director and members of the College radio refused to broadcast the appeal.

- On 18/11/1989 in Nová scéna theatre in Bratislava, the actor Marián Labuda stepped forward before the evening performance and read out a petition to the audience that doomed the intervention of the security forces in Prague. As a result, the performance was cancelled in protest against it. Consequently, various artists met in Štúdio S, where they discussed the possibility of issuing an appeal demanding the resignation of the ČSSR (Czechoslovak Socialist Republic) Government.

- There are still leaflets, related to the prepared trial against JUDr. Čarnogurský, which call for a demonstration in front of the Palace of Justice in Bratislava on 22/11/1989 and 23/11/1989. The leaflets were found in the Obzor cinema, repeatedly on 18/11/1989 and 20/11/1989 in the College of Mlynská dolina, at Mierové nám. (Square) in Bratislava and a writing supporting Čarnogurský's release in Lamač.

- In the Nitra District, leaflets were found with the following text: "Workers of the world unite against the new Czechoslovak bourgeoisie. Vivat Gorbachev and The whole world is moving, just the Czechoslovak proletariat is sleeping and waiting for revolutionary intelligence. Lenin."⁴

A verified source (2) found out, that the object of operation OSA (wasp) /Mária Komárová from Košice, note of ed./ (see information from 26/07, 31/07, 04/08, etc) was contacted by Petr UHL from Prague on 19/11/1989. During the course of the contact, the mentioned informs our object about the death of student Martin SCHMIDT.⁵ At the same time, he describes the brutality of the intervention of the security order forces, expecting that the situation will raise the whole nation. He informs her that the students are boycotting lectures these days and if there are no moves this week then a general strike will be organized on 27/11/1989 from 12.00 to 14.00. At the end of contact

4 A NMI, col. ŠtB Dept. Dunajská Streda, TS Files 1989.

5 Martin Šmíd.

Dňa 20. 11. 1989 v dopoludňajších hodinách vznikli na Univerzite Komen-ského v Bratislave študentské nepokoje. Iniciátormi nepokojov bola skupina študentov z Prahy, ktorá podnecovala študentov k demonštrácii za práva vysokoškolačkov, a k vystúpeniu proti brutálnym zákrokom bezpečnosti dňa 17. 11. 1989 v Prahe.⁷

V ŠD v Mlynskej doline sa 20. 11. 1989 vyskytli na všetkých poschodiach nápisy „Smrť komunistom“, „Jakeša do koša“, nákresy šibenice s nápisom KSČ, truhly s menami Jakeš, Adamec, Fojtík a ďalší, preškrtnutý nápis KSČ.

Dňa 20. 11. 1989 sa na Vys. Škole múzických umení v Bratislave na nádvorí zhromaždili študenti, kde prebiehal zber podpisov za štrajk dňa 27. 11. 1989 od 12.00-14.00 hod., k študentom vystúpil rektor VŠMU.⁸

Dňa 20. 11. 1989 o 17.00 hod. sa v priestoroch klubu a výstavnej siene Zväzu slovenských výtvarných umelcov zišlo cca 450 osôb. Jednalo sa v prevažnej miere o členov jednotlivých umeleckých zväzov (herci, výtvarníci, spisovatelia) a vysokoškolačkov.

Vladimír Kompánek, akad. sochár, doniesol na vedenie Zväzu slovenských výtvarných umelcov (ZSVU) „Výzvu k spoluobčanom“ (slovenský preklad), ktorá bude daná k dispozícii členom ZSVU v priestoroch klubu na Dostojevskom rade, aby sa s ňou oboznámili a v prípade potreby ju podpísali. (...)

Budaj, ktorý bol hlavným organizátorom celej akcie, vyzval zúčastnených, aby podpisovali prevolanie, ktoré vzniklo v náväznosti na zásah príslušníkov ZNB proti manifestácii študentov v Prahe dňa 17. 11. 1989. Žiadal zúčastnených, aby si zobrali rozmnožené prevolania a dali ich podpísať na svojich pracoviskách a potom to osobne doručili koordinačnému výboru, ktorý zatiaľ zastupujú osoby: Budaj, Sikora - výtvarník, MUDR. Maňák - dôchodca a Kompánek - výtvarník. Dňa 21. 11. 1989 o 17.00 hod. bude predložený návrh na zloženie oficiálneho koordinačného výboru hnutia „Verejnosť proti násiliu“. Tento výbor bude koordinovať činnosť tohto hnutia, nakoľko jeho činnosť je doposiaľ živelná.

Milan Šimečka st. vo svojom vystúpení navrhol, aby hnutie sformulovalo požiadavku za prepustenie JUDr. ČARNOGURSKÉHO. Vyslovil presvedčenie, že keď v takom množstve sa dňa 22. 11. 1989 stretnú pred Justičným palácom, tak je

7 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1425.

8 A ÚPN, f. O-ŠtB Dunajská Streda, spisy PT 1989.

he informs the object about the current situation in the cultural sphere, declaring that the theatres have also joined the boycott and have cancelled their performances.⁶

Student riots arose at Comenius University in Bratislava in the morning of 20/11/1989. The riots were initiated by a group of students from Prague that incited the students to get involved in a demonstration for university students' rights and against the brutal intervention of the security forces on 17/11/1989 in Prague.⁷

On 20/11/1989, on all floors in the College of Mlynská dolina, writings such as "Death to communists", "Jakeš in a dust bin", and drawings of gallows with the writing KSČ, coffins with the names Jakeš, Adamec, Fojtík and others, and a crossed out writing KSČ were found.

On 20/11/1989 at the Academy of Music and Dramatic Arts in Bratislava, the students gathered in the court where signatures for a strike on 27/11/1989 between 12.00 and 14.00 were being collected. The Chancellor of the Academy spoke to the students.⁸

On 20/11/1989 at 17.00, about 450 people met in the premises of the club and exhibition hall of the Slovak Artists Union. They were mostly members of particular art unions (actors, artists, writers) as well as university students.

Vladimír Kompánek, an artistic sculptor, brought to the Directorate of the Slovak Artists Union (ZSVU) "An appeal to fellow citizens" (a Slovak translation) that would be available to ZSVU members in the premises of the club in Dostojevského rad, so they could become familiar with it and sign it when appropriate. (...)

Budaj, who has been the main organizer of the whole activity, called the participants to sign the manifesto that had been created with regard to the intervention of ZNB corps against the students' manifestation in Prague on 17/11/1989. He asked the participants to take copies of the manifesto to be signed in their workplace and then deliver them personally to the coordination committee, which was represented by: Budaj, Sikora - an artist, MUDR. Maňák - a pensioner and Kompánek - an artist. On 21/11/1989 at 17.00, a proposal to found an official coordination committee of the movement "Public Against Violence" will be submitted. The committee will coordinate the activities of the movement given that its activities have been spontaneous so far.

6 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1428.

7 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1425.

8 A NMI, col. ŠtB Dept. Dunajská Streda, TS Files 1989.

presvedčený, že súd sa konať nebude a Čarnogurského sa im podarí vyviešť zo súdnej siene. (...)

V závere Kňažko dodal, že herci SND budú posielat' svojim kolegom - hercom z divadla v Nitre telegramy do Moskvy (t. č. hostujú v moskovskom divadle), aby prevolanie preložili do ruského jazyka a tlmočili ho divákovi a hercom tohto moskovského divadla.⁹

Prameňom 3 bolo dňa 20. 11. 1989 zistené, že herci činohry vo Zvolene a v Martine sa prihlásili k výzve ich pražských kolegov, že celý týždeň nebudú hrať plánované predstavenia. Herci Divadla Jozefa Gregora Tajovského (DJGT) vo Zvolene neuskutočnili dňa 20. 11. 1989 plánované divadelné predstavenie „Kriminálny príbeh“, ktoré sa malo uskutočniť v kine Hviezda na Sliači. Od svojho zámeru neupustili ani po jednaní s ideologickým tajomníkom KSV KSS Banská Bystrica, ktorého návrhy k riešeniu situácie ohľadom kultúrnej fronty ČSSR odmietli.

V Divadle SNP Martin do štrajku vstúpilo 33 členov divadla. Členovia opery DJGT v Ban. Bystrici sa zatiaľ k štrajku neprihlásili.¹⁰

Prameňom 3 bolo dňa 20. 11. 1989 zistené, že v uvedený deň v čase od 20.30 do 20.45 sa pred menzou internátov Vysokej školy dopravnej a spojovej (VŠDS) v Žiline sústredilo cca 300 študentov, ktorí diskutovali o demonštráciách, ktoré boli zverejnené v Televíznych novinách. Funkcionári VŠDS na čele s rektorom školy pozvali prítomných študentov do priestoru tzv. Alfa klubu, kde s nimi viedli diskuziu a odpovedali na ich otázky. O 22.30 hod. sa toto stretnutie skončilo s tým, že rektor VŠDS udelil všetkým študentom školy na 21. 11. 1989 rektorské voľno. V uvedený deň bude vedenie školy pokračovať v diskuzii so študentami. Z radov niektorých českých študentov boli dávané návrhy, aby diskuzii dňa 21. 11. 1989 v dopoludňajších hodinách usporiadali manifestačný sprievod na vyjadrenie solidarity s pražskými študentami. Ďalej navrhovali, aby sa diskuzie s nimi zúčastnili aj zástupcovia OV KSS a ONV v Žiline.

O-ŠtB Žilina venuje vývoju ďalšej situácie zvýšenú pozornosť.

Prameňom 3 bolo zistené, že obdobné zhromaždenie uskutočnilo cca 500 študentov Pedagogickej fakulty v Ban. Bystrici dňa 20. 11. 1989 o 23.00 hod.

9 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1425.

10 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1427.

In his speech, Milan Šimečka sr. proposed that the movement formulates a request to release JUDr. ČARNOGURSKÝ. He stated that if they met in such a number in front of the Palace of Justice on 22/11/1989 there would be no legal proceedings and they would manage to get Čarnogurský out of the court room. (...) Kňažko also added in the end that the actors of the SND (Slovak National Theatre) would send telegrams to their colleagues to Moscow - the actors of the theatre in Nitra (currently making a guest appearance in a Moscow theatre) to translate the manifesto into Russian and read it to the audience and actors of the Moscow theatre.⁹

On 20/11/1989 Source 3 found out that the drama actors in Zvolen and Martin had accepted the call of their colleagues in Prague not to perform the planned performances for the whole week. The actors at Jozef Gregor Tajovský Theatre (DJGT) in Zvolen did not perform the planned performance of "The Criminal Story" which should have taken place at the Hviezda cinema in Sliač on 20/11/1989. They did not renounce their intention either after negotiations with the ideological secretary of the KSV KSS (Regional Party Committee of the Slovak Communist Party) in Banská Bystrica, whose proposals to solve the situation regarding cultural community were declined.

33 theatre members came out on strike at the Theatre of SNP (Slovak National Uprising) in Martin. Opera members of the DJGT in Ban. Bystrica have not joined the strike yet.¹⁰

On 20/11/1989 Source 3 found out that on that same day between 20.30 and 20.45 around 300 students had met in front of the College canteen at the University of Transport and Communications (VŠDS) in Žilina and were discussing the demonstrations shown on the TV news. The VŠDS Administration led by the University Chancellor invited the present students to the premises of the so called Alfa klub, where they had a discussion and answered their questions. The meeting ended at 22.30 with the Chancellor of the VŠDS giving a day off to all the University students on 21/11/1989. The University Administration will continue in discussion with the students then. Suggestions were made by some of the Czech students to organize a manifestation march after the morning discussion on 21/11/1989 in order to express solidarity with the students from Prague. They also suggested that representatives from the OV KSS (District Committee of the Slovak Communist Party) and ONV (District National Committee) in Žilina should participate in their discussion.

9 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1425.

10 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1427.

v areáli internátov PF. Zhromaždenie bolo uzatvorené a pokračovalo aj po 24.00 hod. a preto jeho priebeh nie je doposiaľ známy.¹¹

Dňa 20. 11. 1989 bolo prameňom (2) zistené, že Luciano ANTONETTI z TKS uskutočnil s Alexandrom DUBČEKOM telefonické interview pre vysielanie bližšie neustanovenej talianskej rozhlasovej stanice zamerané na zistenie jeho názorov na súčasnú situáciu v ČSSR.

Dubček v odpovediach na otázky ANTONETTIHO uviedol, že príčinou te-
rajších nepokojov, ktoré začali 17. 11. 1989 študentskou demonštráciou, je vedenie strany neochotné nájsť cestu k spoločnému dialógu s takými spoločenskými aktivitami ako je CHARTA 77 a ostatné demokratické iniciatívy vrátane bývalých členov KSČ. Nechce sa mu vraj veriť, že neexistujú vo vedení strany alebo v pléne ÚV KSČ také sily, ktoré by otvorene nemali záujem vystúpiť a povedať svoj názor na riešenie súčasných celospoločenských problémov, pričom poznamenal, že sú tu však určité symptómy, ktoré nasvedčujú existencii takýchto síl. Ďalej pokračoval, že to, čo sa dnes v našej spoločnosti deje, je na pokraji konfrontácie, nakoľko stereotypnosť postojov neostalinského, brežnevovsko-suslovského vedenia KSČ prispieva k dogmatickému riešeniu páličivých problémov, ktoré hlavne v politickej oblasti neustále narastajú.¹²

11 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1427.

12 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1425.

The ŠtB District in Žilina is paying increased attention to the development of further situation.

It was also found out by Source 3 that a similar assembly was organized by approximately 500 students from the Faculty of Education in Ban. Bystrica on 20/11/1989 at 23.00 in the area of the Faculty College. The assembly was closed and continued even after 24.00 which is why its course is not yet known.¹¹

Source (2) found out on 20/11/1989 that Luciano ANTONETTI of the Italian Communist Party had conducted a telephone interview with Alexander DUBČEK for an unspecified Italian radio station focusing on his opinions about the current situation in the ČSSR.

In his replies to ANTONETTI's questions Dubček said that the reason for the current disorders initiated by the students demonstration on 17/11/1989, is the Party leaders' unwillingness to find a way towards a mutual dialog with social activities such as CHARTER 77 and other democratic initiatives including former KSČ members. He cannot believe there are no forces in the Party presidency or in the general assembly of the ÚV KSČ that would openly step forward and share their opinions on the current social problems. However he noted there are certain symptoms suggesting existence of such forces. He continued by saying that what is happening in our society today, is on the edge of a confrontation given that the stereotyped attitudes of the neo-Stalinist, Brezhnev-Suslov-ist KSČ leadership is contributing to dogmatic way of dealing with burning problems that continue increasing, especially in the political sphere.¹²

11 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1427.

12 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1425.

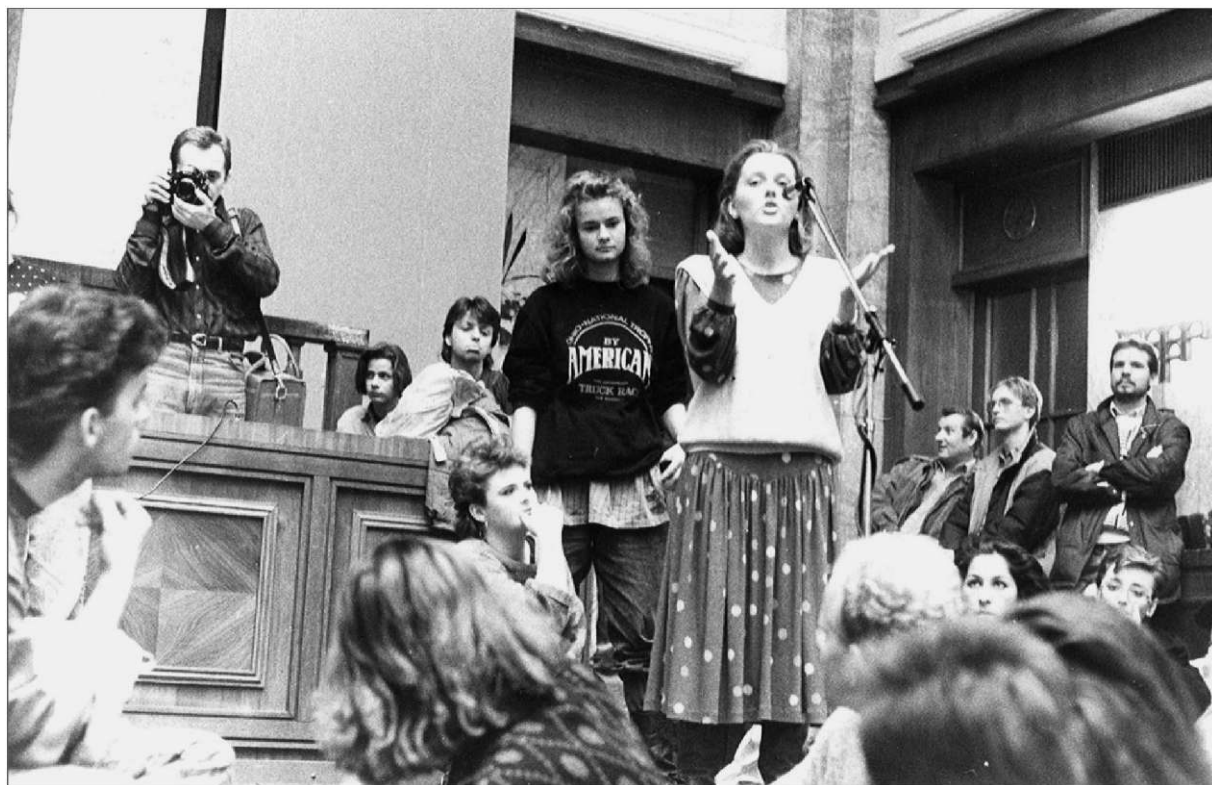
Prvý deň (20. 11. 1989) štrajku študentov Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave v aule univerzity. (Foto: Petra Bombíková-Maudgil)

The first day (20th November 1989) of the student strike at the Faculty of Arts at Comenius University (Fif UK) in Bratislava. Students shown in the great hall. (Photo: Petra Bombíková-Maudgil)

Vznik prvého vysokoškolského štrajkového výboru na FiF UK 20. 11. 1989. Zľava: Dionýz Hochel, Magda Hlaváčová, Rastislav Rigo, Svetoslav Bombík, Daniel Bútor, Stanislav Šimko, Milan Novotný, Henrieta Hrinková, Adriana Hošovecká. (Foto: Petra Bombíková-Maudgil)

Founding of the first university strike committee at the FiF UK on 20th November 1989. From the left: Dionýz Hochel, Magda Hlaváčová, Rastislav Rigo, Svetoslav Bombík, Daniel Bútor, Stanislav Šimko, Milan Novotný, Henrieta Hrinková, Adriana Hošovecká. (Photo: Petra Bombíková-Maudgil)

Diskusia protestujúcich študentov v aule Univerzity
Komenského 20. 11. 1989. (Foto: Petra Bombíková-Maudgil)

Discussion of protesting students in the great hall of
Comenius University on 20th November 1989. (Photo: Petra
Bombíková-Maudgil)

Diskutujúci študenti v Bratislave. (Foto: Pavol Mikulášek; SNA)

Students having a discussion in Bratislava. (Photo: Pavol Mikulášek; SNA)

Ján Budaj na stretnutí v Umeleckej besede v Bratislave.
(Foto: Lubo Stacho)

Ján Budaj at a meeting at Umelecká beseda in Bratislava.
(Lubo Stacho)

Fedor Gál na stretnutí v Umeleckej besede v Bratislave.
(SNA)

Fedor Gál at a meeting at Umelecká beseda in Bratislava.
(SNA)

Pobúrení násilnými zákrokmi proti nedávnej pokojnej študentskej manifestácii v Prahe, sa stretli zástupcovia kultúrnej a vedeckej verejnosti a rozhodli sa utvoriť združenie

VEREJNOSŤ PROTI NÁSILIU.

Naším cieľom je prispieť k ukončeniu násilností a k nevyhnutným spoločenským zmenám.

Hlboké nás znepekčuje súčasný stav československej spoločnosti. Už prídľho sme svedkami deformácií v spoločenskom a politickom živote, chronických ochorôb ekonomiky, klesania úrovne sociálnej a zdravotníckej starostlivosti, školstva a kultúry, rôznych prejavov sociálnej nespravodlivosti, nedodržiavania platných zákonov, devastácie životného prostredia, narastajúcich napätí medzi jednotlivými skupinami obyvateľstva, generáciami, medzi národmi a národnosťami ČSSR a prehlbujúcej sa mravnej krízy. Nespravodlivo sa odmeňuje práca, existuje množstvo neodôvodnených privilégií, chýba pravdivé informovanie verejnosti.

Doterajšie spôsoby riešenia problémov zlyhávajú. Rastie nespokojnosť ľudí a súčasne i ľahostajnosť a pocit sklamaní.

Chybné hodnotenie vzniknutej situácie vedie napokon k násiliu na uliciach. Sme presvedčení, že z tohto stavu sa nedostaneme bez aktivity nás všetkých.

Zasadzujte sa spolu s nami za otvorenie spoločenského dialógu, za skutočnú, nie iba predstieranú demokraciu. Vstupujme so svojou iniciatívou za zlepšenie pomerov, každý na svojom mieste, na pracovisku, v škole, na verejnosti. Apelujme v tomto duchu na spoločenské a politické organizácie, ktorých sme členmi. Žiadajme všetci, aby nás a naše záujmy na všetkých úrovniach zastupovali čestní ľudia, ktorí majú našu dôveru.

Dnes, na prahu posledného desaťročia tohto tisícročia sa aj pre našu krajinu otvára reálny priestor pre demokraciu a cestu za dôstojným životom, ktorú už nastúpili okolité krajiny.

Je pre nás neprijateľné, aby naša krajina so svojimi demokratickými tradíciami a miliónmi tvorivých ľudí ostala ostrovom stagnácie a úpadku.

Zoberme ako občania svoje záležitosti do vlastných rúk!

VEREJNOSŤ PROTI NÁSILIU

Bratislava 20. 11. 1989

Informácia o vzniku hnutia Verejnosť proti násiliu. (SNA)

Information about the founding of the movement Public Against Violence which appeals to citizens that they engage in social dialogue and a real democracy. (SNA)

prísne tajne
s u r n e

c.p.: 09-00200/ca-89

okresná správa znb
zast.nac. pre stb

všetky v zasl. kraji

vec: informacia o vyvoji stb situácie - 2.časť zaslania

- dňa 18.11.1989 sa v Šali stretla skupina asi 90 osob, členov
ceamedok-u, klubu mladých spisovateľov /fik/ a neustanovených
občanov mr. na stretnutí vystúpilo 11 osob a 17 v diskusi k nas-
ledovným problémom:

- a/ za vytvorenia polit. krídla kresťansko-demokratickeho charak-
teru v prostredí mad. mensiny
- b/ za kultúrnu a politickú autonómiu mad. mensiny
- c/ k aktivizácii činnosti v rámci mad. mensiny s využitím narod-
nost. otázky, kritiky riešenia postavenia mad. mensiny a narod.
politiky v csar
- d/ ak vyzdvíhovana otázka nebuda riesena podľa ich predstáv, hod-
laju sa obratiť o pomoc na osn

- podľa zistených poznatkov členovia ch-77 z prahey organizuju cesty
do bratislavy a ďalších miest slovenska, s cieľom zaktivizovať
činnosť opozície na slovensku.

vzhľadom na možnosť ďalšieho stupňovania napätia a vyvolávania
konfrontačných nález najmä v prostredí vš mladeze, kult. fronty,
mv a la /v súvislosti s procesom proti čornogurskemu/ a v oblasti
mad. nacionalizmu u k l a d a m plniť úlohy uvedena v pokyns
na znb c.p. ks - 0639/cv-89 zo dňa 20.11.1989.

dodatocne bolo zistene, ze :

- dňa 20.11.1989 v šd v mlynskej doline boli rozstrelene letaky a
vyzvou študentom damu k protestnému generalnému strajku stu-
dentov a všetkých občanov dňa 27.11.1989 a vyzvy k bojkotovaniu
vyucovacieho procesu v dnoch 20.-24.11.1989 na protest proti
"masakru" 17.11.1989 v prahe. nasledne bolo zistene, ze studenti
pravnickej fakulty /asi 200/ a filozofickej fakulty /asi 500/ na
uk v bratislave odmietli 20.11.1989 sa zúčastniť vyucovacieho pro-
cesu a v aule uk bola verejne precitena prítomným študentom
vyzva prazskych študentov k bojkotovaniu vyucovacieho procesu a
gen. strajku na den 27.11.1989.

zast.nac. s stb bratislava:
plk.judr. jan vaš / 14170-179 +++

Správa ŠtB o vzniku Nezávislej maďarskej
iniciatívy. (A ÚPN)

ŠtB report about founding the Independent
Hungarian Initiative. (A NMI)

Študenti organizujú od 20. 11. 1989 v uliciach Bratislavy (Obchodná ul.) diskusné krúžky, aby ľudí oboznámili so situáciou a svojimi požiadavkami. (SNM)

Since 20th November 1989, students have been organizing discussion groups in the streets of Bratislava (Obchodná St.) in order to inform people about the situation and their demands. (SNM)

Prvá demonštrácia po udalostiach zo 17. novembra v Prahe sa v Bratislave konala 20. 11. 1989 na Hviezdoslavovom námestí. (SNM)

The first demonstration after the events on 17th November in Prague is held at Hviezdoslavovo námestie in Bratislava on 20th November 1989. (SNM)

18. – 20. november 1989 / 18th – 20th November 1989

Milan Kňažko na demonštrácii na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave. (Foto: Petra Bombíková-Maudgil; SNA)

Milan Kňažko at the demonstration at Hviezdoslavovo námestie. (Photo: Petra Bombíková-Maudgil; SNA)

18. - 20. november 1989 / 18th - 20th November 1989

Dne 21. 11. 1989 se protestní akce studentů rozšířily na celé území ČSSR. Masové demonstrace se uskutečnily v Praze, Brně, Hradci Králové, Českých Budějovicích a v Bratislavě. Pořádkové jednotky SNB nezasahovaly, nikdo z účastníků demonstrací nebyl zraněn.¹³

V Bratislavě se v dopoledních hodinách shromáždilo asi 5 000 studentů na Šafárikově náměstí před Univerzitou Komenského. V téže době se na Hviezdoslavovom náměstí shromáždilo dalších 5 000 studentů, kterým posluchačka filozofické fakulty Henrieta HRINKOVÁ přednesla požiadavky studentů, a byla odsouhlasena okupační stávkou na vysokých školách.¹⁴

(...) Dňa 21. 11. 1989 vo večerných hodinách sa uskutočnilo zhromaždenie bratislavských študentov na Hviezdoslavovom námestí. Pred zhromaždenými vystúpil okrem iných v mene robotníkov z Bratislavy Zvrábel, ktorý prehlásil, že práve v meste vzniklo nezávislé robotnícke združenie, pripojujúce sa k demonštrantom. Záverom prítomným prečítal rezolúciu uvedeného združenia.

Ďalej bolo zistené, že zo strany organizátorov boli vznesené požiadavky, aby sa na ďalších demonštráciách zúčastnil aj A. DUBČEK. (spôsob zabezpečenia jeho účasti nebol konkretizovaný).¹⁵

Menovaný (Ivan Hoffman pre Hlas Ameriky, pozn. ed.) uviedol, že z jeho pohľadu najväčšiu aktivitu vyvíja združenie „Verejnosť proti násiliu“, ktoré vzniklo ako reakcia na zákrok bezpečnostných zložiek proti študentskej manifestácii v Prahe dňa 17. 11. 1989. Združenie vyslovalo podporu aj tzv. vyhláseniu radových komunistov, ktoré dňa 21. 11. 1989 o 17.00 hod. prečítal prítomným na Dostojevského rade v Bratislave Eubomír Feldek. Vyhlásenie má za cieľ mobilizovať komunistov k zaujatiu kritického stanoviska k súčasnej situácii a k vzneseniu požiadavky na odvolanie vládnych funkcionárov.¹⁶

V rozpätí 17.00 až 18.00 je zaznamenané zhluknutie občanov pred predajňou TUZEX v Košiciach v počte asi 200 až 300 osôb, kde došlo k usmrteniu osoby v krízovom roku 1968 zo strany vojsk SA. Na tomto mieste sú pálené sviečky a na chodníku je bielou kriedou vyhotovený nápis „NEZABUDNEME“. Tento tzv. pietny akt prebieha v klude bez výskytu emócií, provokácií prítomného obyvateľstva.¹⁷

13 ABS, DSZ FMV č. 180.

14 ABS, DSZ FMV č. 180.

15 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1425.

16 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1425.

17 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1428.

On 21/11/1989, the protest activities of the students spread to the whole territory of the ČSSR. Mass demonstrations took place in Prague, Brno, Hradec Králové, České Budějovice and in Bratislava. Order forces of the ZNB did not intervene, no demonstrations participants were injured.¹³

About 5,000 students gathered in the afternoon at Šafárikovo námestie (Square) in front of Comenius University, in Bratislava. Another 5,000 students gathered at the same time at Hviezdoslavovo námestie (Square) and the student of the Faculty of Arts Henrieta HRINKOVÁ presented the demands of the students and an occupational strike at universities has been approved.¹⁴

(...) On the evening of 21/11/1989, a meeting of Bratislava students took place at Hviezdoslavovo námestie. Among others, Zvrábel stepped forward as a representative of workmen in Bratislava and declared that an independent workers' union had just been founded and was joining the demonstrators. At the end, he read out a resolution of the mentioned union to the participants.

It was also found that demands were made from the organizers' side that A. DUBČEK should be present at the next demonstrations (the way of ensuring of his presence was not specified).¹⁵

The named (Ivan Hoffman for the Voice of America, note of ed.) said that from his point of view, the greatest effort had been developed by the movement "Public Against Violence" that was founded in reaction to the security forces' intervention against the students manifestation in Prague on 17/11/1989. The movement also expressed its support to the so-called declaration of ordinary communists that was read to the participants by Lubomír Feldek in Dostojevského rad in Bratislava on 21/11/1989 at 17.00. The declaration's objective is to mobilize the communists, ensuring that they take a critical stand towards the current situation and towards the demand to withdraw the governmental functionaries.¹⁶

Between 17.00 and 18.00 a crowd of between 200 and 300 citizens is noticed in front of the shop TUZEX in Košice where a person was killed by the Soviet Army in the crisis year of 1968. Candles are being lit in this place and the writing "NEZABUDNEME" (WE WILL NOT FORGET) has been made on the sidewalk in white chalk. This so called pious act has a peaceful course without any presence of emotions, provocations of the present inhabitants.¹⁷

13 SSA, DSR FMI no. 180.

14 SSA, DSR FMI no. 180.

15 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1425.

16 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1425.

17 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1428.

Vyhlasenie vysokoškolákov
o spoločných požiadavkách OF
a VPN. (SNA)

The university students' declaration where, along with the OF and VPN, they demand a commission in order to review the intervention in Prague, the resignation of political representatives, plurality of political life, social dialogue, and the opening of the mass media. (SNA)

VYHLÁSENIE SLOVENSKÝCH VYSOKOŠKOLSKÝCH ŠTUDENTOV

MY, ŠTUDENTI SLOVENSKÝCH VYSOKÝCH ŠKÔL, PROTESTUJEME PROTI BRUTÁLNEMU ZÁSAHU BEZPEČNOSTI A ARMÁDY PRI POKOJNEJ ŠTUDENTSKÉJ MANIFESTÁCII DŇA 17.11.1989. POSTUP TÝCHTO PORIADKOVÝCH SÍL JE V PRÍKROM ROZPORE S PLATNÝMI ČESKOSLOVENSKÝMI ZÁKONMI A S PRIJATÝMI MEDZINÁRODNÝMI KONVENCIAMI. SVOJ NESÚHLAS VYJADRUJEME ŠTRAJKOM. V NAŠOM ŠTRAJKU NEJDE O NEZODPOVEDNÝ A LAHOSTAJNÝ PRÍSTUP K ŠUDIJNÝM POVINNOSTIAM. NAŠE ŠTUDIJNÉ PROBLÉMY NE-MOŽNO RIEŠIŤ BEZ ROZUZLENIA NAHROMADENÝCH SPOLOČENSKÝCH A POLITICKÝCH PROBLÉMOV. PRETO V SÚLADE S INICIATÍVOU OBČIANSKEHO FÓRA A INICIATÍVY VEREJNOSTI PROTI NÁSILIU ŽIADAME:

- 1/ VYTVORENIE NEZÁVISLEJ VÝŠETROVACEJ KOMISIE NA PREŠETRENIE PRAŽSKÝCH UDALOSTÍ, O OBJEKTÍVNE A PRAVDIVÉ INFORMOVANIE VEREJNOSTI O JEHO VÝSLEDKoch A POTRESTANIE VINNÍKOV.
- 2/ ODSŤUPENIE TÝCH POLITICKÝCH A VLÁDNÝCH PREDSTAVITEĽOV, KTORÍ SÚ ZODPOVEDNÝ ZA TERAJŠÍ STAV SPOLOČNOSTI. ICH ZOTRVANIE VO FUNKCIÁCH VYHROCUJE TERAJŠIU VYPÄTÚ SITUÁCIU.
- 3/ PLURALIZÁCIA POLITICKÉHO ŽIVOTA V ČESKOSLOVENSKU, SLOBODNÉ VOĽBY, V KTORÝCH SI VEDÚCA SILA MUSÍ DÔVERU ĽUDÍ VYBOJOVAŤ A NIE JU MAŤ ÚSTAVNE ZABEZPEČENÚ.
- 4/ OTVORENIE SERIÓZNEHO SPOLOČENSKÉHO DIALÓGU, KTORÝ MUSÍ BYŤ PRÍSTUPNÝ KAŽDÉMU S VÝNIMKOU TÝCH, KTORÍ BY DO NEHO CHCELI VNÁŠAŤ NÁSILIE.
- 5/ SPRÍSTUPNENIE MASOVO-KOMUNIKAČNÝCH PROSTRIEDKOV VŠETKÝM POLITICKÝM A SPOLOČENSKÝM HNUTIAM, KTORÉ SA ZÚČASTŇUJÚ POLITICKÉHO DIANIA.

VYZÝVAME VÁS, ROBOTNÍCI, ROĽNÍCI A INTELIGENCIA, KTORÍ VYTVARATE SVOJOU PRÁCOU HODNOTY A UMOŽŇUJETE NÁM VZDELÁVAŤ SA, ABY STE PODPORILI NAŠE POŽIADAVKY.

VYZÝVAME VŠETKÝCH PRÍSLUŠNÍKOV ČESKOSLOVENSKEJ ĽUDOVEJ ARMÁDY, ZBORU NÁRODNEJ BEZPEČNOSTI A ĽUDOVÝCH MILÍCIÍ, ABY SA NEDALI ZNEUŽIŤ PROTI VLASTNÉMU NÁRODU!

ŽIADAME VEDÚCICH POLITICKÝCH A VLÁDNÝCH PREDSTAVITEĽOV, ABY UPLATNILI ŠTÁTNIČKÚ MÚDROSTĽ A NENÚTILI VEREJNOSŤ SIAHNUŤ KU GENERÁLNEMU ŠTRAJKU DŇA 27.11.1989 OD 12.00 DO 14.00 HOD. AKO POLITICKÉMU NÁSTROJU VYJADRENIA VŠEOBECNÉHO NESÚHLASU SO SÚČASNÝM STÁVOM V SPOLOČNOSTI.

BRATISLAVA 21.11.1989 . KOORDINAČNÝ VÝBOR SLOVENSKÝCH VYSOKÝCH ŠKÔL

1

prísne tajne
s u r n e

c.p: 05-001480/04-e-89

všetky os znb
zast. pre stb

v zasl. kraji

vec: akcia "k r u h" - pokyny

Oblasť spravy ZNB odd. ŠtB
DUNAJSKÁ SĽEBA

Dňa: 21. 11. 1989
č. 50-00000/05. 89
Prílohy: _____

v súvislosti s udalosťami zo dňa 17.11.1989 - demonstrácia k 50.výročiu smrti študenta Jána Opletala bola v kapitalistických krajinách rozputaná koordinovaná kampaň s cieľom zmanipulovať vedomie občanov čsr a týmto spôsobom podnecovať k vykonaniu zvratu vo vnútropolitickom vývoji v čsr.

v posledných dňoch sa výrazne aktivizuje činnosť vnútorného protivníka a narastá počet ním organizovaných akcií s protispoločenským zameraním. Je rozširovaná výzva podnecujúca na dň 27.11.1989 v dobe medzi 12.00 - 14.00 hod. k organizovaniu generálneho štrajku.

na základe pokynov 2.spravy znb praha je uložená:

- a) aktivizovať agenturno-operatívnu činnosť vo vzťahu na ekonomické objekty vycelené k štb ochrane,
- b) včas odhalovať a v úzkej súčinnosti s príslušnými stranickými a spoločenskými orgánmi eliminovať činnosť nepriateľských síl orientovanú na organizovanie a realizáciu štrajkov pracujúcich v ekonomických objektoch.

k zabezpečeniu uvedených úloh je uložená realizovať komplexne kontrarozviedne opatrenia v zmysle metodických pokynov akcie "kruh" pod č.p. 05-00613/04-e-89.

k zabezpečeniu toku informácií ukladám až do odvolania od 21.11.1989 vždy do 10,00 hod. zaslať na 3.odbor s-štb bratislava informáciu, ktorá bude obsahovať zhodnotenie operatívnej situácie v ekonomických objektoch v zmysle bodu 4. od odstavca 2 metodického pokynu náčelníka 3.odboru s-štb bratislava pod vyššie uvedeným č.p.

náčelník 3.odboru s stb bratislava:
plk.ing. kočan michal / 14154-163 +++

Pokyny Hlavnej správy kontrarozviedky na postup ŠtB v akcii „KRUH“. (A ÚPN)

Instructions of the Central Directorate of Counterintelligence regarding the ŠtB approach in the operation "KRUH" (Circle). This operation was focused on the obstruction of mass antisocialist events and in particular, the general strike announced for 27th November 1989. (A NMI - Nation's Memory Institute Archives)

Predstavitelia štrajkového výboru v aule UK,
za mikrofónom Svefo Bombík. (Foto: Petra
Bombíková-Maudgil; SNA)

Representatives of the strike committee in the
great hall of the UK. Svefo Bombík is shown
talking into a microphone. (Photo: Petra
Bombíková-Maudgil)

Členovia koordinačného výboru slovenských vysokých škôl a KV VPŇ v budove VŠMU na Jiráskovej ulici 3 v Bratislave (SNA).

Members of the Coordination Committee of Slovak Universities and the KV VPŇ (Regional Committee of Public Against Violence) in the VŠMU (Academy of Music and Dramatic Arts) premises on Jiráskova Street 3 in Bratislava. (SNA)

Prepisovanie aktuálnych požiadaviek
a informácií v štrajkovom výbore
študentov Pedagogickej fakulty UK
v Bratislave. (Foto: Pavol Mikulášek; SNA)

Copying of the current demands and
information at the students' strike
committee at the Faculty of Education (PF
UK) in Bratislava. (Photo: Pavol Mikulášek;
SNA)

Výroba plagátov v štrajkovom výbore PF UK na Rajskej ul. v Bratislave. (Foto: Pavol Mikulášek; SNA)

The production of posters at the PF UK strikers' committee on Rajska Street in Bratislava. (Photo: Pavol Mikulášek; SNA)

My, strajkujúci študenti vysokých škôl, sa distancujeme od provokatívnych vyhlásení tzv. mladej ľavice a im podobných. Sme zásadne proti akémukolvek násiliu, lebo sme ho na vlastných telách zazili.

Príslušníkom ZNB, ČSLA a Lud. Milícií:

Apelujeme na vaše svedomie a občiansku zodpovednosť. Vieme, že aj vy máte doma rodiny s deťmi.

Nedopustíte, aby ste boli zneužívaní !!!

Nestáňte sa nástrojom v rukách ľudí, ktorí dokázali dať príkaz, aby ste zakročili. Nechceme potrestať nepravých viníkov, je treba zistiť príčiny (a osoby, ktoré vyvolali príkaz - poz. sadzaca), ktoré viedli ku krvavým dôsledkom udalostí 17.11.1989 v Prahe. My študenti vám otvorene podávame ruku. Ak nechcete ísť otvorene s nami, aspoň nebudte proti nám.

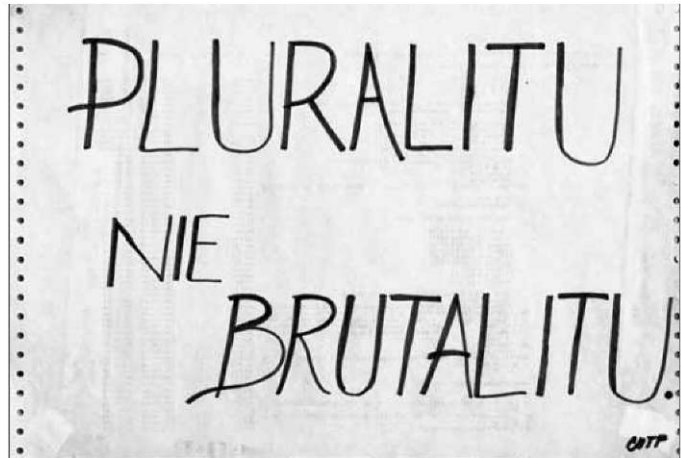
Pomôzte nám zabrániť ďalšiemu násiliu !

Výzva študentov príslušníkom ZNB, ČSLA a Ludových milícií, aby sa nedali zneužívať. (SNA)

Students appeal to members of the ZNB, ČSLA and People's Militia in order to prevent their abuse. (SNA)

Plagát s typickou požiadavkou novembrových dní:
„Pluralitu, nie brutalitu“. (SNM)

A poster showing a typical demand of the November
days: “Plurality, not brutality”. (SNM)

Leták „Čin roku 1989“ odráža postoj vedenia KSČ
k prešetreniu zásahu na Národnej triede v Prahe
17. 11. 1989. (SNM)

The leaflet “Act of 1989” reflects the position of the
KSČ leaders towards the review of the intervention
on Národní třída in Prague on 17th November
1989. (SNM)

STANOVISKO Maďarského oblastného divadla v Komárne

My, členovia MOD v Komárne na svojom zasadnutí dňa 21.novembra 1989 sme prijali nasledovné stanovisko:

Pripájame sa k výzve AMU a hercov, umelcov v Prahe.

1. Odsudzujeme brutálny zásah bezpečnostných síl dňa 17.novembra 1989 proti pokojnej demonštrácii študentov v Prahe, žiadame vyšetrenie udalostí vládnu komisiou.
2. Vyjadrujúc svoju solidarietu v našom divadle sa nehra od 21.novembra d 27.novembra 1989.
3. Zúčastníme sa generálneho štrajku dňa 27.novembra 1989 od 12.00 do 14.00 hodín.

21.novembra 1989

Členovia MOD v Komárne

Stanovisko Maďarského oblastného divadla v Komárne, ktorým sa pripája k výzve pražských študentov a hercov. (Fórum inštitút)

Position of the Hungarian Regional Theatre in Komárno about their joining of the appeal by Prague students and actors. (Forum Institute)

Diskusný kruh vznikajúcej Maďarskej nezávislej iniciatívy. Zľava: Lajos Grendel, Edit Szöke, Károly Tóth, Kálmán Balla. (Foto: György Gyökeres; Fórum inštitút)

Discussion group of the Hungarian Independent Initiative. From left: Lajos Grendel, Edit Söke, Károly Tóth, Kálman Balla. (Photo: György Gyökeres; Forum Institute)

Demonštrácia študentov na Nám. SNP v Banskej Bystrici
21. 11. 1989 na podporu požiadaviek študentského hnutia.
(Foto: Peter Lenhart; TASR)

A students' demonstration at Nám. SNP in Banská Bystrica
on 21st November 1989 in support of demands made by the
students' movement. (Photo: Peter Lenhart; TASR - News
Agency of the Slovak Republic)

Zhromaždenie študentov na Nám. SNP v Banskej Bystrici
21. 11. 1989. (Foto: Peter Lenhart; TASR)

A students' meeting at Nám. SNP in Banská Bystrica on 21st
November 1989. (Photo: Peter Lenhart; TASR)

Do protestu na Nám. SNP v Bratislave sa 21. 11. 1989 zapojili aj pracovníci ČST. (SNM)

Employees of the ČST join the protest at Nám. SNP in Bratislava on 21st November 1989. (SNM)

Demonštrácia študentov na Hviezdoslavovom nám.
v Bratislave 21. 11. 1989 na podporu požiadaviek pražských
vysokoškolákov. (TASR)

Students' demonstration at Hviezdoslavo nám. in Bratislava
on 21st November 1989 in support of the demands made by
the Prague university students. (TASR)

Demonštranti s čs. vlajkou smerujúci na Nám. SNP.
(Foto: Lubo Stacho)

Demonstrators with a Czechoslovak flag heading for Nám.
SNP. (Photo: Lubo Stacho)

Demonštrantov na Nám. SNP v Bratislave prišli 21. 11. 1989 pozdraviť aj členovia „bratislavskej päťky“. Zľava: Hana Ponická, obhajca Jána Čarnogurského JUDr. Tibor Böhm, Miroslav Kusý. (SNM)

Members of the "Bratislava Five" come to salute the demonstrators at Nám. SNP in Bratislava on 21st November 1989. From left: Hana Ponická, advocate of Ján Čarnogurský JUDr. Tibor Böhm, Miroslav Kusý. (SNM)

Prameňom (2) bolo zistené, že A. Dubček na požiadanie Miloša Hájka a Zdenka Jičínskeho súhlasil, aby v jeho mene prehlásili 22. 11. 1989 pred zhromaždením na Václavskom nám., že plne solidarizuje s požiadavkami obsiahnutými vo vyhlásení tzv. Občianskeho fóra. Na naliehanie menovaných prisľúbil, že 23. 11. 1989 pricestuje do Prahy, pričom však položil otázku, čo sa tam od neho žiada. Hájek mu odpovedal: „Tvoja prítomnosť“. Zároveň majú odovzdať Pražanom jeho pozdrav.

V ďalšej časti rozhovoru žiadal A. Dubček, aby sa v Prahe nepodniklo v súčasnej dobe nič, čo by mohlo skomplikovať postavenie predsedu vlády ČSSR. Považuje za potrebné, aby sa počkalo na stanovisko s. Adamca po návrate z Moskvy. (O tejto ceste ho informoval Hájek).¹⁸

Na celom území ČSSR je zaznamenaný výskyt rôznych výzev, nepriateľských letákov a nápisů. V odpoledných hodinách se 22. 11. 1989 v Praze, Bratislavě, ve všech krajských městech a na některých dalších místech konaly protestní shromáždění a demonstrace. Pod záminkou protestu proti zákroku pořádkových jednotek SNB vůči studentům vysokých škol 17. 11. 1989 bylo útočeno proti vedoucí úloze KSČ ve společnosti, požadován pluralismus, demise vlády, odstoupení některých vedoucích představitelů a byly stupňovány útoky na Bezpečnost.¹⁹

(...)

V Bratislavě se dopoledne konalo nátlakové shromáždění před Justičním palácem, kde začalo hlavní líčení proti J. ČARNOGURSKÉMU. Asi 5 000 shromážděných skandovalo „Ať žije Dubček“, „Pryč s StB“ apod. S desetiminutovým projevem zde vystoupil Alexandr DUBČEK. V odpoledních hodinách se shromáždění zúčastnilo 17 000 osob.²⁰

(...)

V ostatních krajských městech se demonstrací zúčastnilo v Hradci Králové 4 000 osob, v Ústí nad Labem 3 000, v Ostravě 2 000, v Banské Bystrici 1 000, v Košicích 3 000 osob. Masové demonstrace proběhly rovněž v Olomouci /10 000 osob/, Liberci /8 000 osob/, Karlových Varech /3 000 osob/, Žilině /2 000/, Zvolenu /1 500/ a Jihlavě /1 000 osob/.²¹

18 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1425.

19 ABS, DSZ FMV č. 181.

20 ABS, DSZ FMV č. 181.

21 ABS, DSZ FMV č. 181.

It was found by Source (2) that A. Dubček, at the request of Miloš Hájek and Zdenek Jičínský, agreed to announce, on his behalf, to the participants at Václavské nám. on 22/11/1989, that he felt a full solidarity with the demands of the proclamation of the so-called Civic Forum. Following their insistence, he promised to arrive in Prague on 23/11/1989, but asked about what was expected from him there. Hájek told him: "Your presence". At the same time he sent his greetings to the inhabitants of Prague.

In the following part of the discussion, A. Dubček requested that nothing would be done in Prague these days that could complicate the position of the Prime Minister of the ČSSR. He finds it necessary to wait for the position of comrade Adamec after his return from Moscow. (Hájek had informed him about the journey.)¹⁸

The presence of various appeals, enemy leaflets and writings have been noted in the entire territory of the ČSSR. Protest meetings and demonstrations were held in Prague, Bratislava, in all the regional capitals and in some other places in the afternoon of 22/11/1989. Under the pretence of a protest against the intervention of the ZNB order forces against the university students on 17/11/1989, attacks were made against the leading role of the KSČ in society. Pluralism, Government resignation, resignation of some of the leading representatives were requested and attacks on Security were intensified.¹⁹

(...)

A pressure meeting was held in Bratislava in the morning in front of the Palace of Justice, where the main legal proceeding against J. ČARNOGURSKÝ had begun. About 5,000 people yelled "Vivat Dubček", "Down with the ŠtB" and the like. Alexander DUBČEK made a ten minutes speech. 17,000 people participated in the meeting in the afternoon.²⁰

(...)

In the capital cities of the other regions, 4,000 people attended the demonstration in Hradec Králové, 3,000 in Ústí nad Labem, 2,000 in Ostrava, 1,000 in Banská Bystrica, and 3,000 in Košice. Mass demonstrations were also held in Olomouc where 10,000 people attended, 8,000 people attended in Liberec,

18 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1425.

19 SSA, DSR FMI no. 181.

20 SSA, DSR FMI no. 181.

V radoch príslušníkov Ludových milícií sú zaznamenávané názory, ktoré svojim obsahom jednoznačne nesúhlasia s tým, aby sa prešetroval zákrok poriadkových jednotiek v Prahe dňa 17. 11. 1989 a tento považujú za oprávnený.

V radoch obyvateľstva nášho teritória (východoslovenský kraj, pozn. ed.) sa vyskytujú názory, či sme nezabudli na Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti, kedy v roku 1968 sa taktiež v prvých radoch ozývala tzv. kultúrna fronta, t. j. práve tí, ktorí aj v dnešnej dobe majú všetko a pre socializmus nič neurobili.²²

22 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1427.

3,000 people in Karlove Vary, 2,000 in Žilina, 1,500 in Zvolen and 1,000 in Jihlava.²¹

Some opinions, that do not agree univocally with the review of the intervention of the order forces in Prague on 17/11/1989 and consider it appropriate, have been noted among members of the People's Militias.

Opinions, if we have not forgotten the Lesson learnt from the crisis development in the Party and society in 1968, when first of all the so-called cultural field was heard, which are exactly those who have everything in the present and have not done anything for socialism, have been noted among inhabitants of our territory (Eastern Slovak Region, note of ed.).²²

21 SSA, DSR FMI no. 181.

22 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1427.

Demonštrácia za prepustenie Jána Čarnogurského na Šoltésovej ul. v Bratislave - Justičný palác. (Foto: Michal Štrpka, Katarína Štrpková)

A demonstration for the release of Ján Čarnogurský on Šoltésova St. in Bratislava - the Palace of Justice. (Photo: Michal Štrpka, Katarína Štrpková)

Demonštrácia za prepustenie Jána Čarnogurského na Šoltésovej ul. v Bratislave - Justičný palác. (Foto: Michal Štrpka, Katarína Štrpková)

A demonstration for the release of Ján Čarnogurský on Šoltésova St. in Bratislava - the Palace of Justice. (Photo: Michal Štrpka, Katarína Štrpková)

PRIJATÁ SPRÁVA	
Číslo správy 203	189
Došlo dňa 22.11.89	Hod. 11 ⁰⁰
Spracované 22.11.89	Hod. 12 ⁰⁰

prísne tajne
s u r n e

c.p.: os-001480/04-e-89

os znb
zast. pre stb
v zsl. kraji

Obvodná polícia Záhradce
DUNAJSKÁ STRAŽ

číslo: 22.11.1989
30-00200/05-89

Prílohy: _____

vec: doplnok k pokynu v akcii ''kruh'' - zaslanie

agenturno-operatívnu cestou boli získané poznatky o tom, že delegácie študentov a hercov, ktorí sa pripojili k protisocialistickým vystúpeniam budú v priebehu tohto týždňa navštevovať podniky a organizácie vo všetkých krajoch čssr. cieľom ich navštev je rozširovať medzi pracujúcimi výzvu ku generalnému štrajku.

konkrétne podniky a termíny navštev sa nepodarilo zistiť. doterajšie pokusy delegácií študentov a hercov stroskotali na opatreniach ľudových milícií na území Prahy v objektoch ČKD, Tatra, Avia, Motorlet a na území Bratislavy v objektoch Slovnaft, ChZJD, Slovair, Baz, ktoré ich do objektov odmietli vpustiť.

z uvedených dôvodov žiadam o okamžité prijatie adekvatných opatrení v súčinnosti s ľm v objektoch a organizáciách s cieľom zamedzenia vplyvu na pracujúcich.

informačný tok platí v zmysle prvotného pokynu.

nac.3.odb. s stb Bratislava:
plk.ing. Kočan Michal /14320-329 +++

Agentúrný poznatok ŠtB o zámere študentov a hercov navštevovať robotníkov v podnikoch a získavať ich pre generálny štrajk. (A ÚPN)

Agent information acquired by the ŠtB about the intention of students and actors to visit workers in enterprises and engage them in a general strike. (A NMI)

Manifestácia na Nám. SNP v Bratislave.
(Foto: Martin Greguš)

A manifestation at Nám. SNP in Bratislava.
(Photo: Martin Greguš)

Na Nám. SNP v Bratislave sa 22. 11. 1989 konala povolená manifestácia študentov a obyvateľov hlavného mesta. (Foto: Vladimír Benko; TASR)

An officially permitted demonstration of students and inhabitants of the Capital City takes place at Nám. SNP in Bratislava on 22nd November 1989. (Photo: Vladimír Benko; TASR)

Rezolúcia zo zhromaždenia občanov dňa 22.11.1989
na Námestí SNP v Bratislave predsedovi vlády SSR

Vedení snahou povedať definitívne nie akémukoľvek násiliu a odvrátiť krízové javy vo všetkých oblastiach nášho života, pripájame sa k hnutiu českých občianskych iniciatív a prijímame túto rezolúciu; ktorou požadujeme:

1. Zmeňte svoje stanovisko k brutalite 17.11. 1989 v Prahe.
2. Okamžité odstúpenie tých politikov, ktorí sú úzko spätí so stalinizmom a neostalinizmom a sú politicky zodpovední za stagnáciu a úpadok našej spoločnosti.
3. Dôsledne prehodnotiť snahu o reformu našej spoločnosti, ktorej dôsledkom boli udalosti rokov 68-69. Otvoriť diskusiu o vstupe spojeneckých vojsk do Československa v auguste 1968.
4. Politicky a právne rehabilitovať všetky osoby nespravodlivo prenasledované a umožniť im vstup do verejného a politického života. Prepustiť všetkých odsúdených a súdených z politických dôvodov.
5. Prijatť už dlho odkladaný zákon o zhromažďovaní a spolčovaní na demokratických princípoch a umožniť tak slobodnú politickú, názorovú a záujmovú diferenciáciu našich občanov.
6. Uskutočniť dôslednú reformu volebného systému, prostredníctvom ktorého si ľud bude voliť svojich zástupcov s reálnou možnosťou ich odvolania. Zákonne zaručiť účasť občanov a ich organizácií pri navrhovaní kandidátov a pri kontrole priebehu volieb.
7. Zaručiť zástupcom iniciatívy Verejnoscť proti násiliu bezprostredný prístup do tlače, rozhlasu a televízie, aby mohli oslovitť všetkých našich občanov.

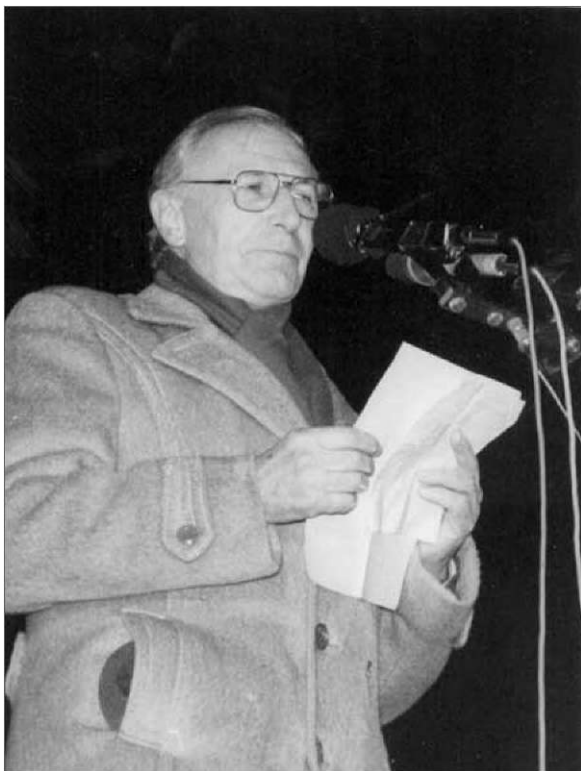

Milan Kňažko a Alexander Dubček počas demonštrácie na Nám. SNP v Bratislave 22. 11. 1989. (SNM)

Milan Kňažko and Alexander Dubček during the demonstration at Nám. SNP in Bratislava on 22nd November 1989. (SNM)

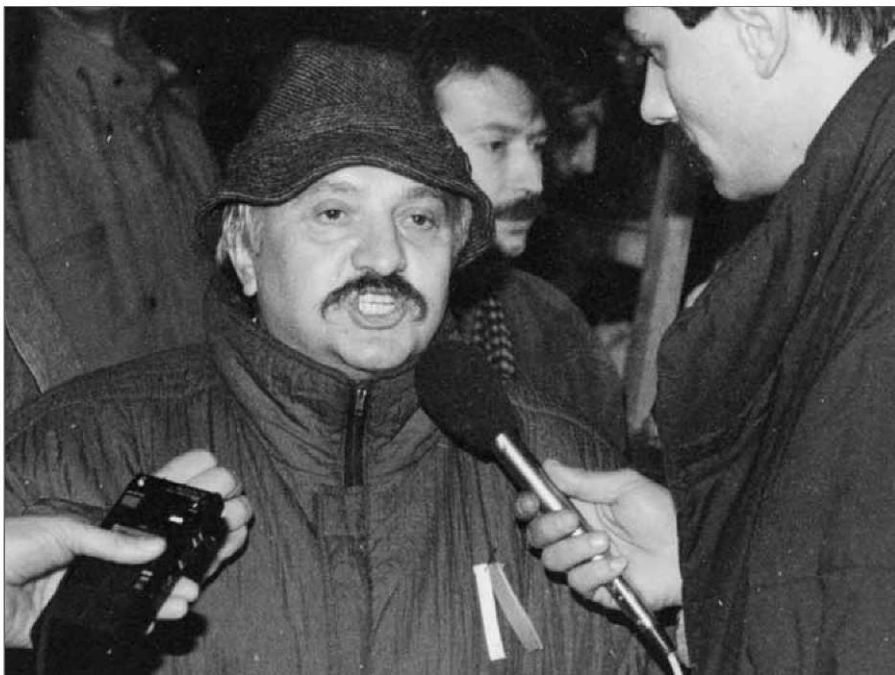
Rezolúcia občanov predsedovi vlády SSR z 22. 11. 1989.
(Fórum inštitút)

The citizens' resolution to the Prime Minister of the SSR from 22nd November 1989 demanding the modification of the position regarding the brutality of 17th November 1989 in Prague, the resignation of the neo-Stalinist politicians, a review of events between 1968 and 1969, the rehabilitation of the wrongfully sentenced, the passing of an assembly act, carrying out a reform of the electoral system and a guarantee of access to the mass media for VPN representatives. (Forum Institute)

Ladislav Chudík číta svoj príhovor demonštrantom zhromaždeným na Nám. SNP v Bratislave. (SNM)

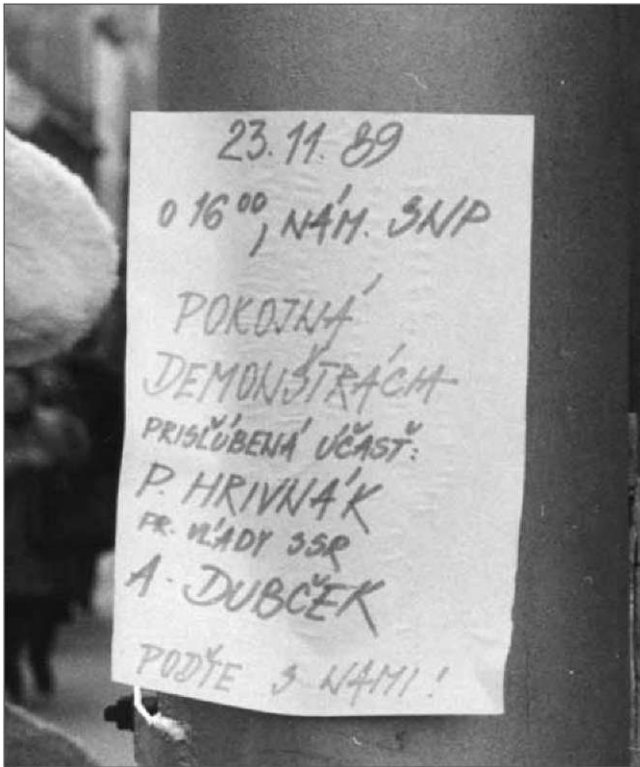
Ladislav Chudík reading his speech to the demonstrators gathered at Nám. SNP in Bratislava. (SNM)

Marián Labuda v rozhovore pre ČST počas demonštrácie na Nám. SNP v Bratislave. (SNM)

Marián Labuda in an interview for the ČST during the demonstration at Nám. SNP in Bratislava. (SNM)

22. november 1989 / 22nd November 1989

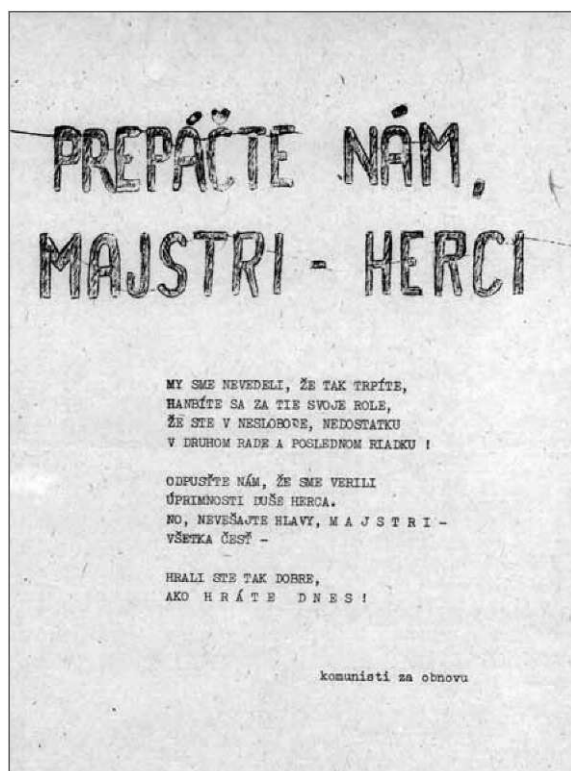
Výzva na ďalšiu demonštráciu v Bratislave. Požiadavky študentov a umelcov prišlo podporiť približne 100 000 účastníkov. (SNM)

Appeal for another demonstration in Bratislava. About 100,000 come to support the demands of students and actors. (SNM)

Demonštrácia na Mierovom námestí v Trenčíne. Tribúna bola postavená na traktorovej vlečke. Hlavnými moderátormi boli Marián Kvasnička a Július Bruna. (Foto: Milošlav Abel)

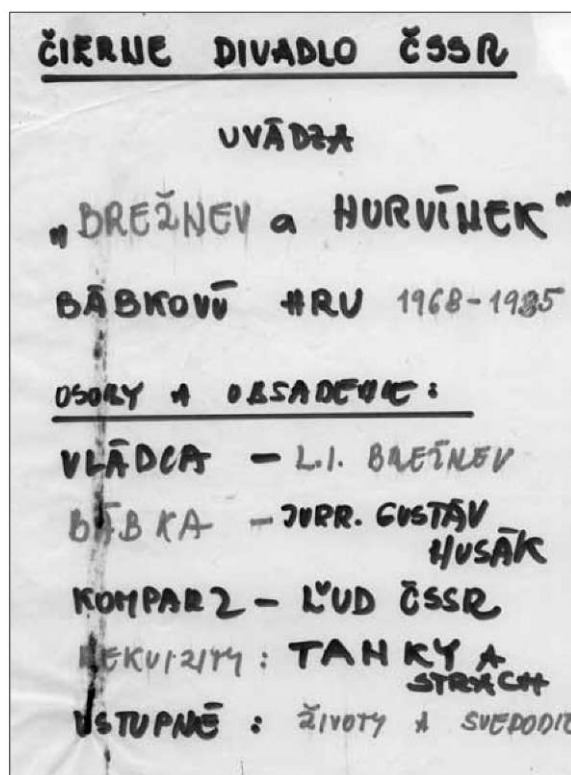
A demonstration at Mierové námestie in Trenčín. The tribune was built on a tractor truck. Marián Kvasnička and Július Bruna were the main moderators. (Photo: Miloslav Abel)

Antileták „Prepáčte nám, majstri - herci“ poukazujúci na „falošnú“ nespokojnosť štrajkujúcich hercov. (SNA)

An anti-leaflet “Excuse us, maestros – actors” pointing to the “false” dissatisfaction of the striking actors. (SNA)

Leták „Čierne divadlo ČSSR“. (SNA)

A leaflet “The Black Theatre ČSSR” presents a play starring: Emperor - L. I. Brezhnev; Puppet - JUDr. Gustáv Husák; Supernumeraries - people of the ČSSR; Properties - tanks and fear; Entrance fee - lives and conscience. (SNA)

Antileták „Trpíme“ uvádza zárobky umelcov za rok 1988. Jeho účelom bolo kompromitovať umelcov, ktorí sa zapojili do štrajku alebo ho podporili. (SNA)

An anti-leaflet "We're suffering" showing the earnings of actors in 1988. Its aim was to compromise the artists who had joined or supported the strike. (SNA)

T R P Í M E			
v nedemokratické a totalitní společnosti, která nám v roce 1988 dala tyto honoráře a výdělků :			
			Kčs
Chudík Vladislav	214.000	Jamrich Dušan	238.000
Dočolomanský Michal	285.000	Hlaváček Oldo	203.000
Krajíček Ivan	326.000	Kňažko Milan	225.000
Lasica Milan	286.000	Labuda Marian	200.000
Nagy Peter	797.000	Lehotský Ján	505.000
Filan Boris	579.000	Patejdl Václav	917.000
Zbirka Miroslav	748.000	Rytír Zdeněk	920.000
Svoboda Rudolf	1.195.000	Bartoška Jirí	192.000
Bohdalová Jirina	331.000	Brzobohatý Radoslav ..	208.000
Císler Jirí	247.000	Haničinec Petr	307.000
Hanzlík Jaromír	204.000	Horníček Miroslav ..	499.000
Janžurová Iva	372.000	Jirásková Jirina ..	106.000
Kemr Jozef	162.000	Kopecký Miloš	364.000
Krampol Jirí	261.000	Lukavský Rádovan ..	178.000
Mrkvička Ladislav	250.000	Munzar Ludek	216.000
Preis Viktor	211.000	Preučil Jan	288.000
Šimek Miroslav	333.000	Smgljak Ladislav ..	371.000
Sobota Ludek	395.000	Sverák Zdeněk	589.000
David Michal	920.000	Filipová Lenka	603.000
Gott Karel	966.000	Hapka Petr	573.000
Hejduk Petr	473.000	Janda Dalibor	1.798.000
Janda Petr	1.922.000	Janeček František ..	1.522.000
Kocáb Michal	805.000	Mládek Ivan	453.000
Štáidl Ladislav	1.604.000	Svoboda Karel	2.708.000
Suchý Jirí	658.000	Wagner Karel	1.008.000
Zich Karel	546.000	Zmožek Jirí	1.138.000
Od roku 1978 do roku 1988, teda za 10 rokov "VYROBILI"			
Svoboda Karel	13.200.000	Kčs	
Štáidl Ladislav	8.500.000		
Janda Petr	9.500.000		
Gott Karel	5.500.000		
Slabák Jan	13.400.000		

Dne 23. 11. pokračovalo v Bratislave súdny proces proti J. ČARNOGURSKÉMU. Pred Justičným palácom sa shromáždilo asi 600 osob, ktoré provolávaly hesla ‚Svobodu Čarnogurskému‘, ‚Ať žije Kusý‘ apod. Po oznámení osvobodujúceho rozsudku sa dav rozešiel.²³

V Bratislave na zhromaždení konanom o 16.00 hod. vystúpil s prejavom Alexander Dubček, kedy doslova uviedol:

(...) Na znak súhlasu a solidarnosti s iniciatívou „Verejnosť proti násiliu“ zo dňa 22. 11. 1989 pripojujem aj ja svoj hlas pred tvárou vás, v mnohotisícovom zástupe tohoto zhromaždenia a dajte k tomu aj môj podpis /potlesk - nech žije Dubček/. Pri tomto, pri tomto ľudovom, občianskom hnutí je nutné chrániť vaše rady pred extrémnymi heslami, tendenciami, ktoré by mohli viesť ku konfliktom[,] stretom. Nič horšie by sa nemohlo stať pre novú obrodu našej spoločnosti /výkrič./.

Preto nemožno ignorovať i apeláciu predsedu vlády L. Adamca v tomto smere. Konajme vážení spoluobčania, všetci, ktorí ste tu zhromaždení, i tí, ktorí nás budete doma počúvať[,] z informácií tých[,] ktorí tu boli, konajme tak aby naše spoločné úsilie občianskeho hnutia bolo opäť korunované úspechom /výkrič./.²⁴

V rámci diskusného klubu v Divadle Na zábradlí Milan KŇAŽKO mj. uvedl, že, herci musí pronikať do závodů medzi dělníky, hovořit s nimi, ale nikoli s hereckou či intelektuálskou nadřazeností, ale jako rovný s rovným, aby dělníci měli pocit, že s nimi hovoří jeden z nich'. Byla zde přijata směrnice, aby navštěvovali častěji pražské podniky a závody.²⁵

Počas manifestácie študentov VŠDS Žilina dňa 23. 11. 1989 jeden z rečníkov prečítal návod, ako treba organizovať generálny štrajk na deň 27. 11. 1989. Ďalej uviedol, že sa vytvárajú Občianske fóra, ktoré majú sídlo v Laterna magica, Jungmanova 31, Praha 1, č. tel. 265 765. Vyzval, aby sa spojili s týmito fórami. Demonštrácia v Žiline sa má uskutočniť aj 24. 11. 1989 o 16.00 s tým, že bude zabezpečené zvuková aparátúra a každý sa bude môcť vyjadriť.²⁶

23 ABS, DSZ FMV č. 182.

24 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1425.

25 ABS, DSZ FMV č. 182.

26 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1427.

The legal proceeding against J. ČARNOGURSKÝ continued in Bratislava on 23/11/1989. About 600 people gathered in front of the Palace of Justice and yelled slogans such as "Freedom to Čarnogurský" "Vivat Kusý" and the like. After the acquittal was announced the crowd dispersed.²³

Alexander Dubček stepped forward at a meeting held in Bratislava at 16.00 and literally said:

(...) As a sign of my support and solidarity for the initiative "Public Against Violence" from 22/11/1989, I, too, join my voice in front of you, in the multi-thousands throng of this assembly and add to it my signature, too /applause - Vivat Dubček/. With this, with this people's, civic movement, it is necessary to protect you from extreme slogans, tendencies that could lead to conflicts[,] clashes. Nothing worse could happen to the new renaissance of our society /exclam. mark/.

That is why it is not possible to ignore the appeal of Prime Minister L. Adamec regarding this. Let us act, dear fellow citizens, all of us gathered here, as well as those who will listen to us at home[,] from the information of those[,] who have been here, let us act in such a way that our mutual effort of the civic movement is crowned with success again /exclam. mark/.²⁴

Milan KŇAŽKO said in addition, at the discussion club in Theatre Na zábradlí, that "the actors must penetrate into the factories amongst the workers, talk to them, not with an actor's or intellectual superiority, but as an equal to an equal so that the workers feel that one of them is talking to them". A directive was approved here so that they visit the factories and industries in Prague more frequently.²⁵

During the VŠDS students' manifestation in Žilina on 23/11/1989, one of the speakers read out instructions on how to organize the general strike on 27/11/1989. In addition, he said that Civic Forums are being founded and have their seat in Laterna magica, Jungmanova 31, Prague 1, tel. n. 265 765. He asked people to connect with those forums. A demonstration in Žilina will also be held on 24/22/1989 at 16.00 and acoustic equipment will be provided so that everybody can express themselves.²⁶

23 SSA, DSR FMI no. 182.

24 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1425.

25 SSA, DSR FMI no. 182.

26 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1427.

Preplnená aula UK štrajkujúcimi a diskutujúcimi študentmi.
(Foto: Petra Bombíková-Maudgil)

The great hall of the UK crowded by striking and discussing
students. (Photo: Petra Bombíková-Maudgil)

Predstavitelia študentského štrajkového výboru na FiF UK zvoleného 22. novembra 1989. Zľava: Tomáš Hrivnák, Svetoslav Bombík, Daniel Bútora, Boris Strečanský, Henrieta Hrinková, Milan Novotný, Michal Štrpka, Radoslav Števík. (Foto: Ivan Rumánek)

Representatives of the students' strike committee in the FiF UK in Bratislava elected on 22nd November 1989. From the left: Tomáš Hrivnák, Svetoslav Bombík, Daniel Bútora, Boris Strečanský, Henrieta Hrinková, Milan Novotný, Michal Štrpka, Radoslav Števík. (Photo: Ivan Rumánek)

Členská správa Zboru národnej bezpečnosti
 oddelenie Č.3
 020 24 Dunajská Streda.

Č.p.: SO-00242/OS-1989

V Dun. Streda, 23.11.1989

PRÍSNE TAJNÉ
 P R V O P I S O V M I

ODOSLANÁ SPRÁVA	
Kolo správy	68 / 1989
V dňe	23.11.89. Hod. 16 ²⁰
Spracov	23.11.89. Hod. 16 ²⁰
Odoslané	23.11.89. Hod. 16 ²⁰

Správa ZNB hl. mesta
 Bratislavy a Zsl. kraja
 Správa ŠtB
 Bratislava

Vec: Výskyt výzvy študentov k robotníkom a roľníkom a "vyhlásenie redových komunistov"; - h l á s e n i e

Dňa 23.11.1989 bol v meste Dun. Streda zistený výskyt dvoch druhov písomností formátu A4 s obsahom :

a/ "Študentská výzva k robotníkom a roľníkom, kde študenti pražských vysokých škôl a študenti ~~vysokých~~ a stredných škôl vyzývajú robotníkov a roľníkov ku generálnemu štrajku ktorá bude 27.11.1989 od 12.00 do 14.00 hodiny s cieľom riešenia problémov, ktoré sú v našej spoločnosti, /obsah výzvy bola uverejnená 21.11.1989 v novinách LIDOVÉ DEMOKRACIE/"

b/ "Vyhlásenie redových komunistov, kde podpísaný Ľubomír FELDEK poukazuje na násilný zásah bezpečnosti a na reformné snemy študentskej mládeže k čomu stranícke a štátne vedenie nevenovali dostatočnú pozornosť, preto žiada zvrhnutie súčasného stranického a štátneho vedenia."

Preverovaním bolo zistené, že plagáty boli vylepené okolo 11.00 hod. uvedeného dňa v centre mesta na verejne prístupných miestach. Písomnosti vylepovali podľa doterajšieho zistenia dve mladé dievčatá "študentky", ktoré na miesto prišli osobným mot. vozidlom Škoda 105-120 bielej farby SPZ "BAF", nezisteného

Správa ŠtB o tom, že v Dunajskej Streda sa vyskytli výzva študentov robotníkom a roľníkom a „Vyhlásenie radových komunistov“. (A ÚPN)

An ŠtB report about the presence of a students' appeal to workers and farmers and a "Declaration of Ordinary Communists" in Dunajská Streda. (A NMI)

- 2 -

Štela.
 Popis esôb: okolo 19 ročné, jedna bola okolo 170 cm vysoká, blond dlhé brčkové vlasy, na sebe mala ružový kabát, druhá bola okolo 160-165 cm vysoká, krátke čierne vlasy, na sebe mala hnedú bundu.

Náčelník oddelenia ŠtB
 kpt. JUDr. BOJAS Marián

STUDENTSKÁ VÝZVA K ROBOTNÍKOM A ROĽNÍKOM

Predstavitelia študentských výborov vysokých škôl v Prahe včera schválili "Provolání vysokoškolských studentů k robotníkům a rolníkům ČSSR". Okrem iného v ňom píše:

" Uvedomte si prosím, že to, čo sme zažili v piatok 17.11.1989 nebol zásah proti študentom, ale zároveň aj proti Vaším deťom, deťom robotníckych a roľníckych rodín.

Vás, robotníkov a roľníkov, ktorí vytvárate svojou prácou materiálne hodnoty vyzývame, aby ste sa zamysleli nad vážnymi morálnymi, ekologickými, ekonomickými a politickými problémami našej spoločnosti. Pokiaľ nedôjde k radikálnej reforme nášho ekonomického a politického života, tieto problémy prerastú do hlbokšej ekonomickej krízy, ktorá sa priamo dotkne nielen nás, ale aj Vašej životnej úrovne a Vašich životných perspektív.

Obraciame sa preto na Vás, pretože myslíme nielen na naše problémy, ale aj na mnohé iné, pred ktorými sa oficiálne privierajú, alebo úplne zatvárajú oči. Myslíme na robotníkov pracujúcich v podmienkach, ktoré urážajú ľudskú dôstojnosť, robotníkov v textilkách, konzervárňach, zlievárňach a baniach. Myslíme na mladé rodiny bez bytov, na dôchodcov a všetkých sociálne slabých, na špinu korupcie a tieňovej ekonomiky, ktorej sa nedokáže dnes vyhnúť nikto, ani žiadna oblasť národného života. Preto ďalej myslíme na nezslúžené privilégiá mocných, zanedbaný stav nášho školstva, zdravotníckej starostlivosti a životného prostredia. Rovnako máme na mysli nedostatočnú možnosť cestovania a styku so svetom.

Obraciame sa na Vás, aby ste podporili Generálny štrajk 27.11.1989 od 12,00 do 14,00 hod. a naše spoločné požiadavky. Poznáte svoje problémy a preto nedopustíte, aby vo Vašom mene hovorili tí, s ktorými nesúhlasíte.."

Študenti pražských vysokých škôl, ku ktorým sa pridávajú študenti slovenských vysokých a stredných škôl.

Táto správa bola zverejnená 21.11.1989 v novinách Lidová demokracie.

Výzva k robotníkom a roľníkom, aby podporili generálny štrajk, pretože problémy spoločnosti sa netýkajú len hercov a študentov, ale aj ich samých a ich detí. (SNA)

An appeal to workers and farmers to support the general strike because the problems in society are not only the concern of actors and students but everyone's. (SNA)

V Y H L Á S E N I E R A D O V Ý C H K O M U N I S T O V

Podpísaní radoví komunisti oboznámili sme sa s vyhlásením združenia V e r e j n o s ť p r o t i n á s i l i u a b e z výhrad sa k tomuto postoju pripájame.

Zároveň vyslovujeme svoju nespokojnosť so stanoviskom, aké k represáliám v Prahe a k následným reformným iniciatívam mládeže a celej verejnosti zaujalo stranícke a štátne vedenie.

Vlády ČSSR, ČSR a SSR vo svojom spoločnom vyhlásení označili tieto reformné iniciatívy za činnosť protištátnych živlov. Domnievame sa, že vlády, ktoré označia mládež a verejnosť svojej krajiny za protištátne živly, nemajú morálne právo nazývať sa ďalej vládami.

Vedenie komunistického strany značilo kritiku, smerujúcu na jeho adresu a na adresu konkrétnych funkcionárov, za ohrozenie socializmu. Domnievame sa, že vedenie strany, ktoré megalomansky stotožnilo samé seba so socializmom, nemá morálne právo byť ďalej vedením strany.

Ako radoví členovia strany odmietame ďalej robiť španielsku stenu vedeniu, ktoré si už roky uzurpuje právo vládnuť bez kontroly v našom mene a zneužíva proti nám tzv. stranícku disciplínu, ktorou nás zaväzuje k mlčaniu. V Sovietskom zväze bola takto chápaná stranícka disciplína zneužitá na spáchanie 40 000 000 vražd a ďalších miliónoch zničených životov a zmarených existencií ani nehovoriac, A podobne to bolo a dodnes je u nás.

Preto sme presvedčení, že ak treba hľadať protištátne živly, treba ich hľadať odhora. Preto sme presvedčení, že ak treba hovoriť o ohrození socializmu, treba hovoriť o jeho ohrození zhora.

Ako radoví členovia strany pokladáme v tejto chvíli a po represáliách 17. novembra 1989 v Prahe nielen za svoje právo, ale aj za svoju povinnosť žiadať, aby sa Komunistická strana Československa očistila jediným možným spôsobom - a to tým, že sa dobrovoľne a ihneď vzdá svojho protiprávneho a iba násilím udržiavaného vedúceho postavenia v spoločnosti.

V Bratislave 21.11.1989

Ľubomír F e l d e k

Vyhlásenie radových komunistov. (Fórum inštitút)

Declaration of Ordinary Communists who joined the VPN declaration and expressed their dissatisfaction with the attitude of the KSČ leaders towards the current events. (Forum Institute)

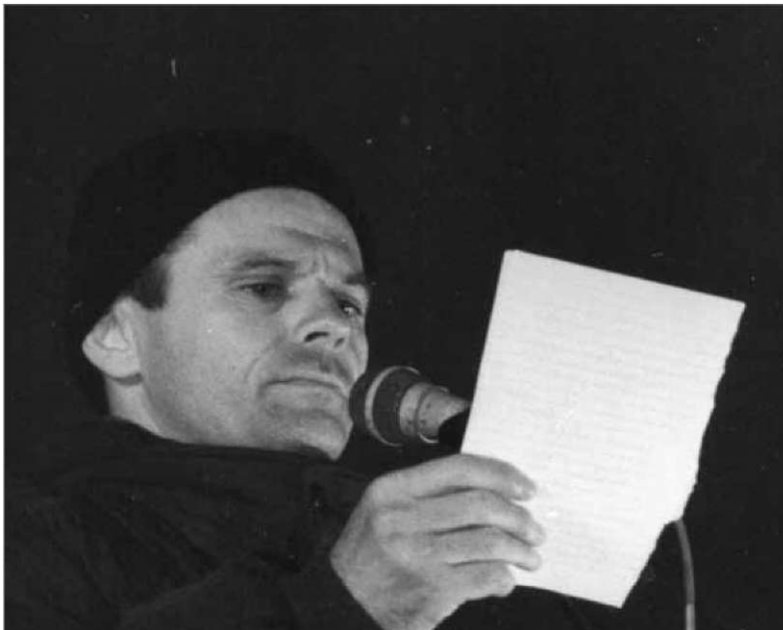
Alexander Dubček pred vystúpením na demonštrácii
v Bratislave 23. 11. 1989. (SNM)

Alexander Dubček before his speech at the demonstration
in Bratislava on 23rd November 1989. (SNM)

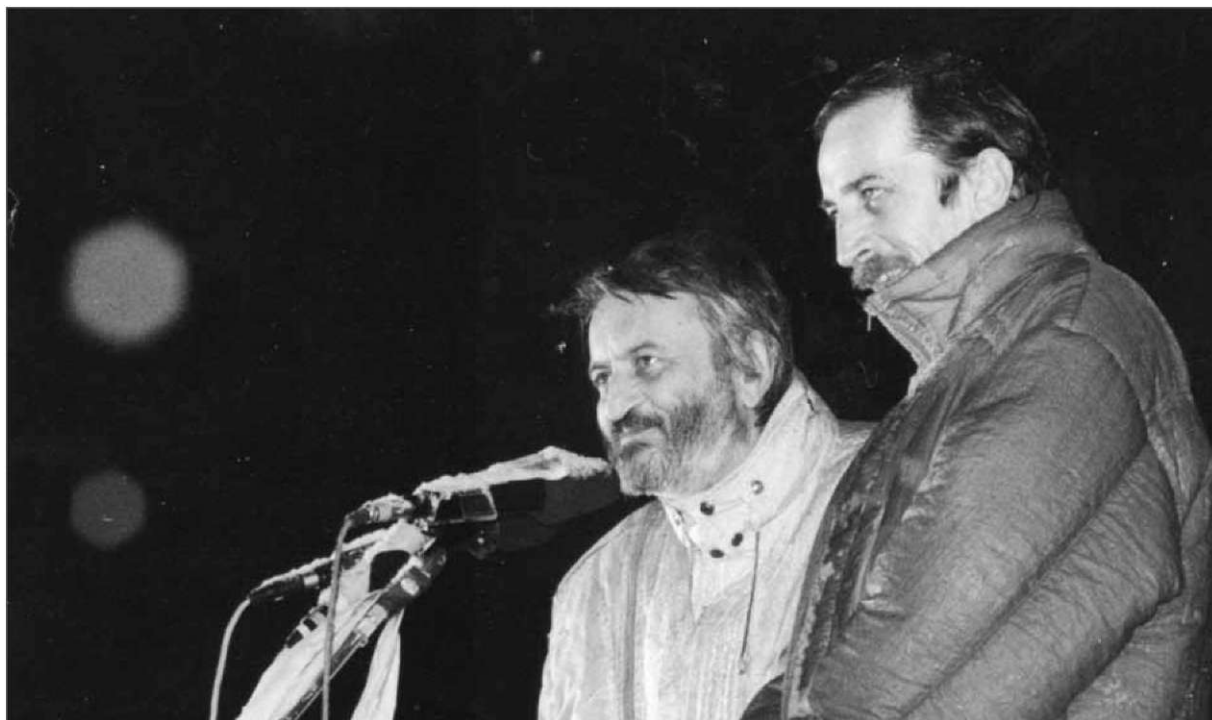
Alexander Dubček oboznamuje zhromaždených na Nám. SNP v Bratislave so svojím stanoviskom k súčasnej politickej situácii. (SNM)

Alexander Dubček informs the crowd at Nám. SNP in Bratislava about his position regarding the current political situation. (SNM)

Milan Kňažko počas demonštrácie 23. 11. 1989 na Nám. SNP v Bratislave. (SNM)

Milan Kňažko during the demonstration at Nám. SNP in Bratislava on 23rd November 1989. (SNM)

Milan Lasica a Jaroslav Filip na bratislavskej demonštrácii 23. 11. 1989, na ktorej sa zúčastnilo podľa niektorých odhadov až 100 000 občanov. (SNM)

Milan Lasica and Jaroslav Filip at the demonstration in Bratislava on 23rd November 1989, where an estimated 100,000 people were present. (SNM)

Príslušníci ČSĽA oznamujú účastníkom bratislavskej demonštrácie, že armáda pôjde s ľuďmi, a nie proti nim. (SNM)

Members of the ČSĽA informing participants at the demonstration in Bratislava that the Army will go with people not against them. (SNM)

Výklady obchodov sa stali jednou z možností, ako oboznámiť čo najširšiu verejnosť s požiadavkami a stanoviskami štrajkujúcich študentov a hercov.
(Foto: Martin Greguš)

Shop show-windows have become one of the ways to inform the greatest number of people about the requests and demands of the striking students and actors.
(Photo: Martin Greguš)

Pohľad z obchodného domu Dunaj na demonštráciu na Nám. SNP v Bratislave. (Foto: Lubo Stacho)

A view of a demonstration at Nám. SNP in Bratislava from the department store Dunaj. (Photo: Lubo Stacho)

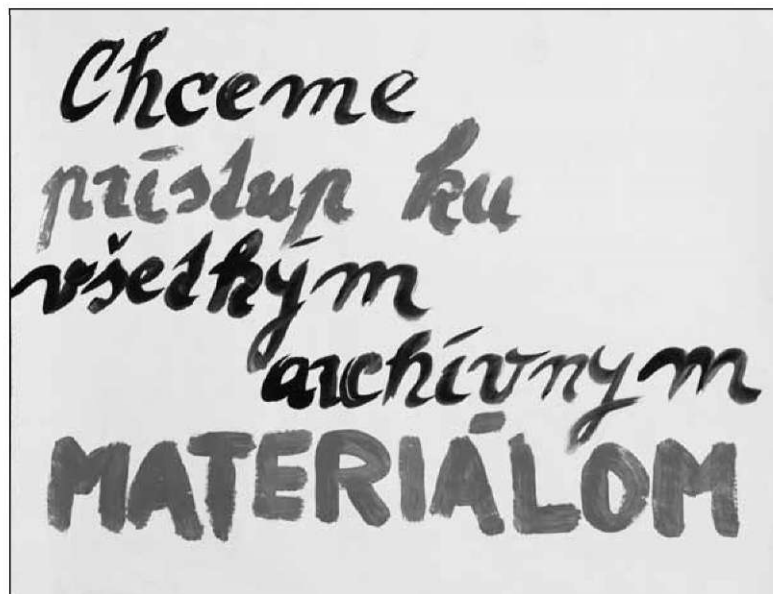
Demonštrácia na Nám. SNP v Bratislave 23. 11. 1989.
(SNM)

Demonstration at Nám. SNP in Bratislava on 23rd
November 1989. (SNM)

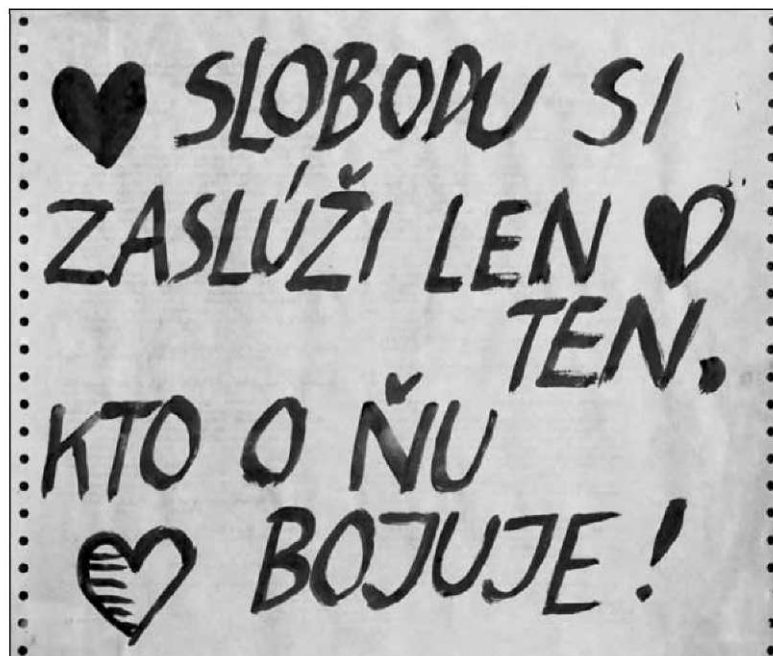
Nenávisť voči obávanéj ŠtB začali ľudia prejavovať verejne na demonštráciách. Nám. SNP v Bratislave. (Foto: Martin Greguš)

People beginning to publicly express their hatred towards the fearful ŠtB. Nám. SNP in Bratislava. (Photo: Martin Greguš)

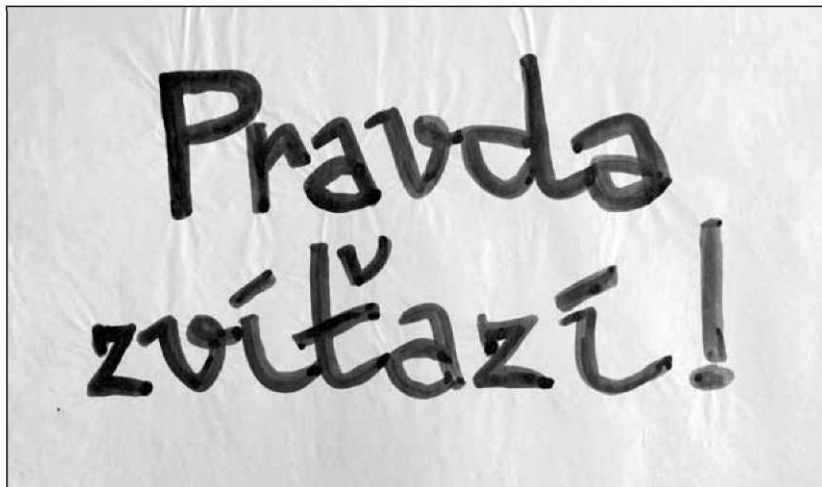
Leták „Chceme prístup ku všetkým archívnym materiálom“ vyzývajúci na otvorenie archívov ŠTB. (SNM)

A leaflet "We want access to all archive materials" appealing to open the ŠTB archives. (SNM)

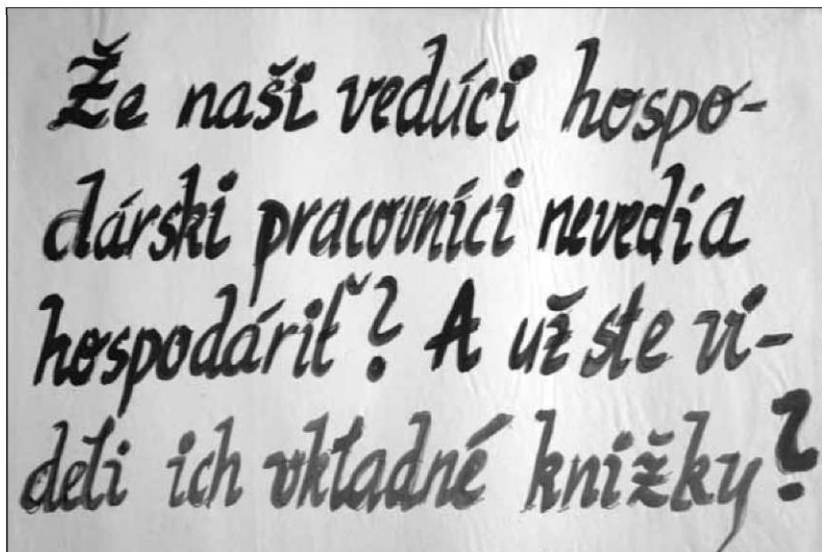
Leták „Slobodu si zaslúži len ten, kto o ňu bojuje!“ (SNM)

A leaflet "Only the one who fights for freedom deserves it!" (SNM)

Leták „Pravda zvíťazí!“. (SNM)

A leaflet “Truth will prevail!”.
(SNM)

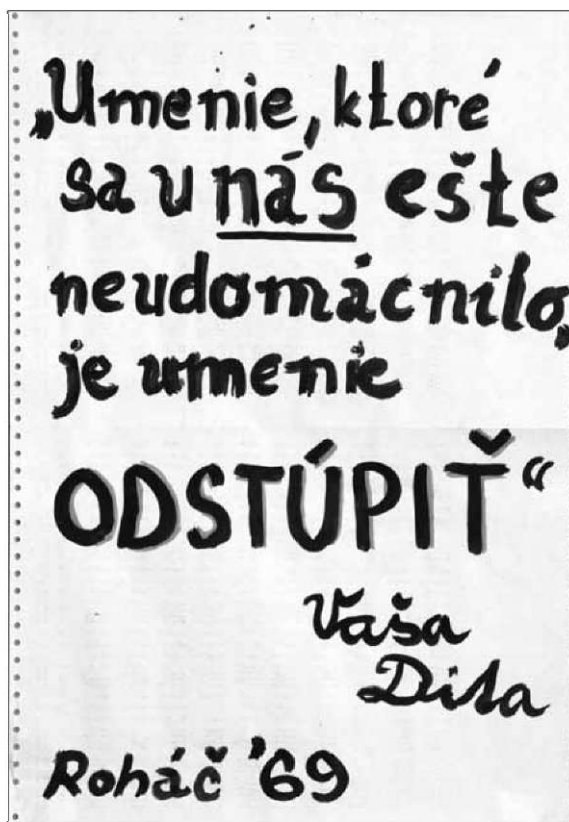
Leták „Že naši vedúci hospodárski pracovníci nevedia hospodáriť? A už ste videli ich vkladné knižky?“ (SNA)

A leaflet “Are you saying that our economic workers can't economize? And have you seen their savings books yet?” (SNA)

Leták ukazujúci „pravú tvár“ predstaviteľov KSČ. (SNA)

A leaflet showing the “real face” of the KSČ representatives. (SNA)

Leták z roku 1969 uverejnený v časopise Roháč. (SNA)

A leaflet from 1969 published in the Roháč magazine. “The art that has not yet naturalized here is the art of resignation”. (SNA)

Antileták s návrhom ako „podporiť“ generálny štrajk heslami, ktoré by oslabili pozície predstaviteľov opozície. (SNA)

An anti-leaflet suggesting how to “support” the general strike with slogans that could weaken the positions of the opposition. (SNA)

VŠETKÝM ! VŠETKÝM ! VŠETKÝM ! VŠETKÝM !

N Á V R H H E S I E L

Najširšia občianska verejnosť je od 22. novembra 1989 zaplavovaná zatiaľ len časťou požiadaviek samozvaných predstaviteľov "OBČIANSKÉHO FÓRA" "VEREJNOSTI PROTI NÁSILIU" a ďalších občianskych iniciatív. Radia im na Západe, na Severe i na Juhu.

!!! ROBOTNÍCI, ROĽNÍCI, TVORIVÁ INTELIGENCIA, ŠTUDENTI !!!

Obecťame sa na Vás s naliehavou výzvou podporiť generálny štrajk ďalšími spôsobmi. Ozdobte svoje pracovné miesta a príbytky ďalšími heslami. Čekajte do pondelka - urobte to ihneď!

" VALUPOVÍ MILIONÁRI - SPOJTE SA PROTI ROBOTNÍKOM ! "

" NÁRODNÍ UMELCI - VRÁŤTE NÁRODU HONORÁRE ! "

" KŇAŽKO PRIZNAJ SA - KOĽKO TI SĽÚBILI ? "

" PRESTAVBOU ZA PARSKÚ REPUBLIKU - HURÁÁÁÁÁÁ " "

" BUDAJ KTO SI - KURIČ ALEBO PODKUROVAČ ? "

" ŠTUDENTI - UŽ TO NIE JE ANI O VÁS, ANI PRE VÁS "

" TISÍC TVÁRÍ PRE LABUDU "

" ROBOTNÍCI - JE TO ONO ? "

" VRÁŤTE HAVLOVI LUCERNA BAR "

" CHUDÍK ZALEZ - KAPITÁN DABAČ SA VRACIA "

" ŽIJME AKO KRÓNEROVÁ - ZO VZDUCHU!?! "

Telefonujte do rozhlasu, televízie a koordinačným výborom. Žiadajte vlastné odpovede - premôžte svrbenie dlaní. Ani my nechceme žiadne násillie.

NÁVRH ĎALŠÍCH HESIEL PRIPRAVUJEME

Prípravný výbor generálneho štrajku

Na základe súčasného vývoja operatívnej situácie v spoločnosti a podstatného rastu radikalizácie v prostredí mládeže, kultúry, vedy, oznamovacích prostriedkov a v ďalších oblastiach spoločenskej nadstavby cielene k získaniu robotníckeho prostredia pre svoje protisocialistické požiadavky je nevyhnutné i po línii 3. odboru pristúpiť k realizácii aktívnych opatrení zabezpečujúcich mapovanie činnosti jednotlivých štrajkujúcich výborov, odhaľovanie ich štruktúr a väzieb do prostredia opozície na vašom teritóriu, kraja, celej ČSSR i do zahraničia a najmä bezprostredných akcií pripravovaných voči straníckym a bezpečnostným orgánom.

V rámci týchto opatrení je prioritné okamžite zisťovať všetky poznatky k jednotlivým členom štrajkových výborov z hľadiska ich politických názorov, charakterových a morálnych vlastností, sociálneho pôvodu, vzájomných väzieb a ŠPZ používaných dopravných prostriedkov, vrátane stykov na súčasnú agentúrno-dôvernícku sieť. Na základe vyhotovených poznatkov je nutné realizovať podstaty do jednotlivých štrajkových výborov a získavať novú agentúru schopnú s predstihom signalizovať pripravované akcie a vplyvovo pôsobiť v záujmovom prostredí. Všetky sily a prostriedky je v tomto smere nutné využívať k znemožňovaniu štrajkov, najmä však generálneho štrajku vyhláseného na 27. 11. 1989 a rozširovanie vplyvu medzi doteraz kolísajúcou vrstvou obyvateľstva. K zabezpečeniu tejto úlohy je možné využiť diferencované i oficiálne styky v obhospodarovaných objektoch, stojacich na pozícii KSČ. V tejto súvislosti je tiež nutné zabezpečovať agentúrno-operatívnu kontrolu hlavných organizátorov nátlakových akcií, prijímať opatrenia k zamedzovaniu ich koordinácie so štrajkovými výbormi, zneužívaniu rozmnožovacej techniky a výpočtovej techniky, výbušnín, zbraní, jedov a miest ich uskladnenia vrátane školských, kultúrnych a vedeckých objektov a inštitúcií k organizovaniu diskusných klubov. Rovnako tiež je potrebné kontrolovať a znemožňovať osobné, telefonické a ďalekopisné spojenie členov štrajkových výborov a organizátorov nátlakových akcií do Prahy a iných miest ČSSR, odborových učilišť, závodov, podnikov a jednotlivých inštitúcií.

Na základe predpokladu, že budú silnieť tendenciu k individuálnym alebo organizovaným skupinovým vystúpeniam násilného charakteru vrátane fašizujúcich tendencií, je potrebné uplatňovať metódy smerujúce k rozkladu tejto činnosti.

Súčasne upozorňujem na možnosť zapojenia zpolitizovaných kriminálnych živlov do činnosti týchto zoskupení. K eliminácii je nevyhnutná úzka spolupráca so zložkou VB.

Given the current operational situation in society and the considerable increase of radicalization within the areas of youth, culture, science, mass media and other areas of the society that are aimed to reach the workers' environment for their antisocialist demands, it is necessary, also through the line of the 3rd section, to proceed to realization of active measures to ensure mapping of the activities of particular strike committees, revealing of their structures and connections with the opposition in your territory, Region, whole ČSSR and with foreign countries and, most importantly, immediate activities prepared against the Party and Security authorities.

It is a priority, within these measures, to immediately find out all information about individual members of the strike committees in terms of their political opinions, character and moral characteristics, social provenance, mutual connections and vehicle registration plates of the used means of transport, including the contacts with the current agent-confident network. Based on the gathered information, it is necessary to set new agency into particular strike committees and acquire new agents who are able to signal in advance the prepared activities and function with the influence in the environment of interest. It is necessary to use all forces and means to break the strikes, especially the general strike announced for 27/11/1989 and to widen the influence among the vacillating layers of inhabitants. In order to enable this task, it is possible to use differentiated and official contacts in the covered objects standing at position of the KSČ. It is also necessary, in this context, to maintain agent-operative control of the main organizers of the pressure activities, to take measures preventing their coordination with strike committees, abuse of duplicating equipment and computer equipment, explosives, weapons, toxicants and places of their storage including educational, cultural and scientific premises and institutions for organizing discussion clubs. Similarly, it is necessary to control and disable the personal, telephone and teletype connections of members of the strike committees and organizers of the pressure activities with Prague and other ČSSR cities, union training centres, factories, enterprises and individual institutions.

Based on the assumption that there will be a greater tendency for individual or organized group activities of a violent nature, including fascizating tendencies, it is necessary to apply methods which will break up any such activity.

At the same time, I point to the possibility of the inclusion of politicized criminal elements into the activities of these groups. A close collabo-

V rámci všetkých vykonávaných opatrení je potrebné zamerať pozornosť ako na získavanie poznatkov kompromitujúcich nepriateľsky zameraných osôb, vhodných k zverejneniu v hromadných oznamovacích prostriedkoch, ako aj k dokumentácii trestnej protispoločenskej činnosti hlavných organizátorov s cieľom prípadného neskoršieho trestno-procesného využitia.

Dennú informáciu o vývoji operatívnej situácie na tomto úseku posielajte na 1. oddelenie 3. odboru Správy ŠtB Bratislava ako súčasť informácie v akcii KRUH. Závažné poznatky a signály o pripravovaných akciách zasielajte okamžite.

Náčelník 3. Odb. S ŠtB Bratislava
pplk. Ing. Kočan Michal²⁷

Hlásim, že dňa 25. 11. 1989 došlo k zhromaždeniu občanov v hl. meste SSR Bratislave a mestách zs. kraji nasledovne:

-V Bratislave začalo zhromaždenie o 16.00 hod. na Nám. SNP, ktorého sa zúčastnilo 50 - 60 tisíc občanov. Manifestáciu riadil herec Kňažko a vystúpilo pred zhromaždením 18 rečníkov. Zhromaždenie skončilo št. hymnou o 18.37 hod. Nedošlo k narušeniu verejného poriadku a manifestujúci sa disciplinovane rozišli.

-V Nitre bolo zhromaždenie občanov na Leninovej triede pre MNV, ktorého sa zúčastnilo cca 2.000 občanov. Zhromaždenie začalo o 17.00 hod a ukončilo o 18.15 hod. Vystúpil herec Dočolomanský a herci nitrianskeho divadla. K narušeniu verejného poriadku nedošlo.

-V Trnave zhromaždenie občanov sa uskutočnilo pred divadlom pre deti a mládež, ktorého sa zúčastnilo asi 3.000 občanov. Začalo o 17.00 hod a skončilo o 19.00 hod. K zhromaždením vystúpili herci bratislavských divadiel - Krížiková, Romančík, Krónerová, Studénková, Chudík a ďalší. K narušeniu verejného poriadku nedošlo.²⁸

V Bratislavě týž vystoupil příslušník SNB npor. Ivan ČVAJDA ze Žiliny, který uvedl, že se stydí za stranu a plně podporuje požadavky Občanského fóra. Dále zde bylo čteno prohlášení HS VB MV SSR ze služebně politického aktivu, podporující požadavky studentů, podepsané mjr. JUDr. LASTOVKOU.²⁹

Prameňom (2) je zistené, že v Košiciach sa i na dnes (25. 11. 1989,

27 A ÚPN, f. O-ŠtB Dunajská Streda, spisy PT 1989.

28 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1430B.

29 ABS, DSZ FMV č. 183.

ration with the VB is required in order to ensure their elimination.

Among all the measures taken, it is necessary to focus attention on gathering information compromising the ill-affected persons. This should be information suitable for publishing in the mass media and also for documenting the criminal antisocial activities of the main organizers with prospective use in criminal trial.

Send the daily information on development of the operative situation in this sector to the 1st Department of the 3rd Section of the ŠtB Directorate Bratislava as a part of information of operation KRUH (Circle). Substantial information and signals about the prepared activities must be sent immediately.

Head Commander of the 3rd Section of ŠtB Directorate Bratislava
Lt-Col. Ing. Kočan Michal²⁷

I report that the following meetings were held in the Capital City of the SSR Bratislava and in the cities of the Western Slovak Region on 25/11/1989:

-The meeting in Bratislava began at 16.00 at Nám. SNP, and between 50 and 60 thousand people were present. The manifestation was led by actor Kňažko and 18 speakers spoke to the gathered people. The meeting ended at 18.37 with the national anthem. Public order was not disturbed and the manifesters dispersed in an orderly manner.

-In Nitra, a meeting was held on Leninova trieda (Avenue) in front of the MNV (Local National Council) where about 2,000 citizens were present. The meeting began at 17.00 and ended at 18.15. The actor Dočolomanský and the actors from the theatre in Nitra stepped forward. Public order was not disturbed.

-A meeting of citizens was held in Trnava in front of the theatre for children and youth and about 3,000 citizens were present. The meeting began at 17.00 and ended at 19.00. Some actors of Bratislava theatres - Križiková, Romančík, Krónerová, Studénková, Chudík and others spoke to the gathered crowd. Public order was not disturbed.²⁸

A ZNB member, 1lt Ivan ČAVAJDA, from Žilina stepped forward and said that he felt ashamed of the Party and that he fully supported the demands of the Civic Forum. Furthermore, a declaration of the HS VB MV SSR(Central

27 A NMI, col. ŠtB Dept. Dunajská Streda, TS Files 1989.

28 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1430B.

pozn. ed.) plánuje demonštrácia o 15,00 hod. i za cenu, že nebude povolená. Koordinačný výbor podniká v tom smere aktivitu, aby študenti nešli domov, ale ostali v Košiciach na internáte. Všetko sa deje na pokyn celoštátneho koordinačného výboru, ktorý vysiela svojich emisárov s pokynmi pre ďalšiu činnosť štrajkujúcich vysokoškolákov, finančne ich podporuje a organizuje príchod časti študentov z Košíc do Prahy.

Celoštátny koordinačný štrajkový výbor prehlasuje, že študentský štrajk trvá. O jeho ďalšom priebehu sa rozhodne po ukončení generálneho štrajku a po posúdení vnútro politickej situácie. Ďalej prehlasujú, že rezignácia členov predsedníctva a sekretariátu ÚV KSČ je iba prvý krok, ktorý nič nezaručuje. Pokiaľ nebudú v podstate splnené všetky ich požiadavky, tak budú hľadať iné možnosti, ale generálny štrajk musí za každú cenu prebehnúť a to pod heslom „generálny štrajk na podporu ďalších opatrení“. Ďalej prehlasujú, že je nutné presvedčiť všetkých ľudí o význame generálneho štrajku, lebo keď sa štrajk neuskutoční, môže sa celé hnutie rozpadnúť, a my budeme tam, kde sme boli, len s tým, že si to niekto škarede odskáče. Generálny štrajk sa uskutočniť musí, aby bolo jasné, že my trváme na splnení všetkých našich požiadaviek.³⁰

Vedúci predstavitelia ministerstva zahraničí USA súdii, že vývoj v ČSSR bude podobný vývoji v NDR s tým, že čs. vedení nemá pro uvoľnení napětí ve společnosti takový ventil, jakým byly pro vedení NDR volné cesty na Západ. Mají za to, že čs. opozice je na rozdíl od opozicec NDR mnohem lépe organizovaná a zkušenější.³¹

30 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1428.

31 ABS, DSZ FMV č. 182/A.

Directorate of Public Security of the Ministry of the Interior of the Slovak Socialist Republic) political gathering, which supported the students' demands, and was signed by maj. JUDr. LASTOVKA was read out.²⁹

It has been found by Source (2) that a demonstration is being planned in Košice also for today (25/11/1989, note ed.) at 15.00, even in case it is not permitted. The coordination committee has been making an effort in this regard so that students do not go home, but stay in colleges in Košice. Everything is happening under the direction of the nationwide coordination committee that is sending their emissaries with instructions for the next activities of the university students on strike. It also supports them financially and organizes transport of a part of the students from Košice to Prague.

The nationwide strike coordination committee has declared that the strike of the students will continue. A decision on its further course will be made at the end of the general strike and after an analysis of the internal political situation has taken place. They have also declared that the resignation of the members of the Presidium and Secretariat of the ÚV KSČ is just the first step that does not guarantee anything. Until all their demands are accepted, they will look for other options, but the general strike has to run by all means, under the slogan "the general strike to support further measures". They have also declared it is necessary to convince all people about the importance of the general strike, because if the strike does not run, the whole movement can be disintegrated and we will end up where we started, just with the difference that somebody will smart for it badly. The general strike has to take place so that it is clear that we insist on the meeting of all our demands.³⁰

The leading representatives of the US Department of State assume that the course in the ČSSR will be similar to the course in the GDR. However there is the difference that the Czechoslovak leaders do not have such a valve for lessening the pressure in the society, as it were free roads to the West in case of GDR leaders. They assume that the Czechoslovak opposition, in contrast to the GDR opposition, is much better organized and experienced.³¹

29 SSA, DSR FMI no. 183.

30 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1428.

31 SSA, DSR FMI no. 182/A.

Správa ŠtB o pripojení katolíckych laikov k požiadavkám študentov a vyhláseniu arcibiskupa Sokola. (A ÚPN)

An ŠtB report about Catholic laics joining in with the demands of the students and about the declaration by Archbishop Sokol. (A NMI)

PRIJATÁ SPRÁVA	
Číslo správy	213/1989
Došlo dňa	24.11.1989 Hod. 16.00
Spracované	24.11.1989 Hod. 16.01

W. K. 16.100

*vyfarsit správu cez OCT
na dňa 26.11.89.
Z mitemni pútor veniak
a nárad.*

prisne tajne
s u r n e

c.p: os-002912/40-vn-89

vsetky o-štb
v zsl. kraji

Občianske spravodníctvo DINA
číslo 24.11.1989
č. 90-00267/OS-89
Prilohy: _____

vec: prehlásenie katolíckych laikov.

dňa 24.11.1989 sa vyskytli na viacerých miestach v Bratislave "prehlásenia katolíckych laikov k udalostiam posledných dní v Československu". v prehlásení sa katolícki laici pripájajú k požiadavkám študentov a vyhlasujú plnú podporu výzve kardinála Tomáška a arcibiskupa Sokola, ktorí sa rozhodne pripojili k protestom ľudu československa a zasadzujú sa o radikálne zmeny nasej spoločnosti. v zaveru prehlásenia je výzva ku všetkým veriacim, aby sa zisli ku spoločným modlitbám vo všetkých kostoloch na slovensku dňa 26.11.1989 o 15.00 hod.

poznatok vam odstupujem za ucelom vasho dalsieho sluzobneho vyuzitia.

vybavuje: npor.mlkvy (2073)

nacelnik spravy stb bratislava:
pplk.judr. horák Ladislav/ 14545-554 +++

Správa ŠTB o vyjadrení kardinála Tomáška. (A ÚPN)

An ŠTB report about Cardinal Tomášek's statement in which he protests about the garbled information in the mass media about his meeting with Miroslav Štěpán, Secretary of the KSČ Municipal Committee in Prague. (A NMI)

s t e z k a 24 2511 1700 =====

==== t e n o r - 605 - ====

vec: nalez letaku v medzinarodnom rychliku.

hlasim, ze v mr -273/amicus/ iduci z prany dobudapesti
bol najdeny letak formatu a 5 s tymto obsahom:

protest kardinála tomaska

protestujem proti skreslujucimu sposobu oznamovacich prostriedkov
o rozhovorú kardinála smiroslavom stepanom. stretnutie s panom
stepanom nebol dialog aky si kardinal predstavoval.
hovori dalej, ze katolicka cirkev stojí na strane naroda
a plne podporuje občianske forum, ktore sa stalo tlmocnikom
naroda.

v uvedenom mr bolo takychto letakov viac mali ich aj cestujuci
v rukach , jeden kus priniesol por. czako na opak .

+++

==== s t e z k a - 521 - ==== sk k

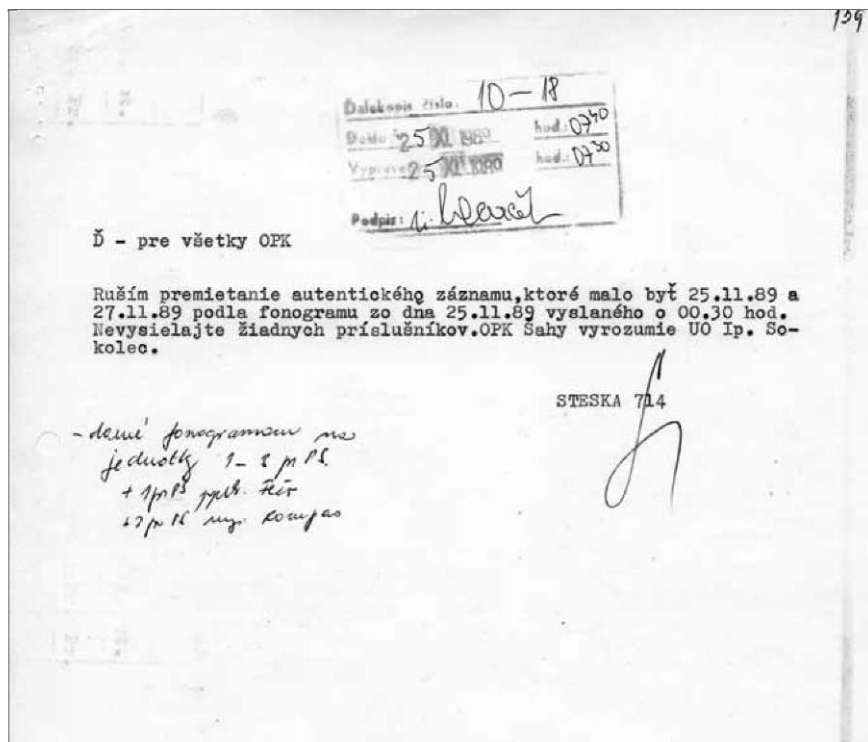
t e n o r r 24 1700 sk

<p>Fonogram - ďalekopis :</p> <p>Pre : - všetky OPK - F 521 pohr. jednotiek a útvarov - UO Ip. Sokolec - ZVPr Malacky a JZV</p> <p>Dnes 24.11.89 vo večerných hodinách vysiela ČST skrátený filmový záznam, ktorý dokumentoval záberok prísl. pohotovostného útvaru proti demonstrantom v Prahe dňa 17.11.89. Vlna protestov proti tomuto záberku vyvolala zvlášť medzi študentami demonštračné nálady, ktoré smerujú ku generálnemu štrajku dňa 27.11.89. V uvedenom skrátenom filmovom dokumente však došlo k hrubej a zámernej dezinformácii verejnosti v snahe vyprovokovať ďalšie vážne smerujúce proti KSC a Čs. bezpečosti. Filmový dokument bol načasovaný v predvečer zasadania ÚV KSC, ktoré prájima rozhodujúce opatrenia k politickému riešeniu vznikajúcej situácie. Zvolením nového gen. tajomníka ÚV KSC s. Urbánka a ďalšími zmenami preukazuje KSC akcieschopnosť riešiť súčasné problémy. V záujme všetkého pracujúceho ľudu, v záujme upevnenia socializmu v našej krajine. Vyzývame všetkých prísl. zväzku k politickej rozvahe. Neenechajte sa vyprovokovať/ neuvážnym postojom a konaním, ktoré by mohlo v danej politickej situácii vážne poškodiť autoritu KSC, PS a ZNE. V snahe pravdivo vás informovať o bezpečnostnom záberku poriadkových síl dňa 17.11.89 v Prahe bude v dnoch 25. a 27.11.89 premietaný autentický záznam dokumentujúci udalosti uvedeného dňa. Účast na premietaní zabezpečte nasledovne :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 25.11.89 o 08.00 hod. útvar Košická - Veľká jedáň. - prísl. VRB, SRB, RTZ, s PO Bratislava 1 vojak z povolania + 3 voj. z. sl. - z OPK Petržalka, Rusovce, Bratislava 3 prísl. ZNB 2. 25.11.89 o 09.30 hod. na učebni ZRB : - prísl. ZR - z 11., 12., 13. r PS 1 vojak z povolania + 3 voj. z. sl. 3. 25.11.89 o 11.30 hod. učebna 9. r PS : - prísl. 9. r PS, - z 7., 8. r PS 1 voj. z povolania + 5 voj. Z. sl. - z OPK DNV 2 prísl. ZNB 4. 25.11.89 o 14.00 hod. u ZVPr Malacky vo Veľkej jedálni : - prísl. 1. VR, msr, VC 1. prPS, - z 1., 2., 3., 4., 5., 6. r PS 1 voj. z povolania + 3 voj. z. sl. 5. 25.11.89 o 15.30 ZVPr - Veľká jedáň : - prísl. 2., 3., 4. VR 6. 27.11.89 o 10.00 hod. útvar Komárno : - prísl. PO Komárno, VC 3. prPS, - s PO Medvedev 1 vojak z povol. + 5 voj. z. sl. 7. 27.11.89 o 13.00 hod. útvar Komárno : - prísl. OPK Medvedev, Komárno, Stúrovo, Šahy, UO Ip. Sokolec - 5 prísl. ZNB, 8. 27.11.89 o 14.00 hod. útvar Komárno : - prísl. výcviku Komárno <p>Zvoz zabezpečia F - 521 sl. dopravnými prostriedkami. Súčasne ukladám F - 521 zoznamit s obsahom informácie všetkých prísl. jednotiek a útvarov.</p>	<p style="text-align: right;">138</p> <p>Datovanie číslo: /-9</p> <p>Dňa: 25.11.1989 hod. 00⁰⁰</p> <p>Vydanie: 25.11.1989 hod. 00¹⁵</p> <p>Podpis: <i>[Signature]</i></p>
--	---

Apr - vj. CIFRÁČ
 2. pr - vj. Ocelina S
 3. pr - drc. ŠEBEST

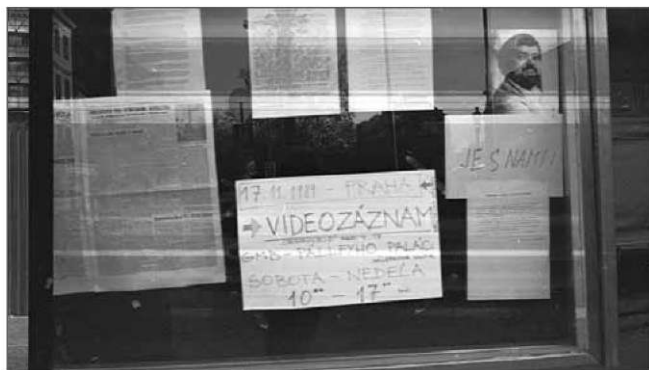
OPK ŠAHY ZABEZPEČIA VYDOLZARENIE UO Ip. SOKOLEC.

STESKA 714 a 236
 vz. pplk. Ľudvík Ledišný
[Signature]

Plán Pohraničnej stráže „objektívne“ informovať svojich príslušníkov o zásahu bezpečnostných zložiek 17. 11. 1989 v Prahe. O pár hodín bola celá akcia zrušená. (A ÚPN)

A plan of the Border Guard to “objectively” inform its members about the intervention of security forces on 17th November 1989 in Prague. The plan was cancelled a few hours later. (A NMI)

Oznam o premietaní videozáznamu zo zásahu bezpečnostných zložiek 17. 11. 1989 v Prahe pre širokú verejnosť. (Foto: Pavol Mikulík)

A notice for the general public about the projection of a video recording of the intervention of security forces on 17th November 1989 in Prague. (Photo: Pavol Mikulík)

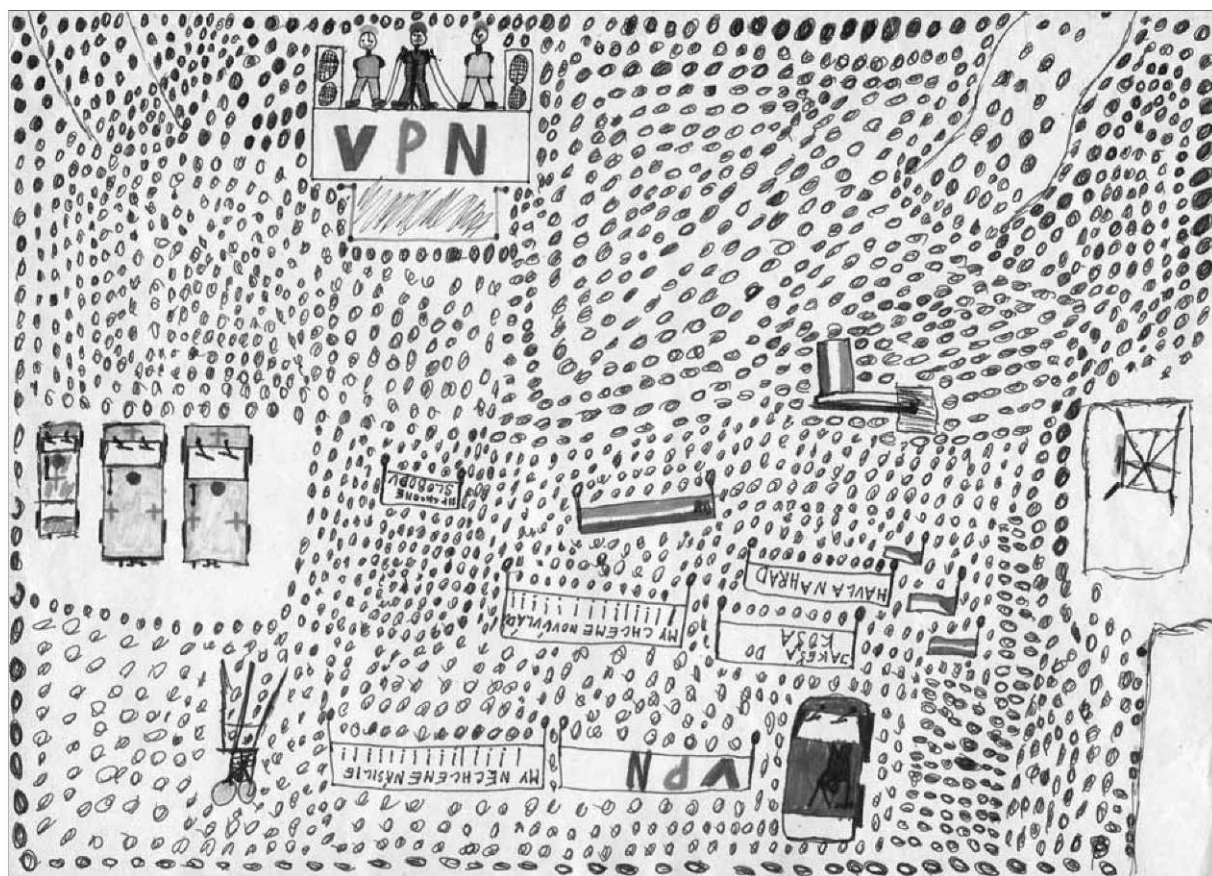
Vchod do budovy VŠVU v Bratislave. (Foto: Pavol Mikulík)

Entrance door to the VŠVU (Academy of Fine Arts and Design) in Bratislava. (Photo: Pavol Mikulík)

Múzeum stagnácie na pražskej DAMU.
(Foto: Petra Bombíková-Maudgil; SNA)

Museum of stagnation at the DAMU (Theatre Faculty of
Academy of Performing Arts) in Prague. (Photo: Petra
Bombíková-Maudgil; SNA)

Pohľad 8-ročného chlapca na demonštráciu na Nám. SNP v Bratislave. (Kresba: Peter Šesták)

View of an 8-year-old boy at the demonstration at Nám. SNP in Bratislava. (Drawn by Peter Šesták)

O svoju budúcnosť bojovala na bratislavských demonštráciách aj najmladšia generácia. (SNA)

The youngest generation fighting for their future at demonstrations in Bratislava. (SNA)

Pracovníci jedálne Kamzík bezplatne rozdávali čaj premrznutým demonštrantom na Nám. SNP v Bratislave. (SNM)

Employees of the Kamzík canteen distributing free tea to the frozen demonstrators at Nám. SNP in Bratislava. (SNM)

Jeden z najmladších účastníkov bratislavskej demonštrácie. (Foto: Martin Greguš)

One of the youngest demonstrators in Bratislava. (Photo: Martin Greguš)

Ján Budaj s príhovorom počas demonštrácie na Nám. SNP
v Bratislave 24. 11. 1989. (SNM)

Ján Budaj speaking during the demonstration at Nám. SNP
in Bratislava on 24th November 1989. (SNM)

Na demonštrácii na Nám. SNP v Bratislave 24. 11. 1989 vystúpil aj príslušník ZNB zo Žiliny. Vyjadril podporu študentom a rozhorčenie nad doterajšou politikou KSČ. (SNM)

A ZNB member from Žilina stepping forward during the demonstration at Nám. SNP in Bratislava on 24th November 1989. He expresses his support to the students and also resentment at the current KSČ policy. (SNM)

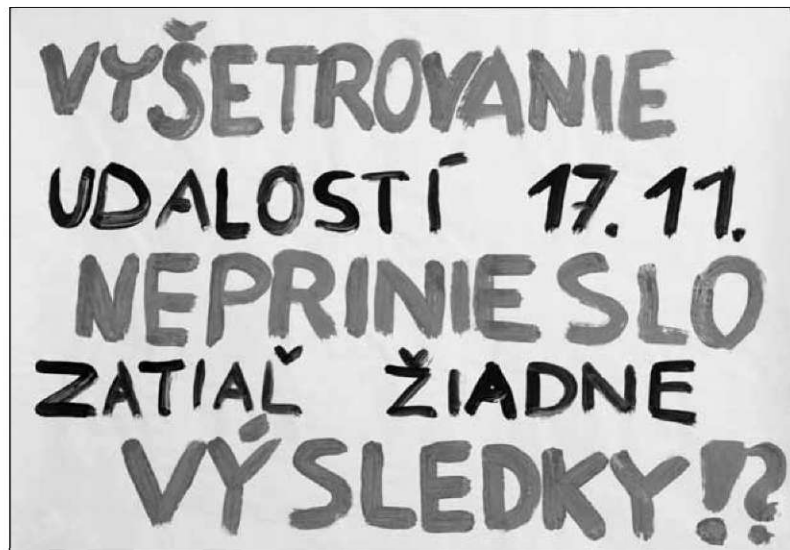
Štrnganie kľúčmi na demonštráciách bolo symbolickým zvonením na odchod pre vládu a stranu.
(Foto: Martin Greguš)

Clinking keys at demonstrations becomes symbolic of the demand for the Government and Party to leave.
(Photo: Martin Greguš)

O minútu dvanásť. Symbolické napomenutie vlády a strany, že je najvyšší čas na odchod.
(Foto: Vladimír Andor; TASR)

One minute to twelve. A symbolic reminder for the Government and Party, it is high time to leave.
(Photo: Vladimír Andor; TASR)

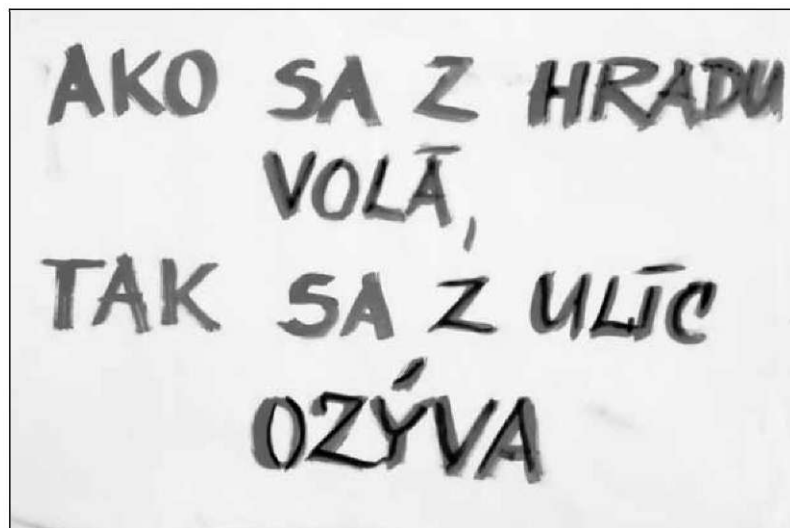

VYŠETROVANIE
UDALOSTÍ 17. 11.
NEPRINIESLO
ZATIAĽ ŽIADNE
VÝSLEDKY!?

Leták „Vyšetřovanie udalostí 17. 11. neprinieslo zatiaľ žiadne výsledky!“ (SNM)

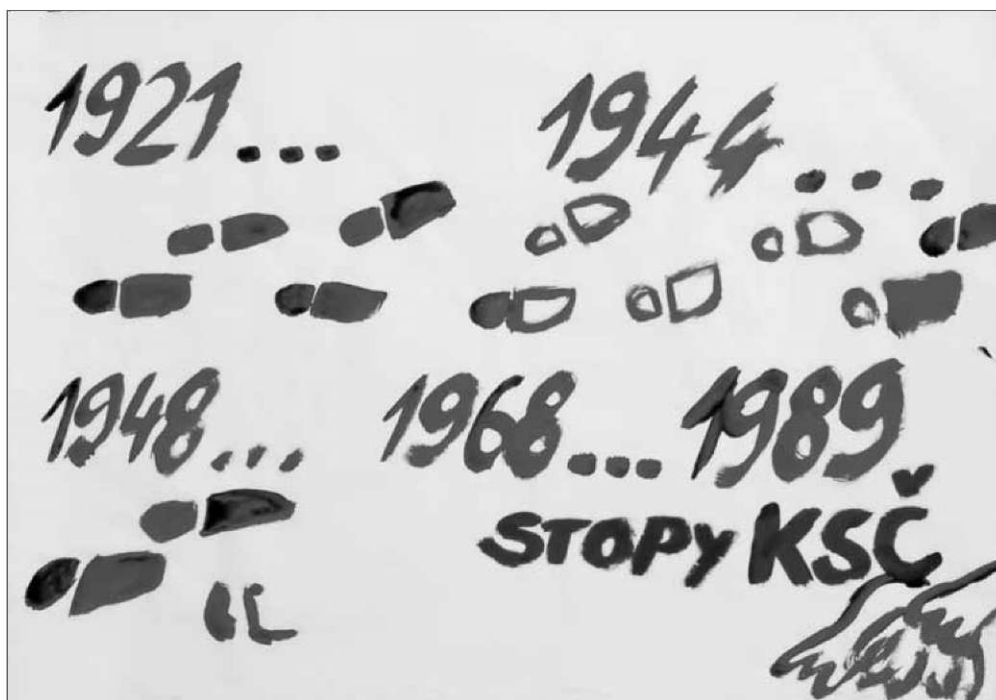
A leaflet “Investigation into the events of 17th November has not come to any conclusion so far!” (SNM)

AKO SA Z HRADU
VOLÁ,
TAK SA Z ULÍC
OZÝVA

Leták „Ako sa z hradu volá, tak sa z ulíc ozýva“. (SNM)

A leaflet “As the call from the castle, so the echo from the streets”. (SNM)

Leták „1921... 1944... 1948... 1968... 1989... Stopy KSČ“
pripomína roky, v ktorých komunistická strana zanechala
v československých dejinách výrazné stopy. (SNM)

A leaflet “1921... 1944... 1948... 1968... 1989... Marks of the
KSČ”, a reminder of the years when the communist party
left significant marks in Czechoslovak history. (SNM)

Vyhlasenie studentov
k odstúpeniu predsedníctva
ÚV KSČ 24. 11. 1989. (SNA)

Proclamation of the students
regarding the resignation of
the ÚV KSČ Presidium on 24th
November 1989. They insisted
that their demands were met
and called for engagement in
the general strike. (SNA)

Správa zo zasadania ÚV KSČ

O 19,00 hod. sa prihlásil o slovo s. Miloš Jakeš a oznámil Ústrednému výboru, že on osobne a ostatní členovia predsedníctva a sekretariátu sa dohodli, že dávajú k dispozícii svoje funkcie, aby mohlo byť zvolené nové vedenie strany. Poďakoval ústrednému výboru za podporu, ktorú doterajšiemu vedeniu poskytoval. Vyjadril presvedčenie, že novozvolené stranícke orgány prispievajú k tomu, aby sa proces prestavby a demokratizácie uskutočňoval rozhodnejšie. Na programe večerného zasadania budú posúdené kádrové návrhy, ktoré predloží volebná komisia a potom sa uskutočnia tajné voľby.

Správu uverejnila ČST dňa 24. 11. 1989 o 19,30 hod.

Naše stanovisko :

Čiastočné splnenie druhej podmienky Vyhlasenia slovenských vysokoškolských študentov chápeme ako prvý krok k dialógu. Tento prejav dobrej vôle strany však nie je zárukou, že sa náš život nevráti do starých kotlají. Nejde nám predsa len o výmenu kresiel, ale o celkovú obrodu spoločnosti. Naše spoločné úsilie je preto viazané na splnenie

V Š E T K Ý C H P I A T I C H P O D M I E N O K :

1. Vytvorenie nezávislej vyšetrovacej komisie na prešetrenie pražských udalostí, o objektívne a pravdivé informovanie verejnosti o jeho výsledkoch a potrestanie vinníkov.
2. Odstúpenie politických a vládnych predstaviteľov, ktorí sú zodpovední za terajší stav spoločnosti. Ich zotrvanie vo funkciách vyhrucuje terajšiu vypätú situáciu.
3. Fluralizáciu politického života v ČSSR, slobodné voľby, v ktorých si vedúca sila musí dôveru ľudí vybojovať a nie mať ju ústavne zabezpečenú.
4. Otvorenie seriózneho spoločenského dialógu, ktorý musí byť prístupný každému, len s výnimkou tých, ktorí by chceli do neho vnášať násilie.
5. Sprístupnenie masovo-komunikačných prostriedkov všetkým politickým a spoločenským hnutiam, ktoré sa zúčastňujú politického dialógu.

Prosíme občanov o ďalšiu účasť a aktivitu, ktorej prejavom má byť generálny štrajk dňa 27. 11. 1989 od 12,00 do 14,00 hod., pretože to, čo sme zatiaľ dosiahli, sa podarilo len preto, že sa k študentom pripojili široké vrstvy našich pracujúcich.

Koordináčny výbor slovenských vysokoškolských študentov

PROGRAMOVÉ VYHLÁSENIE

občianskej iniciatívy VEREJNOSŤ PROTI NÁSILIU
a KOORDINAČNÉHO VÝBORU SLOVENSKÝCH VYSOKOŠKOLÁKOV

25.11.1989

1. Žiadame vytvoriť zo Slovenskej národnej rady skutočný parlament slovenského národa, v ktorom budú mať zastúpenie všetky zložky našej spoločnosti.
2. Žiadame zaručiť úplnú slobodu tlače. Novinári, zvolte si už dnes také vedenia redakcií, ktoré túto slobodu zaručia.
3. Žiadame zaručiť slobodu podnikania, zhromažďovania, spoločovania, pohybu, svedomia a ďalšie občianske práva a slobody.
4. Žiadame zrušiť vedúcu úlohu KSČ zakotvenú v ústave a v tomto zmysle zmeniť ústavu.
5. Žiadame odideologizovať školstvo a kultúru a oddeliť kultúru od štátneho riadenia.
6. Žiadame zaručiť nestrannosť súdov a prokuratúry a vytvoriť skutočný právny štát.
7. Žiadame dôslednú odluku cirkvi od štátu.
8. Žiadame slobodné odborové hnutie a nezávislé študentské organizácie.
9. Žiadame zrovnoprávniť všetky formy vlastníctva.
10. Žiadame dôsledne demokratickú federáciu Čechov a Slovákov a zákonné upravenie práva a postavenia národností na princípe plnej a faktickej rovnoprávnosti.
11. Žiadame reálne zaručiť právo na zdravé životné prostredie.
12. Žiadame zaručiť rovnakú šancu pre všetkých pri voľbe povolania a naplnení životnej dráhy.

Programové vyhlásenie VPN
a slovenských vysokoškolákov.
(SNA)

Policy statement of the VPN
and Slovak university students
where the fundamental
demands were expressed in 12
points. (SNA)

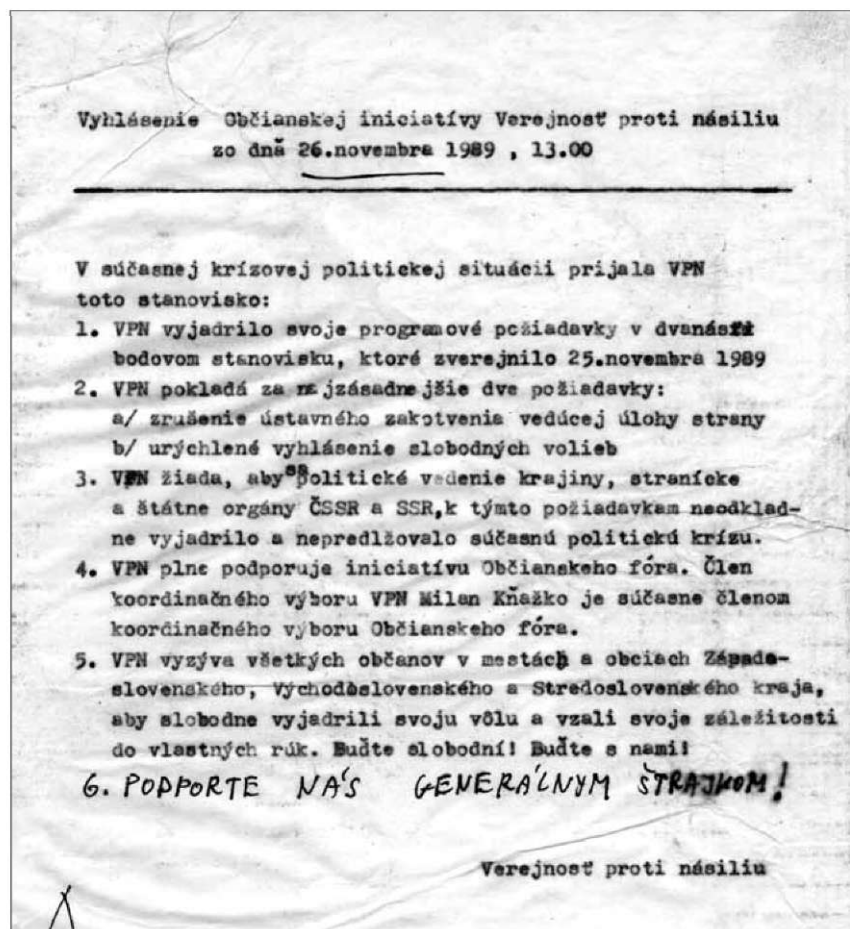

Príprava tribúny na demonštráciu na bratislavskom
Nám. SNP. (Foto: Martin Greguš)

Preparation of the stage for the demonstration at Nám. SNP
in Bratislava. (Photo: Martin Greguš)

Manifestácia na Nám. SNP v Bratislave 24. 11. 1989.
(Foto: Alexander Buzinkay; TASR)

Manifestation at Nám. SNP in Bratislava on 24th November
1989. (Photo: Alexander Buzinkay; TASR)

Vyhlásenie VPN, ktoré zvyrazňuje svoje dve požiadavky:
zrušiť monopol KSČ a urýchlené vyhlásenie slobodných
volieb. (SNA)

Declaration of the VPN, underlining two of its demands: to
abolish the KSČ monopoly and also the announcement of
free elections. (SNA)

Š P Ő L U O B Ć A N I A !

Bezprostrednou príčinou terajšej krízovej situácie bol policajný zásah v Prahe proti pokojnej študentskej manifestácii. Tento zásah ukázal, že napriek pekným rečiam nie sú naši predstavitelia ochotní riešiť nahromadené problémy - iba mlátiť tých, čo im ich pripomínajú!

V tejto republike sa k e d y s i poctivo pracovalo. V tejto republike ľudia mali úctu k majstrovi, k vedúcemu, k lekárovi, k učiteľovi - každé zamestnanie malo svoju dôstojnosť. Táto republika patrila medzi popredné štáty Európy a sveta. To všetko sa už stratilo.

D ň e s sa dožívame o 3-4 roky menej ako ľudia v porovnateľných krajinách. Zvýšila sa kojenecká úmrtnosť, rastie chorobnosť, prudko stúpa množstvo detských alergií - to všetko z nášho zlého životného prostredia, zlej stravy, z rozčuľovania, skrátka zo zlého života. Naše platy často nesúvisia s tým ako robíme, preto sa ani mnohí neusilujeme pracovať lepšie - nik máň to neuzná, ani nezaplatí. Nie div, že naše výrobky už nechcú kupovať ani v rozvojových krajinách! Na všetky tieto a mnohé ďalšie nedostatky a problémy ktoré dobre poznáme z každodenného života vedci už niekoľko rokov upozorňujú, ale zodpovední ich nepočúvajú a pred ľuďmi tieto fakty zatajujú!

N a v i n e je - presne tak ako to bolo v ZSSR, MLR, Poľsku, Bulharsku, NDR - zle fungujúci p o l i t i c k ý s y s t é m. Štát je len nefungujúci podnik vo veľkom: s neschopným vedením, so zbytočnými predpismi, ale aj s tisíckami schopných ľudí, ktorých však nik nevie a nechce využiť. Tieto situáciu vyriešia naozaj len základné zmeny. - a keďže u nás je všetko previazané politikou, musí sa začať od základných p o l i t i c k ý c h z m i e n i.

E š t e m á m e š a n c u. Prognostici tvrdia, že do desiatich rokov môžeme dobehnúť také krajiny, ako Rakúsko či Fínsko. Výsledky dobre zorganizovanej práce pocíti každý na zvýšení životnej úrovne. Treba však predovšetkým žiadať odstúpenie neschopného vedenia; vo vláde, v podnikoch, v závodoch, v školách. Tí však nie sú z tých, čo odstupujú dobrovoľne. Ostal nám posledný spôsob, ako ich prinútiť vypočuť si našu vôľu, - generálny štrajk.

A k ý j e z m y s e l š t r a j k u ? Nechceme od vás, aby ste dlhodobo nepracovali, nechceme ohroziť vaše príjmy, nechceme ohroziť naše hospodárstvo ani chod života. Dňa 27. 11. 1989 zastavte prácu iba na dve hodiny (od 12.00 do 14.00) ak to urobia všetci pracujúci, dajú tým jasne najavo, že tento štát patrí im! Robotníci, ktorí nemôžu prerušiť prácu prejavte nám podporu písomne! Využite obedňajšie prestávky na diskusie, prejavte nám podporu transparentami. Zdravotníctvo, energetika, dôležité služby prácu neprerušia - zvolia si iné vhodné formy protestu. Organizujte štrajkové výbory, ktoré začiatok a koniec štrajku prispôbia - v rámci určeného časového limitu - tak, aby to neohrozilo výrobu. Kde sa štrajkové výbory neorganizujú, pracujúci si zvolia formu štrajku individuálne.

N e h c e m e pomstu, nenávisť, neznášanlivosť! Každý môže odísť dôstojne, každý nech robí takú prácu na ktorú stačí. Teraz nastal čas, aby sme vzali svoje záležitosti do vlastných rúk. Získame úctu potomstva!

Informácia pre občanov, prečo a ako došlo k dnešnej situácii a aký zmysel má generálny štrajk. (SNA)

Information for citizens about why and how the situation started and the main reason for the general strike. (SNA)

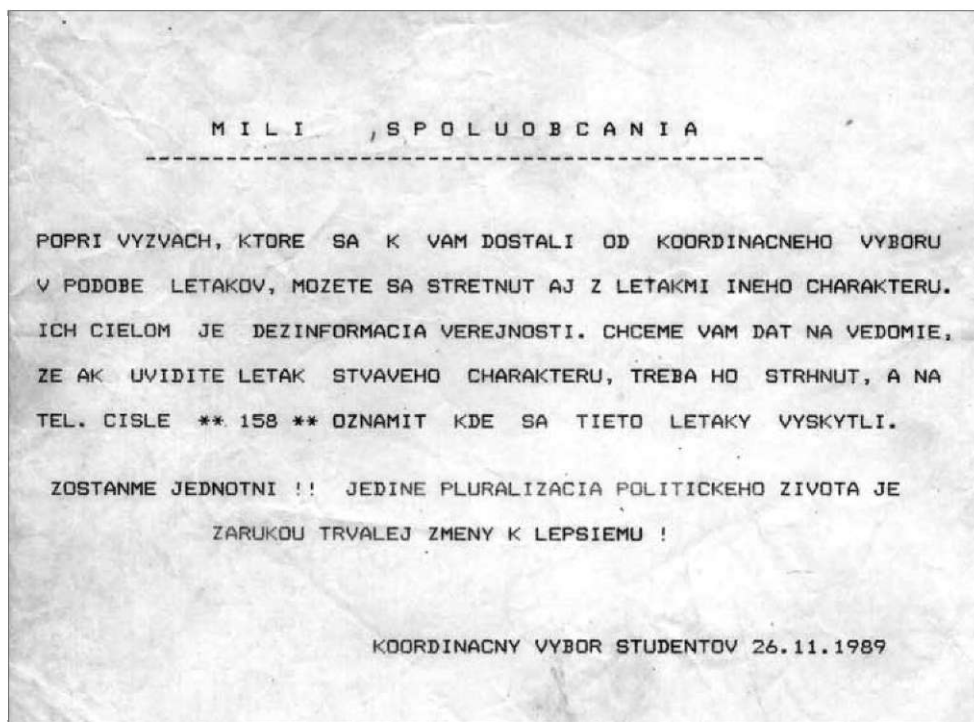
Š T U D E N T I , U Č N I , R O B O T N Í C I , R O Ť N Í C I ,
I N T E L I G E N C I A , R O D I Č I A

- stávejte sa nástrojom skupín CHARTA 77, ktorým ide jednoznačne o likvidáciu socializmu v našej vlasti a o znovunastolenie kapitalizmu !
- v čele tohoto hnutia stojí CHARTA 77, ktorá sa nikdy svojím zameraním likvidovať socializmus a nastoliť kapitalizmus nestojila. Verejne ho obhajuje do ľudských hesiel o ľudských právach a slobodách. Počul však niekto z Vás o ľudských povinnostiach ?
- CHARTA 77 a podobným štruktúram nejde o Vás, mladých robotníkov, roľníkov a študentov. Ste jednoducho nástrojom pre dosiahnutie ich sebeckých cieľov. Premýšľali ste niekedy, kto tieto sily podporuje morálne a finančne ? Veríte tomu, že státisícové čístatky, ktoré dostávajú Václav Havel a jemu podobní sú skutočne určené na podporu rozvoja socializmu v našej vlasti ? Veríte tomu, že Západu ide skutočne o rozvoj socializmu v našej vlasti ? Myslite, že kapitalizmus sa niekedy zmieril s existenciou socializmu ?
- veríme, že napriek Vašej mladosti i keď zatiaľ bez väčších životných a politických skúseností si na tieto otázky dokážete dať sami odpoveď.
- zamyslite sa nad skutočnosťou, prečo ČSČ R77 udržiava úzke kontakty s poľskou SOLIDARITOU. Čoho táto SOLIDARITA v Poľsku dosiahla ? Uchopila politickú moc v štáte. A aké sú výsledky ? Rozvrät hospodárstva, prázdne obchody, bieda, hlad !!! A je to iné v Maďarsku ? Azda sami vidíte, ako občania Poľska a Maďarska obliehajú naše obchody a nakupujú potraviny a ďalší tovar. K takémuto stavu by nás dovedli i CHARTA 77, ktorú dnes vedome i nevedome podporujete.
- rozhlídnite sa okolo seba a posúďte ! Skutočne sa za posledných 40 rokov nič neurobilo ? Neozrej boli za posledných 20 rokov všetky oblasti spoločenského života tak devastované, ako sa tvrdí v prehlásení "Občianskeho fóra" a "Verejnosti proti násiliu" ? Nikto neskryva, že saurobil rad chýb, ale tieto chyby sa nemajú napraviť cez nás a likvidáciou socializmu.

NE P O D P O R U J T E L I K V I D Á C I U
S O C I A L I Z M U ! ! !

Antileták adresovaný študentom, robotníkom, roľníkom, inteligencií a rodičom o zámeroch Charty 77 zlikvidovať socializmus v Československu. (SNA)

An anti-leaflet addressed to students, workers, farmers, intelligence and parents about the intentions of Charter 77 to dispose of socialism in Czechoslovakia. (SNA)

Výzva študentov občanom, aby strhávali
dezinformačné letáky a oznámili to na polícii.
(SNA)

An appeal by students to citizens to tear up
misleading leaflets and inform the Police. (SNA)

Na masovom shromáždění v Košiciach 27. 11. 1989 vystoupil uniformovaný príslušník SNB pprap. Robert BALOG a zdůraznil, že Bezpečnost chrání zájmy lidí. V souvislosti se zákrokem pořádkových jednotek v Praze dne 17. 11. 1989 uvedl, že takové akce se provádí na pokyn „shora“. Jeho vystoupení vzbudilo velký ohlas.³²

Prameňom 2 bolo zistené, že vedúci predstaviteľ HOS JUDr. Ján Čarnogurský po svojom prepustení z väzby sa postupne zapája do činnosti HOS-u, kde prejavuje snahu o založenie novej polit. strany (názov nezistený) s klerikálo-demokratickým zameraním. Menovaný sa dostavil na OPV so žiadosťou o vydanie cestovného pasu s tým, že vycestuje do Rakúska, kde hodlá vystúpiť v rakúskej televízii. Po vysvetlení platných predpisov pre vydanie cest. pasu začal si pripravovať potrebné dokumenty.³³

Prameňmi 1 a 3 sú zisťované veľmi časté negatívne ohlasy občanov, študentov, robotníkov ako aj rádových komunistov, príslušníkov LM, ČSLA a ZNB ostro kritizujúce súčinnosť stranických funkcionárov na miestach. Odsudzuje sa nedôsledné riešenie kádrových otázok na vyšších stranických orgánoch, KV KSS OV KSS. Funkcionári sú označovaní za neschopných viesť dialóg (veľmi je kritizovaná nízka aktivita OV KSS, ktoré nevystupujú na verejnosti) a veľká väčšina občanov očakáva, že súčasnú situáciu od 27. 11. do 1. 12. 1989 strana využije k vystúpeniu so svojim programom riešenia súčasnej situácie, ďalších krokov a cieľov na najbližšie obdobie a k zodpovedaniu na požiadavky „občianskeho hnutia“ a vyslovenie svojej konkrétnej pozície. Takéto vystúpenia sa očakávajú od ÚV KSČ až do ÚV KSS a vyslovuje sa názor, že tieto by mali byť prehlásenia verejnosti.

Situácia v Hl. m. Bratislave a Zs. kraji je naďalej veľmi napätá a je predpoklad, že ak stranické orgány nezaujmú kladné stanovisko k predkladaným dvom požiadavkám, zrušenie vedúcej úlohy strany a prípravy tzv. slobodných volieb, toto vyvrcholí v ďalších masových vystúpeniach a štrajkoch.³⁴

Na území hl. m. Bratislavy od 12.00 hod. sa začal prakticky vo všetkých podnikoch generálny štrajk, ktorý mal rôzne formy, od zastavenia výroby až po manifestačné sa pripojenie k štrajku tých prevádzok, ktoré nie je možné od-

32 ABS, DSZ FMV č. 184.

33 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1426.

34 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1426.

A uniformed ZNB member, warrant officer Robert BALOG, stepped forward at the mass meeting in Košice on 27/11/1989 and stressed that the VB protects people's concerns. He said, with regard to the intervention of the order forces in Prague on 17/11/1989, that such operations are executed on the instructions from "higher places". His appearance raised a great response.³²

It has been found by Source 2 that a leading representative of the HOS (Movement for Civil Liberty) JUDr. Ján Čarnogurský, following his release from detention, has gradually joined the HOS activities where he has shown an effort to found a new political party (the name unknown) with a clerical-democratic orientation. The named arrived to the OPV (Passport and Visa Department) with a request for granting a passport as he was planning to go to Austria where he wanted to appear on the Austrian television. After the valid regulations regarding passport granting were explained to him, he started preparing the required documents.³³

Sources 1 and 3 have found out very frequent negative responses from citizens, students, workers as well as from ordinary communists, members of the LM, ČSĽA and the ZNB, sharply attacking the cooperation of the Party functionaries in their positions. Inconsistent solving of cadre questions in the highest Party authorities, the KV KSS and the OV KSS, has been condemned. The functionaries have been accused of being incapable of holding a dialogue (a very weak activity of the OV KSS who do not appear in public has been criticized). In addition, a large majority of people expect that the current situation from 27/11/1989 to 01/12/1989 will be used by the Party in order to present their programme with a solution for the current situation, the next steps and goals for the forthcoming period of time and to answer the demands of the "civic movement" and to define their precise position. Such presentations are expected starting with the ÚV KSČ to ÚV KSS and it has been expressed that these should be declarations to the public.

The situation in the Capital City of Bratislava and in the Western Slovak Region is still very strained and there is an assumption that if the Party administration does not take a positive stand to the two demands: abolishment of the leading role of the Party and preparation of so called free elections, it will culminate into further mass demonstrations and strikes.³⁴

The general strike began in the territory of the Capital City of Bratislava at 12.00 practically in all enterprises and had various forms such as

32 SSA, DSR FMI no. 184.

33 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1426.

34 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1426.

staviť bez vzniku vážnych ekon. škôd. Štrajkujúci sa pripojili k požiadavkám Občianskeho fóra, predovšetkým sa vyslovili za odstránenie vedúcej úlohy KSČ z ústavy ČSSR a slobodné demokratické voľby. Vedúci Verejnosti proti násiliu nepredpokladajú zatiaľ ďalšie nové požiadavky, ale žiadajú právne záruky, že tieto dve požiadavky budú splnené, inak hodlajú pokračovať v demonštráciách a nátlaku. Pred väčšími závodmi a na niektorých miestach v Bratislave sa sústredili masy obyvateľov, mládeže a pracujúcich. Na zhromaždeniach boli vyzdvihnuté horeuvedené 2 požiadavky, ktoré boli zhromaždenými odsúhlasené.

Podobné akcie a štrajky prebehli prakticky na celom území ČSSR. Štrajky, zhromaždenia a sprievody prebehli pod heslom „žiadne násilie“.³⁵

Generálny štrajk prebehol vo všetkých okresných mestách a priemyselných strediskách Stredoslovenského kraja. Zúčastnili sa ho osoby zo všetkých spoločenských vrstiev, z prevažnej väčšiny organizácií a inštitúcií. Najväčšie zhromaždenia štrajkujúcich na verejných priestoroch boli v Banskej Bystrici (cca 15 000) a Žiline (cca po 20 000 účastníkov). Chod stálych prevádzok, dopravy, spojov a nevyhnutných služieb bol zabezpečený. Do súčasného obdobia neboli získané poznatky o závažnejšom narušení chodu národného hospodárstva a vzniku mimoriadnych udalostí. Vo vystúpeniach účastníkov odzneli najmä požiadavky na podporu vysokoškolákov a Občianskeho fóra, ako i odstúpenie funkcionárov OV KSS a KV KSS, ktorí sú zodpovední za vyskytujúce sa nedostatky v našej spoločnosti. Na 16.00 hod. sa v niektorých mestách (Martin, Lučenec, Zvolen a ďalšie) pripravujú verejné zhromaždenia.³⁶

Dňa 27. 11. 1989 bolo prameňom (1) zistené, že Dubček počas rozhovoru s Václavom Havlom v Prahe sa kriticky vyjadril na jeho adresu. Dubček nesúhlasil s návrhom opozície, aby V. Komárek zastával funkciu predsedu vlády ČSSR. Svoje stanovisko odôvodnil tým, že sa k návrhu nevyjadrilo Slovensko a on. Havlovi zdôraznil, že federatívne štátoprávne usporiadanie ČSSR je zatiaľ právoplatné a je nutné ho rešpektovať. Poukázal, že súčasná „politika“ sa robí len v Prahe, s čím on nebude nikdy súhlasiť a taktiež nesúhlasí s návrhom vzniesť požiadavku k abdikácii Adamca. V tejto súvislosti tvrdil, že nie je možné hádzať všetkých čelných predstaviteľov „do jedného vreca“, pričom ocenil ochotu Adamca, ktorý začal dialóg s opozíciou ako prvý.

35 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1426.

36 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1427.

stopping of production and a demonstrative joining of the strike by those operations that cannot be stopped without causing serious economical damage. The strikers supported the demands of the Civic Forum and above all they requested removal of the leading role of the KSČ from the Constitution of the ČSSR and free democratic elections. The leaders of the Public Against Violence do not expect any other new demands so far, but they have requested legal guarantees that the two demands will be fulfilled, otherwise they intend to continue with their demonstrations and pressure activities. Masses of people, youth and workers gathered in front of major enterprises and in some places in Bratislava. The two mentioned demands were accentuated and approved by the gathered people.

Similar activities and strikes happened practically in the whole territory of the ČSSR. Strikes, meetings and processions took place under the slogan "no violence".³⁵

The general strike took place in all district towns and industrial centres of the Central Slovak Region. People from all classes, a prevalent majority of organizations and institutions joined in. The biggest meetings in public areas were in Banská Bystrica (about 15,000) and Žilina (about 20,000 participants). Run of the permanent operations, transport, communications and necessary services were provided. No information has been gathered about more serious disturbance to the national economy run and occurrence of emergency situations. The speeches of the participants were oriented especially towards support of university students and the Civic Forum and about the resignation of the functionaries of the OV KSS and KV KSS, who are responsible for the present defects in our society. Public meetings are being prepared in some cities at 16.00 (Martin, Lučenec, Zvolen and other).³⁶

It was found on 27/11/1989 by Source (1) that during the course of his conversation with Václav Havel, Dubček expressed himself critically at his address. Dubček did not agree with the proposal by the opposition that V. Komárek would become Prime Minister of the ČSSR. He supported his position by the fact that Slovakia and himself had not expressed themselves regarding the proposal. He stressed to Havel that the federative constitutional arrangement was still valid and it was necessary to respect it. He said that the current "policy" is only done in Prague, which he would never agree with and he also did not agree with the proposal demanding Adamec's resignation. He said, in relation to this that it is not possible to throw everybody "into the same basket" and appreciated Adamec's willingness because he began the dialog with the opposition as the first one.

35 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1426.

36 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1427.

Dubček ďalek uviedol, že jeho situácia v pražskom opozičnom prostredí sa veľmi komplikuje, nakoľko „je tam sám a je proti cisárovcovi a havlovcovi“. Vidí ich ciele a z toho dôvodu sa nevie vnútorne so svojou prípadnou kandidúrou na funkciu prezidenta republiky vyrovnáť. Poukázal, že opozícia ho „berie“ ako symbol a on túto skutočnosť musí využiť k pozitívnemu ovplyvneniu celého vývoja.

Menovaný tvrdí, že so súčasnou politickou situáciou sa nemôže vnútorne vysporiadať, nakoľko keby strana rešpektovala „ich“ hlasy (marxisticky orientovanej časti vylúčených), nemuselo dôjsť k súčasnému stavu. Na záver uviedol, že aj naďalej sa považuje za „reformného komunistu“, pričom má pocit, že táto skutočnosť mnohým v Prahe prekáža, ale zo svojej orientácie neustúpi.³⁷

Dne 22. 11. 1989 bylo zjištěno, že pracovníku Hlasu Ameriky v Rakousku byla předána informace následujícího znění:

Vyhlášená generální stávka na den 27. 11. 1989 je politickou protestní stávkou a nesleduje jiné cíle. Aby stávkou nebyly způsobeny materiální či jiné škody, doporučujeme tento postup.

1/ Stávku vyhlašuje a řídí stávkový výbor podniku, úřadu či jiné instituce.

2/ Počátek generální stávky je jednotný 27. listopadu ve 12.00 hod.

3/ Délka stávky bude určena stávkovým výborem podle povahy výroby v průmyslových podnicích nebo podle povahy činnosti v úřadech a institucích. Nejdéle však bude stávka trvat do 14ti hodin.

4/ Začátek stávky bude oznámen vhodným způsobem stávkovým výborem

5/ Ve zdravotnictví, ve veřejné dopravě a ve službách, které zabezpečují nezbytné potřeby obcí, měst a podniků, doporučujeme vyhlásit generální stávku podle podmínek, práci nepřerušovat, avšak vhodným prostředky stávku projevit

6/ O přípravách, zahájení a průběhu stávky nechť podnikové stávkové výbory informují celostátní koordináční stávkový výbor občanského fóra

7/ V závodech, kde se neustanovil stávkový výbor se pracovníci mohou ke stávce připojit způsobem, který si sami zvolí.

Informaci lze využít k seznámení stranickým orgánům FMV.³⁸

37 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1425.

38 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1456.

Furthermore, Dubček said that his situation in the Prague opposition environment was getting more complicated given that "he is there alone against the supporters of Císař and Havel". He can see their goals and that is why he cannot identify himself with his prospective president candidacy. He pointed out that the opposition sees him as a symbol and he has to make use of this fact to ensure positive influence of the whole course.

The named declares that he cannot identify himself with the current political situation because if the Party had respected "their" voices (Marxist-oriented part of the excluded), they could have prevented the current state. He has said that in the end he still considers himself a "reformist communist" and he suspects that this fact is inconvenient to many in Prague, but he will not retreat from his orientation.³⁷

It was found out on 22/11/1989 that an employee of the Voice of America in Austria was given following information:

The announced general strike for 27/11/1989 is a political protest strike and does not have any other goals. We recommend the following approach in order to avoid any material or other damage as a result of the strike.

1/ The strike is declared and directed by a strike committee of the enterprise, office or institution.

2/ The start of the strike is unified for 27/11/1989 at 12.00.

3/ The strike duration will be determined by the strike committee in agreement with the nature of production in industrial enterprises or in agreement with the nature of activities in offices and institutions. However, the longest strike duration would be until 14.00.

4/ The start of the strike will be announced in an appropriate way by the strike committee

5/ In the areas of health, public transport and services supporting the essential needs of communes, towns and factories, we recommend to declare the general strike in agreement with the conditions, not to interrupt the work, but to express the strike with appropriate means

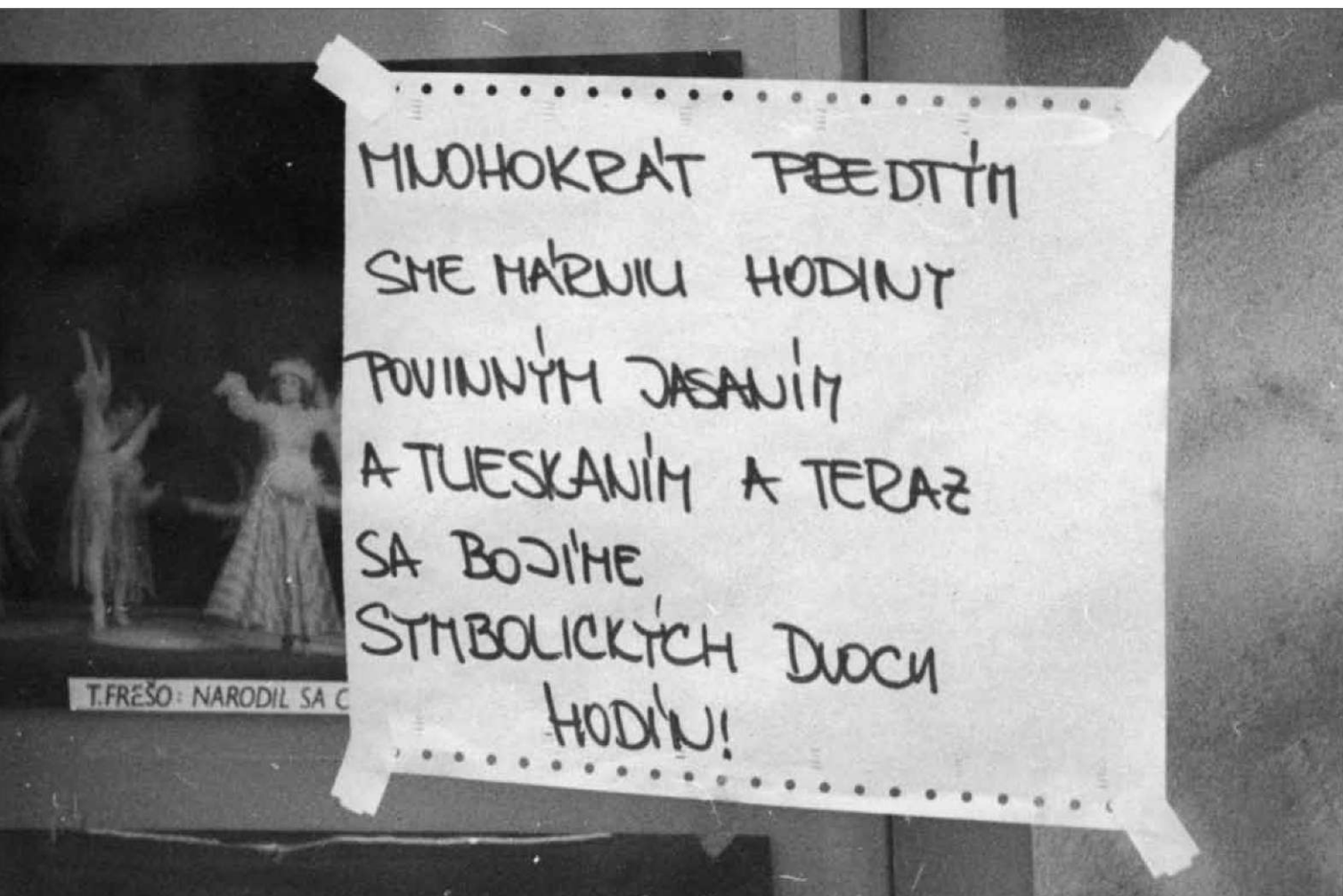
6/ The local strike committees shall inform the nationwide strike coordination committee of the civic forum concerning the preparations, start and course of the strike

7/ Employees of enterprises where no strike committee has been founded can join the strike in the way they choose.

The information can be used for acknowledgement of the Party authorities of the FMV (Federal Ministry of the Interior).³⁸

37 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1425.

38 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1456.

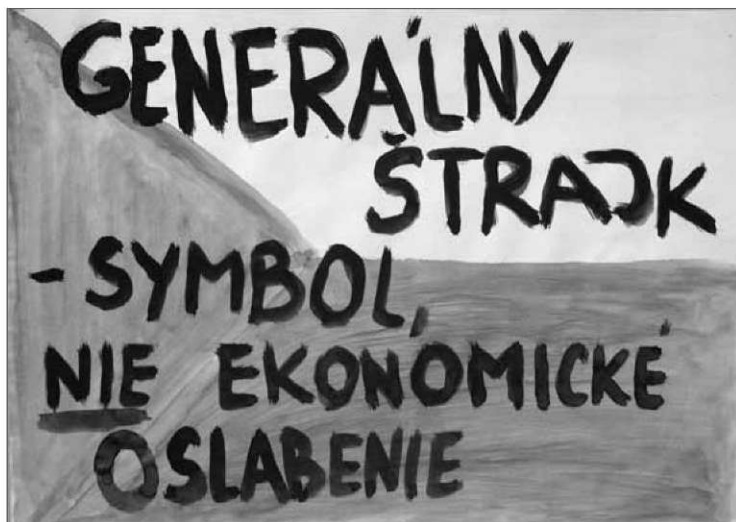
Leták vyzývajúci k účasti na generálnom štrajku. (SNM)

A leaflet calling for participation in the general strike. "Many times before we wasted hours by compulsory exultation and applause and now we are afraid of the two symbolic hours!" (SNM)

ČO: ŠTRAJK
KDE: VŠADE
KEDY: 27.11. 12-14
KTO: VŠETCI
AKO: AKOKOL'VEK
NAČO: PRE
VAŠE DETI.

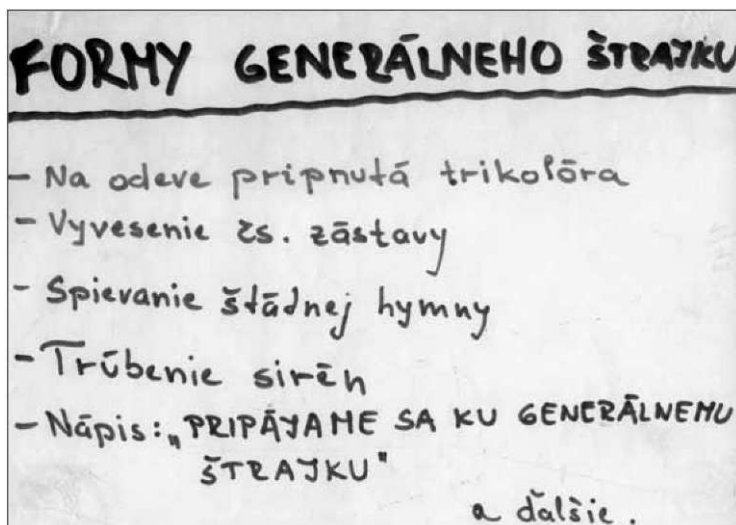
Plagát propagující generální štrajk. (SNA)

A poster promoting the general strike. "What: a strike; where: everywhere; when: 27/11, 12.00 - 14.00; who: everyone; how: anyhow; why: for your children." (SNA)

Leták „Generaalny ťtrajk – symbol, nie ekonomické oslabenie“. (SNM)

A leaflet “The general strike – a symbol, not an economical weakening”. (SNM)

Leták „Formy generaalneho ťtrajku“. (SNA)

A leaflet “Forms of the general strike”. For example wearing a tricolour, hanging out the Czechoslovak flag, singing the national anthem, hooting of sirens and writing “We have joined the general strike”.(SNA)

**ODMIETAME
ŠTRAJK,
PROSTRIEDOK
ROZVRATU
NÁRODNÉHO
HOSPODÁRSTVA**

Antileták namierený proti generálnemu štrajku. (SNA)

An anti-leaflet against the general strike. "We refuse the strike by means of disruption to the national economy". (SNA)

Model lode s nápisom „Sme na jednej lodi“. Takto vyjadrili študenti VŠVU zomknutosť a spoluzodpovednosť všetkých obyvateľov ČSSR. (SNM)

Model of a boat with the writing “We are on the same boat”. The VŠVU students express the idea of unity and co-responsibility of all ČSSR inhabitants. (SNM)

Nástup do generálneho štrajku na Bezručovej ulici
v Bratislave. (SNM)

Start of the general strike on Bezručova Street in Bratislava.
(SNM)

Študenti počas generálneho štrajku pred VŠVU na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave. (SNM)

Students during the general strike in front of the VŠVU at Hviezdoslavovo námestie in Bratislava. (SNM)

Generálny štrajk pred historickou budovou SND v Bratislave.
(SNM)

The general strike in front of the historical building of the
SND in Bratislava. (SNM)

27. november 1989 / 27th November 1989

Generálny štrajk v Chemických závodoch Juraja Dimitrova v Bratislave. (Foto: Ján Rendek; SNA)

The general strike at the Chemical Plants of Jurij Dimitrov in Bratislava. (Photo: Ján Rendek; SNA)

Jedna z novembrových demonštrácií v Trnave.
(Foto: Jozef Dóka ml.)

One of the November demonstrations in Trnava.
(Photo: Jozef Dóka Jr.)

Podpora generálnemu štrajku na Nám. V. I. Lenina v Žiline. (Foto: Vladimír Gabčo; TASR)

Support of the general strike shown at Nám. V. I. Lenina in Žilina. (Photo: Vladimír Gabčo; TASR)

Desaťtisíce obyvateľov Banskej Bystrice a okolia prišli podporiť generálny štrajk na Námestie SNP. (Foto vpravo: Peter Lenhart; TASR)

Thousands of inhabitants from Banská Bystrica and its surroundings came to support the general strike at Námestie SNP. (Photo on the right: Peter Lenhart; TASR)

Na celém teritoriu Západoslovenského kraje prevažujú medzi obyvateľstvom názory, že vedení strany a štátni orgány, počínajúc centrálnymi až po okresní, a celozávodní, nezvládli situáciu, prejavili nechopnosť riešiť problémy, vyhýbajú sa dialogu, a keď tento začínajú, tak je už neskoro, pretože vystupujú pred ovplyvnenými občanmi zo strany združenia Veřejnost proti násilí. Jejich vystúpenie sú nekonkrétne, väčšina z nich neustále zastáva vyčkávacie stanovisko, čo ešte viac prehĺbuje nedôveru obyvateľstva. Tento stav využíva združenie Veřejnost proti násilí, ktoré vedie aktívnu propagačnú a organizačnú činnosť nejen v Bratislave, ale i na území Západoslovenského kraja s cieľom získať vplyv i na venkove. K tomu využíva osobné kontakty a vystúpenie na verejných zhromaždeniach, pričom aktívne kritizuje stranické funkcionárov za ich neofenzívnu, pasívnu a nevystupovanie na verejnosti.³⁹

Dňa 29. 11. 89 na zasadnutí predsedníctva Slov. zväzu umelcov v Bratislave došlo k zrušeniu uvedeného zväzu a vytvoreniu celoslovenského koordinačného výboru divadelných pracovníkov na čele s Ladislavom Chudíkom, P. Dvorským, L. Haverlom a J. Šimonovičom. Zahájenie predstavení v divadlách je podmienené rozhodnutím a pokynom mestských divadiel pražských.

Na viacerých fakultách VŠ v Bratislave sa vytvárajú rady, zložené zo študentov i zamestnancov, ktoré budú poradným výborom dekana. Ich náplňou je presadzovať vôľu pracujúcich a študentov u dekana. Tieto by mali nahradiť ROH, SZM, do rád sú volení i členovia KSČ.

V prostredí študentov sa prejavujú nasledovné názory:

- EM by mali mať ľudový charakter a byť ozbrojenou zložkou robot. triedy (do EM by mali byť prijímaní nestraníci a členovia iných strán)

- Zastúpenie KSČ v závodoch je hodnotené z dvoch hľadísk: KSČ zostane v závodoch, ale takéto právo budú mať aj iné politické strany, alebo v podnikoch nebudú mať zastúpenie žiadne strany.

Vývoju situácie je naďalej venovaná pozornosť.⁴⁰

Dňa 29. 11. 1989 združenie Veřejnost proti násilíu usporiadalo stretnutie v budove SND v Bratislave. Pred naplneným hľadiskom vystúpil i Václav Havel ako predstaviteľ Občianskeho fóra. Informoval prítomných o rokovaníach s predsedom vlády ČSSR a svojich ultimatívnych požiadavkách, medzi inými aj aby ministrom vnútra bol nestraník, ministrom obrany civilná osoba z radov

39 ABS, DSZ FMV č. 186.

40 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1426.

The inhabitants of the whole territory of the Western Slovak Region mostly think the Party leaders and the state authorities, starting from the central to district ones, have not handled the situation, have shown incapability to solve problems, have avoided dialog and when they have started it, it has been too late as they communicate with people influenced by the movement Public Against Violence. Their speeches have been vague, most of them have been fence-sitting, and that has deepened people's distrust. The movement Public Against Violence has taken advantage of this situation and is leading an active propaganda and organizing activity not only in Bratislava, but also in the territory of the Western Slovak Region with a goal of having the influence in the country. They do so by making personal contacts and giving speeches at public meetings where they actively criticize the Party functionaries for their non-offensiveness, passivity and non-appearance in public.³⁹

On 29/11/1989 at the session of the Chairmanship of the Slovak Union of Artists in Bratislava, the mentioned Union was cancelled and a new Slovakia-wide coordination committee of theatre workers was founded with Ladislav Chudík, P. Dvorský, L. Haverl and J. Šimonovič as leaders. The renewal of performances is conditional on the decision instruction of the city theatres in Prague.

Councils, composed of students and employees, have been created in several faculties at the universities in Bratislava and they will be an advisory committee of the Dean. These should replace the ROH, SZM. Members of the KSČ, too, have been elected to the councils.

The following opinions have been noticed in the students' environment:

- LM (People's Militia) should have a people's character and should be an armed force of the working class (also people who are not members of any party and other parties' members should be allowed to enter the LM)

- The presence of the KSČ in enterprises is seen from two different points of view: the KSČ will remain in enterprises but such a privilege will be given to other political parties as well or no parties will be represented in enterprises.

Attention is being paid to the development of the situation.⁴⁰

On 29/11/1989 the movement Public Against Violence organized a meeting in the building of the SND (Slovak National Theatre) in Bratislava. Václav

39 SSA, DSR FMI no. 186.

40 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1426.

KSČ, ako aj ďalších požiadavkách ako zrušenie LM, odstránenie KSČ zo závodov a pod. Jeho vystúpenie bolo prijaté s nadšením prítomných. Zároveň Havel vystrihal, aby sa prítomní neuspokojovali s prijímanými opatreniami, ale naďalej boli v pohotovosti a pripravení znovu vyjadriť svoju silu za presadenie ďalších požiadaviek. Jeho vystúpenie bude impulzom k zaktivizovaniu a radikalizovaniu požiadaviek združenia Verejnosť proti násiliu, čo sa prejaví v snahe o masové zakladanie pobočiek tohto hnutia po celom území SSR.⁴¹

Dňa 30. 11. 1989 na štrajkový výbor VŠDS Žilina neznámy vojak odovzdal anonymný list s prehlásením, že vedenie čs. armády robí nátlak na vojakov, aby vyhlasovali, že ich rodiny sú napádané a je na nich zo strany štrajkujúcich vyvíjaný nátlak. Napriek vyhláseniam ministra obrany Václavíka majú pohotovosť. Sú pripravení zasiahnuť proti štrajkujúcim. Väčšina ľudí na vysokých miestach, ktorí idú so študentmi je pripravená prevrátiť kabát. Je treba dosiahnuť, aby všetci boli odvolaní. Prehlásenie je datované dňom 29. 11. 1989 a podpisom „pozor armáda“. Tento text má byť využitý pri jednaniach v Prahe.

Podľa inštrukcií od občianskej iniciatívy „verejnosť proti násiliu“ v Bratislave, členovia umeleckého súboru D SNP v Martine od 29. 11. 1989 mali začať cestovať do okresných miest Žilina, Čadca, Lipt. Mikuláš a Dolný Kubín, kde nie sú profesionálne divadelné scény. Cieľom ich ciest je vedenie dialógu s verejnosťou uvedených okresov.⁴²

Medzi členmi štrajkového výboru VŠT Košice je rozširovaná informácia, že ŠtB chce zlikvidovať koordinačný výbor, a to buď odstavením ich sídla, t.j. V-klubu, alebo nástrahou na jednotlivých členov (dopravná nehoda a pod.). Zaznievajú aj tvrdenia, že ŠtB má kádrové materiály každej osoby a odpočúva telefonické rozhovory.⁴³

41 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1426.

42 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1427.

43 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1428.

Havel as a representative of the Civic Forum spoke in front of the full house. He informed the people about negotiations with the Prime Minister of the ČSSR and about the uncompromising demands such as that the Interior Minister is a non-member of any political party and the Defence Minister is a civil person from the KSČ, and about other demands such as abolition of the LM, elimination of the KSČ from enterprises and so on. At the same time Havel warned that people should not be satisfied with the taken measures, but should be still prepared to show their power again to enforce other demands. His speech will be a stimulus for the activation and radicalization of the demands of the movement Public Against Violence that will result into a mass foundation of branch offices of the movement throughout the whole territory of the SSR.⁴¹

On 30/11/1989 an unknown soldier delivered an anonymous letter to the strike committee of the VŠDS in Žilina informing them that the Army leaders force the soldiers to declare that their families are attacked and the strikers put pressure on them. They are in emergency, in contrast to the declarations of Minister of Defence Václavík. They are prepared to intervene against the strikers. Most of the people in high positions who joined the students are prepared to turn their coats. It must be obtained that they are all withdrawn from their positions. The declaration is dated on 29/11/1989 with the signature "attention Army". This letter is to be used during the negotiations in Prague.

Based on the instructions from the civic movement "Public Against Violence" in Bratislava, members of the art ensemble of Theatre of SNP in Martin have started travelling to District towns Žilina, Čadca, Lipt. Mikuláš and Dolný Kubín, where there are no professional stages. The goal of their journeys is to lead a dialogue with the people in the mentioned Districts.⁴²

Information that the ŠtB wants to eliminate the coordination committee is being spread amongst members of the VŠT (Technical University) Košice strike committee. This is supposed to happen by either cutting off their seat, which is the V-klub, or by a trap for individual members (a traffic accident and the like). There are also claims that the ŠtB has cadre cards of every person and taps the phone calls.⁴³

41 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1426.

42 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1427.

43 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1428.

V Bratislave bol 28. 11. 1989 ustanovený koordinačný výbor slovenských divadiel. Zástupcov prijal podpredseda vlády SSR Štefan Murín (vpravo). Zľava: šéf Opery SND Juraj Hrubant, Ladislav Chudík, Elo Romančík, Emília Vášáryová, Peter Dvorský. (Foto: Peter Brenkus; TASR)

The Coordination Committee of Slovak Theatres is founded on 28th November 1989 in Bratislava. The Slovak Deputy Prime Minister Štefan Murín (on the right) receives its representatives. From left: SND opera director Juraj Hrubant, Ladislav Chudík, Elo Romančík, Emília Vášáryová, and Peter Dvorský. (Photo: Peter Brenkus; TASR)

Stretnutie robotníkov s predstaviteľmi VPN a OF
v Slovenskom národnom divadle v Bratislave 29. 11. 1989.
Zľava: Marta Kubišová, Václav Havel, Ivan Havel, Šimon
Pánek, Milan Kňažko. (Foto: Peter Brenkus; TASR)

A meeting of workers with VPN and OF representatives in
the Slovak National Theatre in Bratislava on 29th November
1989. From left: Marta Kubišová, Václav Havel, Ivan Havel,
Šimon Pánek, Milan Kňažko. (Photo: Peter Brenkus; TASR)

Stretnutie OF a VPN v Slovenskom národnom divadle
v Bratislave 29. 11. 1989. (Foto: Lubo Stacho)

A meeting of the OF and VPN in the Slovak National
Theatre in Bratislava on 29th November 1989. (Photo: Lubo
Stacho)

Leták vyjadrujúci skutočný stav politického života v ČSSR. (SNM)

A leaflet showing the real state of political life in the ČSSR. "The actors are doing politics, the Government is playing a performance". (SNM)

Plagát „Verejnost' proti násiliu“. (SNM)

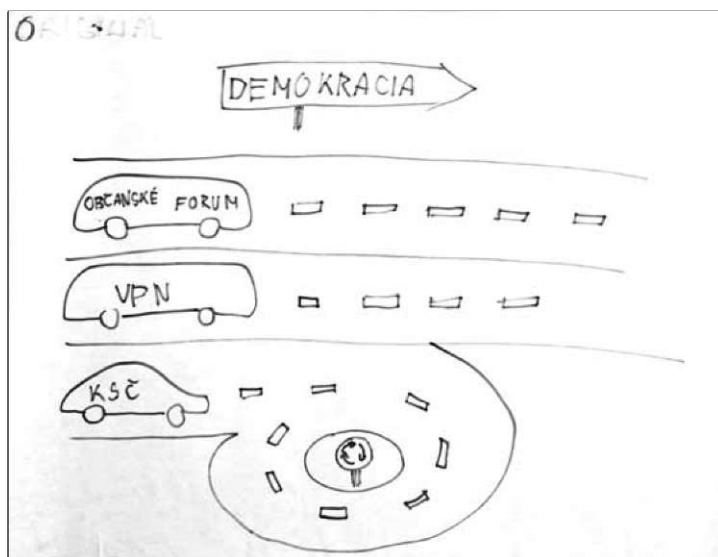
A poster "Public Against Violence". (SNM)

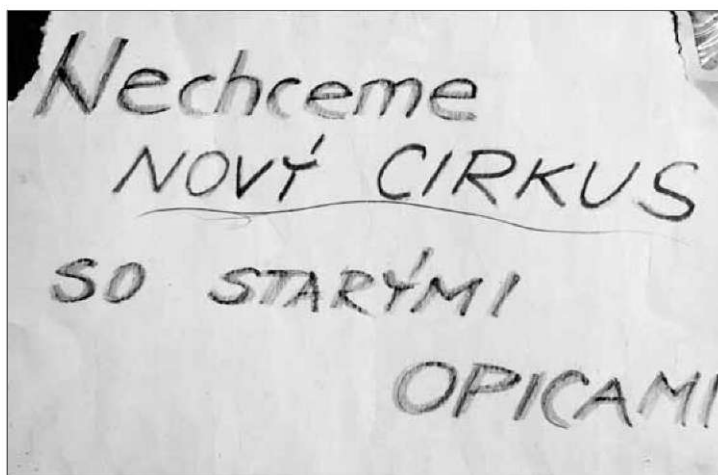
Stranícky činiteľ sedí na pokrievke hrnca, v ktorom to vri.
(SNA)

A Party functionary sitting on a boiling pot. "He can't stand
it for a long time". (SNA)

Leták znázorňujúci cesty jednotlivých politických zoskupení k demokracii. (SNM)

A leaflet showing the ways of particular political groups towards democracy. (SNM)

Leták reagujúci na kozmetické úpravy vo federálnej vláde. (SNM)

A leaflet reacting to the cosmetic changes in the Federal Government. "We don't want a new circus with old monkeys". (SNM)

Leták „Červy zvyčajne prežijú pád jablka!“ (SNM)

A leaflet “Worms normally survive the fall of the apple!”(SNM)

Predstavitelia vlády SSR a VPN pokračovali 30. 11. 1989 v nadviazanom dialógu. Zľava: Ladislav Snopko, Fedor Gál, Milan Kňažko, Ján Budaj, Martin Šimečka, František Mikloško, Peter Tatár, Ján Langoš, László Szigeti, Vojtech Kresťanko, Pavol Hrivnák (predseda vlády SSR) a Milan Čič. (Foto: Alexander Buzinkay; TASR)

Representatives of the Slovak Government and the VPN continue in dialogue on 30th November 1989. From left: Ladislav Snopko, Fedor Gál, Milan Kňažko, Ján Budaj, Martin Šimečka, František Mikloško, Peter Tatár, Ján Langoš, László Szigeti, Vojtech Kresťanko, Pavol Hrivnák (Prime Minister of the SSR) and Milan Čič. (Photo: Alexander Buzinkay; TASR)

Dňa 30. 11. 1989 sa konala mimoriadna schôdza SNR, na ktorej sa zúčastnil aj predseda vlády SSR Pavol Hrivnák. Viliam Šalgovič požiadal o uvoľnenie z funkcie predsedu SNR a člena Predsedníctva SNR. Na jeho miesto v tajnom hlasovaní zvolili Rudolfa Schustera. (Foto: Vladimír Benko; TASR)

On 30th November 1989 an extraordinary assembly of the SNR takes place. Deputy Prime Minister Pavol Hrivnák is present too. Viliam Šalgovič requests his exemption from the function of SNR President and SNR member of Presidium. Rudolf Schuster is elected in a secret ballot to replace him. (Photo: Vladimír Benko; TASR)

Hudobné vložky v uliciach Bratislavy dotvárali atmosféru revolučných dní. (Foto: György Gyűkeres; Fórum inštitút)

Musical interludes in the streets of Bratislava contribute to the atmosphere of the revolutionary days. (Photo: György Gyűkeres; Forum Institute)

Študenti symbolicky pochovávajú staré vedenie. Sprievod na Obchodnej ulici v Bratislave. (Foto: Lubo Stacho)

Students symbolically bury the old leaders. A procession on Obchodná Street in Bratislava. (Photo: Lubo Stacho)

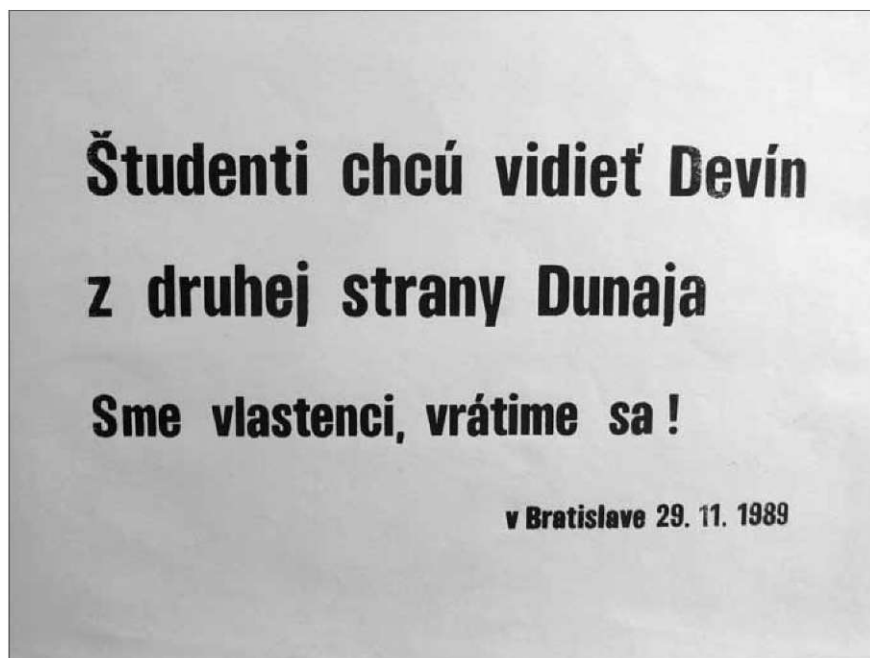
Demonštranti s čs. zástavou na Nám. SNP v Bratislave.
(SNA)

Demonstrators with a Czechoslovak flag at Nám. SNP
in Bratislava. (SNA)

Aj dopravné prostriedky MHD v Bratislave sa zapojili do šírenia revolučných hesiel. (SNA)

The public transport system in Bratislava joins in with spreading revolutionary slogans. "We are fighting together for our rightful cause!!!" (SNA)

Leták „Študenti chcú vidieť Devín z druhej strany Dunaja. Sme vlastenci, vrátíme sa!“ odzrkadľoval túžbu po slobodnom cestovaní. (SNA)

A leaflet “Students want to see Devín from the other bank of the Danube. We are patriots, we will get back!” reflecting the desire to travel freely. (SNA)

Demonštranti zahalení do čs. zástavy. (SNA)

Demonstrators draped in a Czechoslovak flag. (SNA)

V prostredí komunistických poslancov SNR bolo zistené, že medzi starými členmi KSČ sa naďalej prejavuje snaha udržať si svoje postavenie a nebrať do úvahy súčasnú kritickú situáciu. Tieto postoje vyvolávajú nejednotnosť členov KSČ v SNR, čo má negatívny dopad na ostatných členov SNR.⁴⁴

V Martine a Lipt. Mikuláši sa konali 4. 12. 1989 verejné mítingy, na ktorých rečníci vyslovovali najmä nesúhlas so zložením novej federálnej vlády. Taktiež odznali výzvy na uskutočnenie generálneho štrajku dňa 11. 12. 1989 v prípade že nebudú splnené požiadavky občianskych iniciatív.⁴⁵

Dňa 4. 12. 1989 okolo 16,00 hod. sa pre Štátnou vedeckou knižnicou na Leninovej ulici v Košiciach zhromaždilo asi 500 osôb. O 16,30 hod., už bolo zhromaždených asi 1500 osôb. Na zhromaždení vystúpili štyria rečníci, jeden z nich bol aj npor. ZNB Tarásek z OS ZNB Košice - vidiek. Vystupujúci požadovali odstúpenie federálnej vlády a slobodné voľby. O 17,05 hod. ukončili zhromaždenie zaspievaním čsl. štátnej hymny a zhromaždenie sa začalo rozchádzať.⁴⁶

44 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1426.

45 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1427.

46 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1428.

It was found out in the environment of the communist deputies in the SNR that the old members of the KSC̃ still make an effort to keep their positions and do not take into consideration the current critical situation. These attitudes have caused disunity of the KSC̃ members in the SNR, which has had a negative impact on other SNR members.⁴⁴

Public meetings were held in Martin and Lipt. Mikuláš on 04/12/1989 where the speakers mainly declared their disapproval of the constitution of the new Federal Government. There were also appeals to carry out a general strike on 11/12/1989 in case the demands of the civic movements are not fulfilled.⁴⁵

On 04/12/1989 at about 16.00, about 500 people gathered in front of the State Scientific Library on Leninova ulica (Street) in Košice. At 16.30, there were already about 1,500 people. Four speakers stepped forward, one of whom was a ZNB 1LT Tarásek from the OS ZNB Košice - country. The speakers demanded the resignation of the Federal Government and free elections. At 17.05 they ended the meeting with a singing of the Czechoslovak national anthem and the gathering began to disperse.⁴⁶

44 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1426.

45 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1427.

46 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1428.

Na manifestácii v Košiciach 1. 12. 1989 vystúpili aj príslušníci ZNB Košice. (Foto: Svätopluk Písecký; TASR)

Members of the ZNB Košice stepping forward during the manifestation in Košice on 1st December 1989. (Photo: Svätopluk Písecký; TASR)

Na Leninovej ulici v Košiciach sa zišlo 1. 12. 1989 niekoľko tisíc demonštrantov. (Foto: Svätopluk Písecký; TASR)

Several thousand demonstrators gather on Leninova Street in Košice on 1st December 1989. (Photo: Svätopluk Písecký; TASR)

STANOVISKO SLOVENSKEHO KOORDINACNEHO VYBORU VYSOKYCH SKOL
3.12.1989

Ona 3.12.1989 bolo zverejnené nové zloženie novej federálnej vlády. Požiadavka občianskych iniciatív a študentskeho hnutia na zloženie novej koalíciej vlády bola taka, aby percentuálne zastúpenie jednotlivých politických strán a občianskych iniciatív vo vláde odrazilo súčasnu spoločensko-politickú situáciu.

Vedenie KSC však doteraz zrejme nepochopilo vážnosť mimoriadnej situácie a proti vseludovej mienke, ktorá ho pozbavila monopolnej moci, umelo udržiava svoje pozície a snaží sa o zvrátenie situácie vo svoj prospech.

V novej 20-člennej vláde obsadila pätnásť kresiel KSC, po jednom kresle strana socialistická a strana ľudová a tri kresla bezpartajní. Takéto zloženie vlády neposkytne žiadne záruky na skutočne pluralitný demokratický vývoj našej spoločnosti k slobodným voľbám.

K pokojnej príprave slobodných volieb je nevyhnutná vláda odbor-
níkov, ktorí by zabezpečili započatie realizácie nového ekonomického, sociálneho, kultúrneho a školskeho programu.

Preto naďalej zostávame v štrajku a žiadame demisiu federálnej vlády. Takisto vyslovujeme nedôveru vláde SSR, ktorá doposiaľ neucinila dostatočné kroky k zmene situácie na Slovensku.

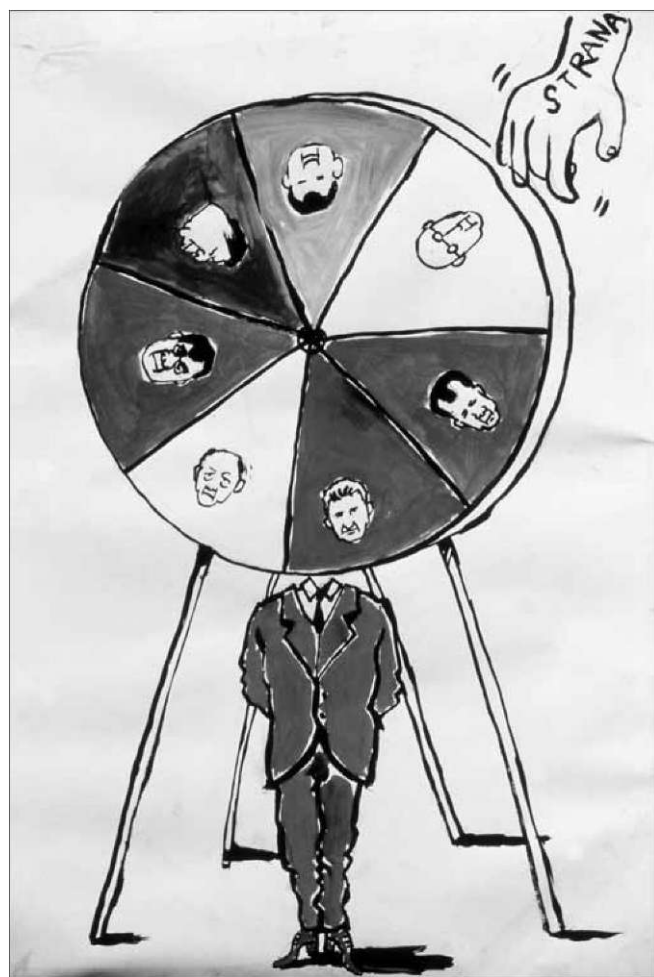
Svoje stanovisko sme už raz jednoznačne vyjadrili generalným štrajkom 27.11.1989.

Nedopustíme ani krok späť!
V prípade, že naše požiadavky nebudú akceptované, vyzyvame všetkých pracujúcich k druhému generalnému štrajku 11.12.1989.

df/pf

Stanovisko študentov k vymenovaniu novej federálnej vlády. Študenti zostávajú naďalej v štrajku a žiadajú demisiu vlády. (SNA)

Position of students regarding the announcement of the new Federal Government. Students remain on strike and demand the resignation of the Government. (SNA)

Plagát reagujúci na výmenu vedenia KSČ. (Foto: Ivan Binder)

A poster in reaction on the change of the KSČ leaders.
(Photo: Ivan Binder)

VYHLÁSENIE

OBČIANSKE FÓRUM v Čechách a na Morave a VEREJNOSŤ PROTI NÁSILIU na Slovensku vyjadruje svoje presvedčenie, že federálna vláda, ktorú dnes vytvorili, nie je vládou novou. S nádejou dodávame, že zatiaľ nie je vládou novou. Vieme všetci, že naša krajina potrebuje v tejto krízovej situácii vládu, ktorá sa musí opierať o podporu verejnosti. Ináč nemôže vôbec pracovať. Práve preto zdôrazňujeme, že sa v dnes vytvorenej vláde vôbec neprihliadalo k primeranému zastúpeniu nestrannkov, že táto vláda nie je vládou odborníkov, ako sa sľúbilo. Že na kľúčových miestach hospodárskych ministerstiev a podpredsedov vlády zodpovedných za hospodárstvo nedošlo k zmenám. Povedané úhrnom, zásadná premena vlády nebola uskutočnená. Takáto vláda, súdime, nemôže v skutočnosti prísť s novou koncepciou. A to aj vtedy, keď by úprimne chcela.

OF a VPN vyjadrili svoje predstavy o tom, z akého okruhu by mali byť vybraní minister národnej obrany a minister vnútra. Túto predstavu zastávame i naďalej. Aj keď nevylučujeme, že schodným riešením by mohlo byť nové vymedzenie funkcie štátnej bezpečnosti. Dôležité tiež je, komu bude v budúcnosti podriadená. Federálna vláda nech súčasne uváži, či by mohla výjsť v ústrety našim predstavám o menovaní námestníkov oboch ministrov. Napokon očakávame, že ministerský predseda príde v tomto smere sám s pozitívnymi návrhmi.

OF a VPN trvajú na tom, aby z vlády, ktorá dnes bola konštituovaná, odišli ministri Johannes a Krumnikl. Doterajší minister zahraničia nepreukázal v poslednom čase schopnosti hľadať novú podobu československej zahraničnej politiky v meniacom sa európskom kontexte. Sklamal na medzinárodných fórach, na ktorých sa jednalo o dodržiavanie ľudských práv u nás. Minister paliv a energetiky v svojom odbore rozvíjal koncepciu, ktorá krajinu vyčerpáva, nič životné prostredie a neprípustne ju zaťažuje do budúcnosti.

Pokiaľ ide o ďalšie hospodárske odvetvia, OF a VPN sú presvedčení, že dnes menovaní členovia vlády, ktorých mená už dlhšiu dobu poznáme, nie sú dostatočne kompetentní. Terajšia zostava vlády skrátka nemôže byť definitívna.

OF a VPN budú starostlivo sledovať jej budúce kroky a veľmi pozorne preštudujú jej programové vyhlásenie. Konštatujeme, že predseda vlády začal riešiť domácu krízovú situáciu. Máme na myslí najmä vyjadrenie vlády o pobyte cudzích vojakov na našom území. Pripomíname, pravda, aj nedávne premiérovo ubezpečenie o tom, že sa pripravuje urýchlená zmena branného zákona, nová úprava práva zhromažďovacieho a spoločovacieho i tlačového, že sa počíta sa zrušením štátneho dozoru nad cirkvami.

Z ústavnoprávneho hľadiska nemôžeme vláde vyhlasovať dôveru či nedôveru. Snáď nám napriek tomu porozumie. Dôveru je môžeme dať až po jej zásadnej preмене. Komunistická strana musí vyvolať všetky dôsledky z toho, že stratila dôveru verejnosti a že nemá v tejto krajine žiadnu vedúcu úlohu. Zloženie novej vlády s napolovičnou väčšinou komunistov tejto skutočnosti nezodpovedá.

3. decembra 1989, 20.00 hod.

OBČIANSKE FÓRUM
a
VEREJNOSŤ PROTI NÁSILIU

Vyhlasenie OF a VPN 3. 12. 1989, v ktorom sa vyjadruje nespokojnosť s úpravami federálnej vlády. (SNA)

Declaration of the OF and VPN from 3rd December 1989 where dissatisfaction is expressed about the modifications within the Federal Government. (SNA)

Stanovisko VPN 8. 12. 1989
k povereniu Milana Čiča
zostavením novej slovenskej
vlády. (SNA)

Position of the VPN from
8th December 1989 towards
the commission of Milan
Čič to form a new Slovak
Government. The VPN expects
that it will be a Government
of uncompromised and
skilled people who will create
conditions for free elections
and practical implementation of
democracy in Slovakia. (SNA)

S T A N O V I S K O

**Verejnosti proti násiliu k otázke konštituovania novej
slovenskej vlády**

Nemáme námietky proti povereniu akademika Milana Čiča
zostavením novej slovenskej vlády a očakávame, že nová slo-
venská vláda pod jeho vedením naplní činní požiadavky slo-
venskej verejnosti, smerujúce k vytvoreniu podmienok pre
skutočne slobodné voľby a pre praktickú realizáciu demokra-
cie na Slovensku. Verejnosť proti násiliu bude starostlivo
sledovať kroky novej vlády.

Pokiaľ ide o personálne obsadenie vlády, očakávame, že
jej členmi sa stanú osoby neskompromitované, odborne spôso-
bilé, pričom Verejnosť proti násiliu a celá slovenská verej-
nosť bude čakať na konkrétne programy jednotlivých rezortov,
ktoré dajú zásadné vysvetlenie a návrh bezprostredných vec-
ných krokov, ktorými sa začnú odstraňovať nahromadené problé-
my.

V Bratislave 8.12.1989
12.40 hod.

Ze správnosť

Kamil Procházka, tlačový predstaviteľ koordinačného výboru
Verejnosti proti násiliu

Leták s karikatúrami komunistických predstaviteľov, s ktorými sa spája obdobie najkrutejšieho komunistického teroru v Československu. (SNM)

A leaflet with caricatures of communist representatives whose names are connected with periods of the cruelest communist terror in Czechoslovakia. "Stalin, Gottwald, Široký, will lead us forever! We won't let you destabilize the Republic!" (SNM)

Leták reagujúci na odbornosť ministrov novej federálnej vlády. (SNA)

A leaflet in reaction to the expertise of ministers in the new Federal Government. "What will we do with you? You don't want to study, you just assent to everything... Nothing can be done, we will make you a Minister..." (SNA)

Leták „Pod stromček demisiu“ požadujúci odstúpenie upravenej federálnej vlády najneskôr do Vianoc 1989 ako darček. (SNM)

A leaflet "Resignation as a Christmas present", demanding the resignation of the modified Federal Government at the latest of Christmas 1989, as a present. (SNM)

Podpisovanie plagátov v sídle VPN
v Mozartovom dome v Bratislave. Občania
takto mohli vyjadriť podporu požiadavkám
hnutia. (TASR)

Signing of posters in the VPN seat in
Mozart's House in Bratislava. Citizens could
support the demands of the movement in this
way. (TASR)

Podpisovanie plagátov VPN na Nám. SNP
v Bratislave. (Foto: Martin Škopec; SNA)

Signing of the VPN posters at Nám. SNP in
Bratislava. (Photo: Martin Škopec; SNA)

Podpisovanie plagátov pred sídlom VPN na Jiráskovej ul.
v Bratislave. (TASR)

The signing of posters in front of the VPN seat on Jiráskova
Street in Bratislava. (TASR)

Pred Úradom vlády SSR na Gottwaldovom nám. v Bratislave 7. 12. 1989 vytvorili študenti živú reťaz. Vyjadrili tak nespokojnosť s úpravami federálnej vlády a neriešením študentských požiadaviek. Podujatie zorganizoval Celoslovenský koordinačný výbor vysokoškolákov. (Foto: Ivan Rychlo; TASR)

On 7th December 1989, students formed a human chain in front of the Office of the SSR Government at Gottwaldovo nám. in Bratislava. They expressed their dissatisfaction with the modifications of the Federal Government and disregard of the students' demands. The Nation-wide coordination committee of university students organized the event. (Photo: Ivan Rychlo; TASR)

„Podpisy“ ľudí, ktorí nechceli poľaviť v úsilí o splnenie všetkých požiadaviek študentov, VPN a OF.
(Foto: Lubo Stacho)

“Signatures” of people not wanting to reduce their efforts in meeting all demands of the students, VPN and OF.
(Photo: Lubo Stacho)

Sviečkový sprievod usporiadaný VPN Trenčín viedol Hviezdoslavovou ulicou k budove OV KSS, kde ľudia poukladali horiace sviečky. (Foto: Milošlav Abel)

A candle procession organized by the VPN in Trenčín was led through Hviezdoslavova Street towards OV KSS seat, where people put their lighted candles. (Photo: Milošlav Abel)

Študenti protestovali proti zloženiu novej vlády aj 6. 12. 1989. Pochod na Štefánikovej ulici v Bratislave. (SNM)

Students protest against the constitution of the new Government on 6th December 1989. A march on Štefánikova Street in Bratislava. (SNM)

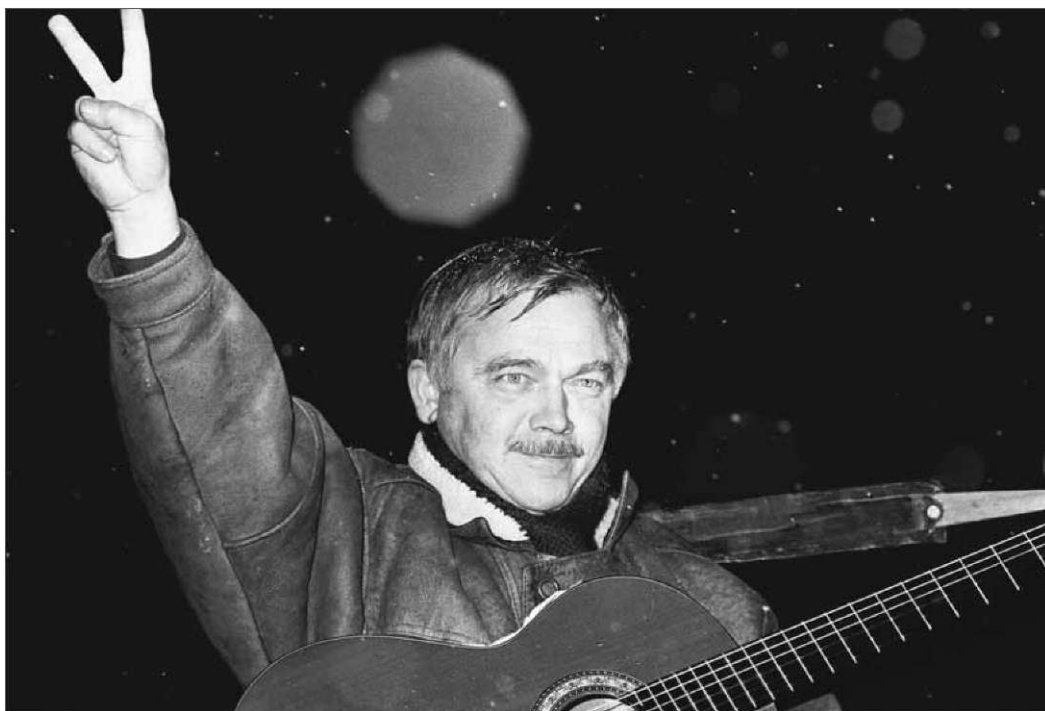
V – symbol víťazstva v Nežnej revolúcii. Demonštrácia na Nám. SNP v Bratislave. (Foto: Lubo Stacho)

V – a symbol of victory in the Velvet Revolution.
A demonstration at Nám. SNP in Bratislava.
(Photo: Lubo Stacho)

Protestné zhromaždenie na Nám. SNP v Bratislave
5. 12. 1989 proti zloženiu novej vlády ČSSR, v ktorej sa
neprihliadalo na požiadavky OF a VPN. (SNM)

Protest meeting at Nám. SNP in Bratislava on 5th December
1989 against the constitution of the new ČSSR Government
where the demands of the OF and VPN were disregarded.
(SNM)

Nesúhlas s neplnením požiadaviek študentského hnutia a VPN prišiel podporiť na manifestáciu na Nám. SNP v Bratislave 9. 12. 1989 aj Karel Kryl. (Photo: Ivan Rychlo; TASR)

Karel Kryl comes to support the demands of the students' movement and VPN in the manifestation at Nám. SNP in Bratislava on 9th December 1989. (Photo: Ivan Rychlo; TASR)

V - symbol víťazstva v Nežnej revolúcii. Demonštrácia na Nám. SNP v Bratislave dňa 9. 12. 1989. (Foto: Vladimír Benko; TASR)

V - a symbol of victory in the Velvet Revolution. Demonstration at Nám. SNP in Bratislava on 9th December 1989. (Photo: Vladimír Benko; TASR)

Predseda SNR Rudolf Schuster navštívil 11. 12. 1989 sídlo Koordinačného výboru VPN na Jiráskovej ul. v Bratislave, kde sa stretol s predstaviteľmi iniciatívy a novinármi. Zľava: Rudolf Schuster, Milan Kňažko, Ladislav Snopko, Juraj Záriš, Fedor Gál. (Foto: Pavel Neubauer; TASR)

On 11th December, the SNR President, Rudolf Schuster, visited the seat of the VPN Coordination Committee on Jiráskova Street in Bratislava where he met representatives of the movement and journalists. From left: Rudolf Schuster, Milan Kňažko, Ladislav Snopko, Juraj Záriš, Fedor Gál. (Photo: Pavel Neubauer; TASR)

Prvý podpredseda vlády ČSSR Ján Čarnogurský
v Mozartovom dome v Bratislave 16. 12. 1989 diskutuje
s predstaviteľmi VPN. (TASR)

Deputy Prime Minister of the ČSSR, Ján Čarnogurský,
in Mozart's House in Bratislava on 16th December in
discussion with representatives of the VPN. (TASR)

Nová vláda SSR vymenovaná Predsedníctvom SNR zložila 12. 12. 1989 v Sieni federácie Bratislavského hradu ústavou predpísaný sľub do rúk predsedu SNR Rudolfa Schustera. (Foto: Pavel Neubauer; TASR)

The new Government of the SSR was appointed by the Presidium of the SNR and took the vow defined in the Constitution on 12th December 1989 in the Federation Hall of Bratislava Castle into the hands of President of the SNR Rudolf Schuster. (Photo: Pavel Neubauer; TASR)

VPN vyjadrilo súhlas s vymenovaním novej vlády SSR a očakávaná, ktoré by mala vláda Milana Čiča splniť. (SNA)

The VPN supporting the appointment of the new Government of the SSR as well as expressing its expectations that should be fulfilled by Milan Čič's Government. (SNA)

7

Vyjadrenie KV VPN k zloženiu vlády SSR

Zloženie novej slovenskej vlády zodpovedá tomu, s čím nás oboznámil zostavovateľ vlády akad. Čič pri včerajšom stretnutí. Domnievame sa, že niektoré kreslá dostali schopní odborníci. Sú však i rezorty obsadené narychlo a rezorty bez ministra. Kandidáti na zatiaľ neobsadené kreslá ministra vnútra a životného prostredia, ministra zdravotníctva a sociálnych vecí a ministra predsedu Výboru ľudovej kontroly sa budú musieť predstavovať verejnosti so svojím programom.

Verejnosť tiež očká na urýchlené predstavenie programov ostatných ministrov, ktorí boli zvolení.

Do tretice, koordinačný výbor a celá slovenská verejnosť očakáva v najbližších dňoch konkrétny politický, sociálny a ekonomický program slovenskej vlády.

Pokiaľ ide o zastúpenie VPN v novej vláde - súhlasili sme s účasťou jedného z členov KV VPN, Ing. Vlada Ondruša, ktorý je vo vláde akademika Čiča podpredsedom povereným nadrezortnou problematikou životného prostredia. Považujeme ho zároveň za pozorovateľa, ktorý nám bude sprostredkovať priame informácie o situácii vo vláde Slovenska.

VPN v budúcnosti bude spolu s celou slovenskou verejnosťou pozorne sledovať počínanie nového predsedu vlády, ministrov jeho vlády.

Očakávame neodkladné legislatívne zmeny, ktoré dajú právne garancie /dali sme konkrétne návrhy, ktoré prijal/.

Očakávame otvorenú hru.

Očakávame odbúranie starých rezortných aparátov, ktoré brzdia štrukturálne zmeny na jednotlivých ministerstvách.

Očakávame maximálne posilnenie samostatnosti a rýchlosti slovenskej vlády voči federálnej vláde.

Očakávame nový prístup vo vzťahu medzi vládou a občanmi.

Očakávame odvážne, netradičné rozhodnutia, nový priestor pre každého aktívneho občana - politický i ekonomický.

Očakávame zbúranie bariér, ktoré bránia podnikavosti a rozvoju tržného hospodárstva.

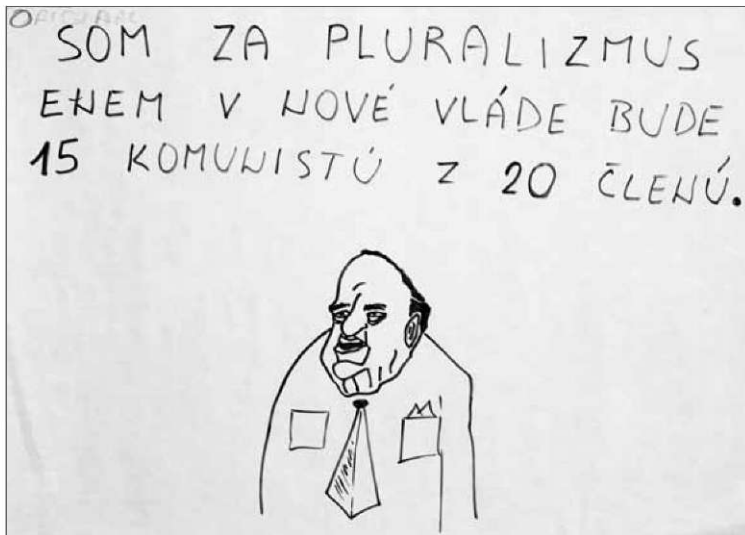
Očakávame, že vláda zaradí národné výbory pod svoju pôsobnosť a v zhode s požiadavkami miestnych občianskych iniciatív preverí odbornú a občiansku spôsobilosť funkcionárov na všetkých stupňoch štátnej správy.

12.XII.1989

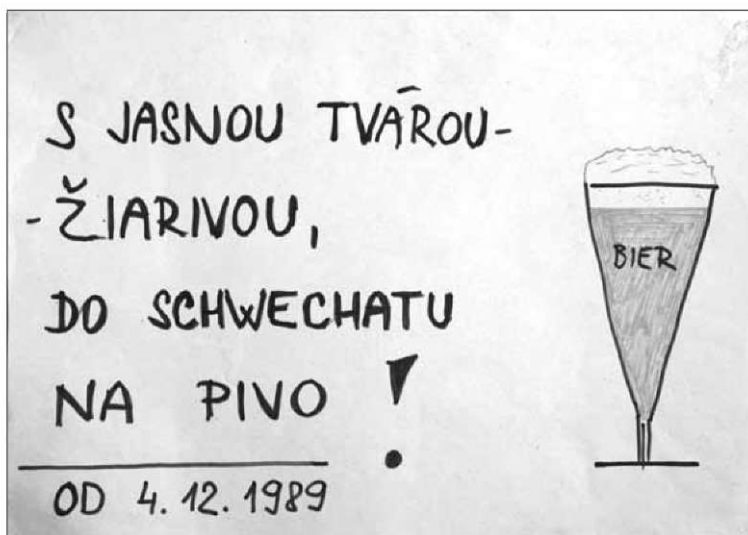
Leták vyjadrujúci bezradnosť
predstaviteľov KSC. (SNA)

A leaflet showing the helplessness of
the KSC representatives "You, how
should I hold it?" (SNA)

Leták vyjadrujúci nepochopenie pluralizmu (SNM)

A leaflet expressing the misunderstanding of pluralism. "I agree with pluralism, just in the new Government there will be 15 communists out of 20 members." (SNM)

Leták, ktorý reagoval na zjednodušenie možnosti vycestovať do Rakúska od 4. 12. 1989. (SNM)

A leaflet "With a clear and shining face to Schwechat for a beer!" reacting to the simplification of the travelling arrangements to Austria on 4th December 1989. (SNM)

Marián Štastný s manželkou prišiel na Slovensko
3. 12. 1989 a pozdravil aj demonštrantov na Nám. SNP
v Bratislave. (SNM)

Marián Štastný with his wife arrived in Slovakia on
3rd December 1989 and saluted the demonstrators at
Nám. SNP in Bratislava. (SNM)

Tomáš Baťa s manželkou navštívil 17. 12. 1989
Závody 29. augusta v Partizánskom. (Foto: Magda
Borodáčová; TASR)

On 17th December 1989, Tomáš Baťa and his wife
visiting the Plants of 29th August in Partizánske.
(Photo: Magda Borodáčová; TASR)

Dňa 6. 12. 1989 na zhromaždení príslušníkov a občianskych pracovníkov OS ZNB Veľký Krtíš bol schválený tzv. akčný výbor príslušníkov a občianskych pracovníkov OS ZNB V. Krtíš. Úlohou akčného výboru má byť zhromaždenie a tlmočenie požiadaviek príslušníkov a občianskych pracovníkov vedeniu OS ZNB a vyšším služobným funkcionárom.

Vo svojej činnosti sa akčný výbor bude orientovať na tieto okruhy otázok:

- Obhajovať práva príslušníkov ZNB a občianskych pracovníkov, ktoré vyplývajú zo všeobecne platných právnych predpisov a v rezorte MV boli doposiaľ odbúrané,
- Žiadať vysvetlenie rozsahu nedeliteľnej veliteľskej právomoci,
- Žiadať zverejnenie množstva a výšky odmien u všetkých služobných funkcionárov, príslušníkov a občianskych pracovníkov OS ZNB,
- Udržiavať kontakt so zástupcami Verejnosti proti násiliu, s cieľom vzájomne si vymieňať aktuálne poznatky,
- Stavať požiadavku odchodu všetkých skompromitovaných a neschopných ľudí zo straníckych, štátnych a verejných funkcií, čo platí aj pre rezort MV.⁴⁷

Dňa 6. 12. 1989 o 16.00 hod. v Košiciach na ul. Leninovej pred štátnou vedeckou knižnicou sa uskutočnil míting vysokoškolákov a občianskeho fóra „Verejnosť proti násiliu“, na ktorom sa zúčastnilo asi 5000 občanov, z čoho asi 1000 občanov pricestovalo z Bratislavy mimoriadnym vlakom. Míting viedol košický herec Rašev. Za hercov a VPN z Bratislavy zhromaždených pozdravil herec Ivan Krajíček. Zhromaždení za všeobecného skandovania podporovali VPN požiadavkami o odstúpenie vlády a využitie v praxi zrušenie vedúcej úlohy KSČ.

Zhromaždení boli vyzvaní ku generálnemu štrajku na 11. 12. 1989, ak nebudú vládou prijaté požadované podmienky a odstúpenie prezidenta republiky. Celkove vystúpilo asi 20 rečníkov. Míting bol ukončený štátnou hymnou o 17.15 hod. K narušeniu verejného poriadku nedošlo.⁴⁸

47 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1427.

48 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1428.

On 06/12/1989 an assembly of members and civil employees of the OS ZNB (District Directorate) Velký Krtíš approved the so called action committee of the members and civil employees of the OS ZNB Velký Krtíš. Its task is to gather and convey the demands of its members and civil employees to the OS ZNB administration and higher duty functionaries.

The committee will focus on the following range of issues in its activities:

To protect the rights of ZNB members and civil employees resulting from the generally valid legal enactments which were dismantled by the MV (Ministry of the Interior),

- To demand explanation about the extent of the indivisible command authority,

- To demand declassification of the amounts of recompenses for all OS ZNB duty functionaries, members and civil employees,

- To stay in touch with the representatives of Public Against Violence in order to mutually exchange the newest information,

- To demand the withdrawal of all compromised and incapable people from the Party, State and public positions, which is valid for the MV too.⁴⁷

A meeting of university students and the civic forum "Public Against Violence" was held in Košice on Leninova ul. (Street) in front of the State Scientific Library on 06/12/1989 at 16.00. About 5,000 inhabitants participated, although about 1,000 of these had arrived from Bratislava on a dedicated train. The meeting was led by the actor Rašev. The actor Ivan Krajíček saluted the gathered on behalf of the actors and the VPN from Bratislava. The gathered supported the VPN, within a general yelling, with demands of Government resignation and abolition of the leading role of the KSČ.

The gathered were called to join the general strike on 11/12/1989 if the requested demands are not accepted by the Government and if the President of the Republic does not resign. About 20 speakers stepped forward in total. The meeting ended with the national anthem at 17.15. Public order was not disturbed.⁴⁸

47 SSA, col. A 34/1, inv.no. 1427.

48 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1428.

Študenti naložili stovky kilogramov propagačných materiálov do vlaku „Nežnej revolúcie“, ktorý 6. 12. 1989 o 8.00 hod. vypravili zo stanice Bratislava - Nové Mesto. (SNM)

Students load hundreds of kilograms of propagandistic materials onto the train “Velvet Revolution” that left on 6th December 1989 at 08.00 from station Bratislava - Nové Mesto. (SNM)

Študenti vo vlaku „Nežnej revolúcie“. (SNM)

Students on the train “Velvet Revolution”. (SNM)

Vlak „Nežnej revolúcie“ opúšťa bratislavskú stanicu a mieri cez Žilinu do Košíc. (SNM)

The train “Velvet Revolution” leaving the station in Bratislava and heading for Košice, through Žilina. (SNM)

Dňa 9. 12. 1989 o 14. 30 hod. prišli k veliteľstvu b PS na Thelmanovu ulicu zástupcovia „Verejnosti proti násiliu“ a žiadali zapožičanie mot. člna a rádiovkej techniky na 10. 12. 1989 k zabezpečeniu pochodu do Hainburgu.

Informovaný pplk. Luďvík. Požiadavka bola odmietnutá s tým, že to nie sme schopní realizovať.⁴⁹

Dňa 9. 12. 89 o 12.05 hod. mi hlásil mjr. Kusala, že veľké množstvo civilných občanov prichádza k DZ a vystrihuje kusy ostnatého drátu. Z toho dôvodu boli vypnuté podúseky č. 4, 5, 6 a 10. Informovaný pplk. Luďvík. Do priestoru bol vyslaný mjr. Takáč. Bolo rozhodnuté uvedené podúseky nedávať do prevádzky. Zabezpečené boli 2 čl. ŠH so sl. psom - hliadka vykonáva sl. pochôdzkovým spôsobom od Srnčíka po st. Devín. Ďalej bolo zodpovedným stanovené odviešť zo st. Devín železnú bŕdku - vyslaný žeriav a T-148 s mjr. Klímom.⁵⁰

Pochod Bratislava - Hainburg:

Opatrenia na ŠH boli pri tejto príležitosti vykonané podľa rozkazu vel. bPS. U OPK Petržalka riadil náč. sprav. odd. bPS mjr. Mocik a u 9rPS NŠ b PS pplk. Macz.

OPK Petržalka:

Bolo nariadené vel. bPS použiť na križovatke Rusovská - Viedenská megafón a upozorniť ľudí, že do Rakúska môže cestovať na platný pas a vypísaný štatistický lístok.

Vel. bPS nariadil umiestniť u tejto križovatky aj plagát s rovnakým nápisom pre informovanie občanov.

9rPS:

Boli so súhlasom vel. bPS pustené cez vytvorené otvory SIS /na 4 miestach/ za ŽTZ k rieke Dunaj osoby. Pozdejšie boli dané mimo prevádzky podúseky č. 1 - 15. Došlo k strihaniu a strhávaníu osnovy SIS.

Rovnako boli vypnuté podúseky č. 17 až 32 z dôvodu strihania a strhávanía drátov občanmi, u 8rPS. Akcie sa zúčastnilo u Devína veľa ľudí, nedošlo však k žiadnej provokácii.

Na noc ŠH bola zabezpečená u 8 a 9rPS, kde bolo SIS mimo prevádzky hliadkami ŠH pochôdzkovým spôsobom. Nariadené vyvarovať sa konfliktov aj keby došlo k pokusu narušiť ŠH.

49 A ÚPN, f. PS., inv. č. 240.

50 A ÚPN, f. PS., inv. č. 240.

On 09/12/1989 at 14.30 some representatives of the "Public against Violence" came to the Command of the b PS (Border Guard Squadron) in Thelmanova Street and requested borrowing of a motorboat and radio equipment for a march to Hainburg on 10/12/1989.

1LT Ludvík was informed. The request was rejected with explanation that we were not able to carry it out.⁴⁹

On 09/12/1989 at 12.05 Maj. Kusala reported that a huge number of civil inhabitants were coming to the DZ (wire barricade) and were cutting pieces of the barbed wire. Therefore, subsectors n. 4, 5, 6 and 10 were switched off. 1LT Ludvík was informed. Maj. Takáč was sent to the area. It was decided not to put the mentioned subsectors into operation. 2 SH members (State Border) with a dog were provided - the patrol executes their duty with a foot patrol from Srňčík to the station Devín. Additionally, it was ordered to remove an iron cabin from the station Devín - a crane and a T-148 were sent with Maj. Klíma.⁵⁰

Bratislava - Hainburg March:

The measures at the ŠH (State borders) were in this occasion executed according to the command of bPS commander. In OPK (Border Control Section) Petržalka it was directed by the bPS Intelligence Department Chief Officer Maj. Mocik and in the are of 9rPS (9th Border Guard Company) by the b PS Chief Officer 1LT. Macz.

OPK Petržalka:

It was ordered by the bPS commander to use a megaphone on the crossroad Rusovská - Viedenská in order to warn people that they can travel to Austria with a valid passport and a filled in statistical card.

The bPS commander ordered that a poster is placed with identical writing to inform the citizens at this crossroad.

9rPS:

People were allowed to go through the created openings at the SIS (signal wall) /in 4 places/ behind the ŽTZ (engineer-technical barriers) to the river Danube after the approval from the bPS commander. Later on, the subsectors n. 1 - 15 were made out of service. Cutting and dragging of the SIS chain occurred.

49 A NMI, col. PS., inv. no. 240.

50 A NMI, col. PS., inv. no. 240.

Na lodi PREŠOV, ktorá bola tiež na tejto akcii, bol podľa rozkazu vel. bPS mjr. BALKO. O 15.37 hod. hlásil, že osoby vracujúci sa do ČSSR vo veľkom počte postupujú po brehu Dunaja a predpokladal, že budú prechádzať cez SIS. Bol tam vyslaný vel. 2. prPS ku stanovišti Dunaj u 10prPS a potom hlásil, že ľudia od HM XII/0 postupujú po účelovej ceste na Viedenskú cestu, ďalej boli riešení príslušníkmi OPK.

Tak ako odchod cez OPK Petržalka, aj príchod bol bez väčších nedostatkov.⁵¹

Poznatok z Rakúska:

Dňa 10. 12. 1989 od 15.00 do 15.20 hod. v úseku 13 prPS z Rakúskej strany od HM XII/39 z bieleho vozidla filmovali ako pohraničníci odstraňujú brunovalce.⁵²

51 A ÚPN, f. PS, inv. č. 240.

52 A ÚPN, f. PS, inv. č. 240.

The subsectors n. 17 - 32 were switched off because of the cutting and dragging of wires by the citizens, in the area of the 8rPS (8th Border Guard Company). A lot of people participated in this event at Devín. However, no provocation occurred.

During the night, the ŠH was secured in the area of the 8 and 9rPS, where the SIS was made out of service by the ŠH patrols in a foot patrol way. There was command to avoid any conflicts even in the case of attempting to break the ŠH.

Maj. BALKO was on the ship PREŠOV that was included in the operation under the instruction of the bPS commander. He reported at 15.37 that people returning to the ČSSR proceeded to the Danube in large numbers and presumed they would go across the SIS. The commander of the 2nd prPS (Border Guard Battalion) was sent to the station Dunaj in the area of the 10prPS (10th Border Guard Company) and consequently reported that people from HM XII/0 were proceeding on a functional road to Viedenská cesta (Road), and were further dealt by the members of the OPK.

Both departure from the OPK Petržalka, and the return were managed without significant failures.⁵¹

Findings from Austria:

The border guards removing the barbed wire were filmed from a white vehicle on the Austrian side from HM XII/39 on 10/12/1989 between 15.00 and 15.20 in the sector of 13 prPS (13th Border Guard Company).⁵²

51 A NMI, col. PS, inv. no. 240.

52 A NMI, col. PS, inv. no. 240.

Strážna veža a plot s ostnatým drôtom tvorili súčasť ženíjotechnického zabezpečenia čs. hranice pri rieke Morave pred kapitalistickým Rakúskom. (Foto: Milan Seberíni)

A watchtower and fence with barbed wire which were part of the engineer-technical assurance of the Czechoslovak borders against capitalist Austria. (Photo: Milan Seberíni)

POZOR
Hraničné pásmo
Vstup len na povolenie

Plagát VPN v nemčine vyrobený špeciálne na propagáciu pochodu mieru Devín - Hainburg, ktorý sa konal 10. 12. 1989. (SNA)

A poster of the VPN in German especially made for promoting the peace march Devín - Hainburg held on 10th December 1989. (SNA)

O pochode do Hainburgu sa mohli obyvatelia Bratislavy dozvedieť aj z letákov na verejných priestranstvách a výkladoch. (Foto: Daria Kminiaková; SNA)

Inhabitants of Bratislava could learn about the march to Hainburg from leaflets in public areas and show-windows. (Photo: Daria Kminiaková; SNA)

Milan Kňažko a Ján Budaj na pochode Bratislava
- Hainburg. (Foto: Ivan Rychlo; TASR)

Milan Kňažko and Ján Budaj during the march Bratislava
- Hainburg. (Photo: Ivan Rychlo; TASR)

Pochod Bratislava – Hainburg. (Foto: Miro Svoboda)

March Bratislava – Hainburg. (Photo: Miro Svoboda)

Účastníci pochodu Bratislava – Hainburg pri rakúskej obci Wolfsthal. (Foto: Pavel Neubauer; TASR)

Participants of the march Bratislava – Hainburg by the Austrian village Wolfsthal. (Photo: Pavel Neubauer; TASR)

Ako vyzerá Bratislava spoza železnej opony?
(Foto: György Gyökeres; Fórum Inštitút)

What does Bratislava look like from the other side of
the Iron Curtain? (Photo: György Gyökeres; Forum
Institute)

Starosta Hainburgu a Milan Kňažko. (SNA)

Mayor of the village Hainburg and Milan Kňažko. (SNA)

Niektorí z organizátorov pochodu do Hainburgu.
(Foto: Martin Greguš)

Some of the organizers of the march to Hainburg.
(Photo: Martin Greguš)

Pochod Bratislava - Hainburg, (Foto: Miro Svoboda)

March Bratislava - Hainburg, (Photo: Miro Svoboda)

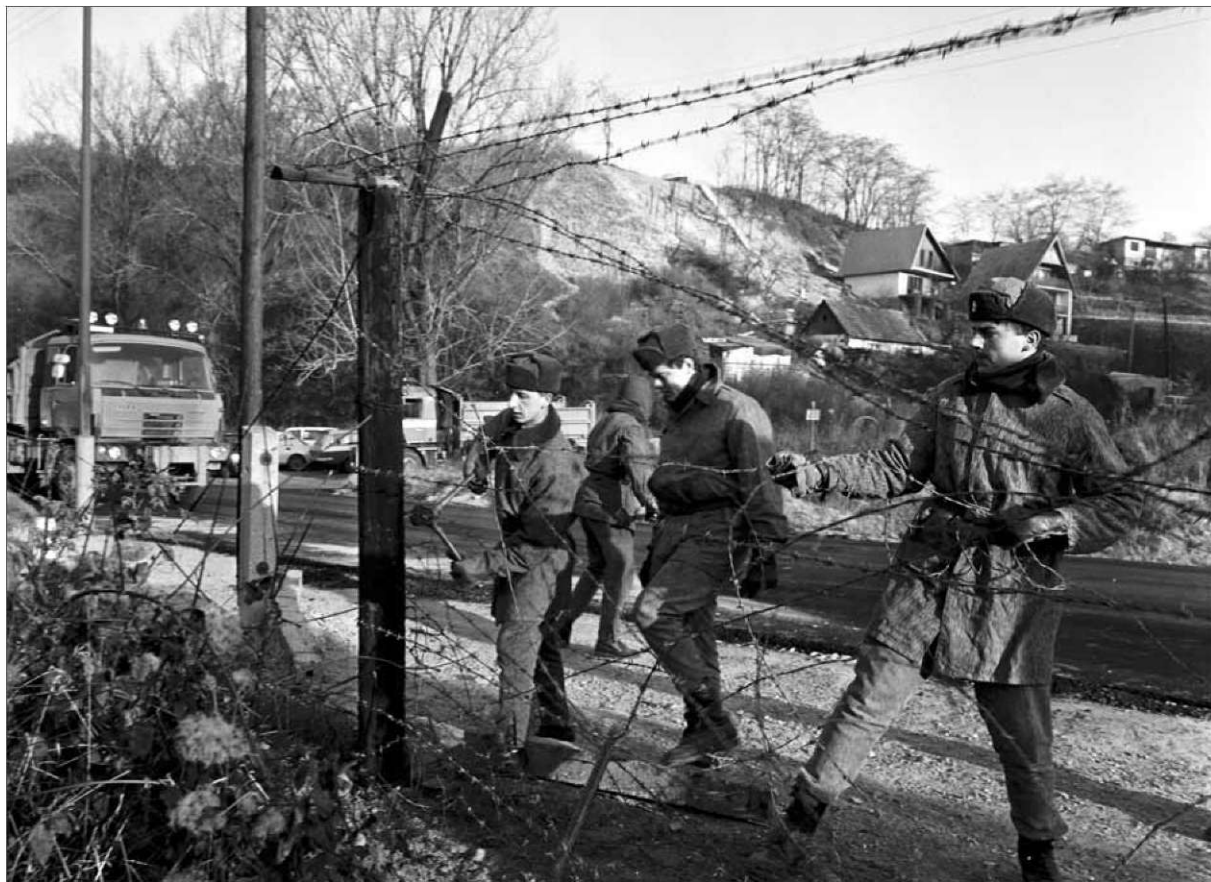
Pochod Bratislava - Hainburg. Pohľad z devínskej strany.
(Foto: Vladimír Benko; TASR)

March Bratislava - Hainburg. View from the side of Devín.
(Photo: Vladimír Benko; TASR)

Devínska strana Dunaja počas pochodu mieru do Hainburgu. (Foto: Vladimír Benko; TASR)

Devín side of the Danube during the peace march to Hainburg. (Photo: Vladimír Benko; TASR)

Vojaci útvaru veliteľstva Pohraničnej stráže Bratislava začali 11. 12. 1989 odstraňovať ženijnjo-technické zátarasý v hraničnom pásme pri Devíne. Toto opatrenie sa uskutočnilo na základe rozhodnutia novej federálnej vlády ČSSR o likvidácii častí zátarasí na vybraných úsekoch štátnych hraníc s Rakúskom. (Foto: Pavel Neubauer; TASR)

Soldiers of the Command of the Border Guard unit in Bratislava beginning to remove the engineer-technical barricades on the border in Devín on 10th December 1989. This measure was carried out based on the decision of the new Federal Government to partially remove the barricades in selected sections of the state borders with Austria. (Photo: Pavel Neubauer; TASR)

Príslušníci PS odstraňujú ženíjno-technické zabezpečenie hraníc s Rakúskom; úsek Devín - Bratislava. (SNM)

The PS (Border Guard) members removing the engineer-technical assurance of borders with Austria; sector Devín - Bratislava. (SNM)

Alexander Dubček vo svojom stanovisku k súčasnému vývoju v ČSSR odsúdil Václava Havla, ktorého terajšími postojmi a činnosťou sa cíti oklamáný a zneužitý. Podľa neho Havel nemá záujem a snahu o obnovu socializmu. Je toho názoru, že ešte by mohol byť v súčasnej situácii užitočný pre socializmus a pre jeho obnovu chce urobiť maximum a vydať všetky sily aj napriek tomu, že 20 rokov bol za svoje názory a presvedčenie rôznym spôsobom postihovaný. Aj napriek tomu však na stranu nezanevrel a chce jej pomôcť pri obnove jej akčioschopnosti.⁵³

Situáciu vo Východoslovenskom kraji charakterizuje prebiehajúci proces diferenciacie jednotlivých názorov skupín občanov hlavne v odbočkách „Veřejnosť proti násiliu“, študentských a robotníckych štrajkových výboroch i miestnych organizáciách politických strán. Prípady prerastania vášní do páchania politicky motivovanej trestnej činnosti neboli zaznamenané. Aktivita skupín občanov a jednotlivcov sa stále hlbšie prejavuje vo formách a metódach činnosti, ktoré sú v súlade so zásadami plurality a demokracie.⁵⁴

53 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1425.

54 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1428.

Alexander Dubček, in his position towards the current development in the ČSSR, has condemned Václav Havel, as he has felt deceived and abused by his current attitudes and activities. He assumes that Havel is not concerned nor making the effort to renew socialism. However, he thinks that he could be useful for socialism in the current situation and wants to do everything possible and use all his forces for its renewal despite the fact that he was sanctioned in different ways because of his conviction for 20 years. Despite this, he did not come to hate the Party and he wants to help in renewal of its fighting power.⁵³

The situation in the Eastern Slovak Region is characterized by the ongoing process of differing opinions between groups of citizens, mostly in the branches of the "Public Against Violence", students' and workers' strike committees and local organizations of political parties. The cases of passions growing to committing politically motivated criminal activity have not been reported. The activity of citizen groups and individuals has been expressed in forms and methods of activities that are in line with the principles of plurality and democracy.⁵⁴

53 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1425.

54 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1428.

Bezpečnostná situácia vo Východoslovenskom kraji za deň 19. 12. 1989 je bez výraznejších zmien. Očakávaný príchod Václava HAVLA, aktivistov Občianskeho fóra a VPN z Prahy a Bratislavy dňa 20. 12. 1989 vyvolal medzi obyvateľstvom značný ohlas. V súvislosti s týmto pobytom neboli zaznamenané závažné informácie naznačujúce zvýšenie politického napätia alebo prípravy extrémnych vystúpení zo strany politických skupín alebo jednotlivcov.⁵⁵

Dňa 19. 12. 1989 sa v Komárne na Nám. VOSR uskutočnilo zhromaždenie asi 100 občanov, prevažne študentov, maď. národnosti, ktorí vyjadrili protest proti potlačeniu demonštrácie v Rumunsku v meste Temešvár.⁵⁶

Dňa 20. 12. 1989 o 14,30 hod. sa uskutočnilo v Galante na Leninovom námestí zhromaždenie študentov slovenského a maďarského gymnázia ako i pracovníkov š. p. TOS Galanta. Zhromaždenie bolo organizované pedagogickými pracovníkmi uvedených škôl so zameraním na odsúdenie súčasného politického vývoja v RSR. V jeho priebehu zazneli požiadavky, aby vláda ČSSR do 24,00 hod. dňa 20. 12. 1989 prerušila diplomatické styky s RSR a odobrala všetky československé štátne vyznamenania udelené v minulosti Nicolae Ceaušescu, najvyššiemu straníckemu a štátnemu predstaviteľovi RSR. V prípade nesplnenia týchto požiadaviek študenti stredných škôl v meste Galanta dňom 21. 12. 1989 vstúpia do protestného štrajku. Zástupkyňou š. p. TOS Galanta bola prednesená petícia VPN pri š. p. TOS Galanta, ktorá bude zaslaná na veľvyslanectvo RSR v ČSSR. V tejto petícii pracovníci podniku odsudzujú násilie, páchané na občanoch v RSR ozbrojenými zločkami. Zhromaždenia sa zúčastnilo cca 800 - 1000 osôb z radov študentov, pedagog. pracovníkov a TOS Galanta. Na zhromaždení bola vyslovená výzva na opätovné stretnutie dňa 21. 12. 1989 o 13,00 hod.⁵⁷

55 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1428.

56 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1426.

57 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1426.

The security situation in the Eastern Slovak Region on 19/12/1989 is without significant change. The expected arrival of Václav HAVEL, the Civic Forum and VPN activists from Prague to Bratislava on 20/12/1989 has risen response among the inhabitants. In connection with the visit, no serious information suggesting an increase of political tension or preparation of extreme activities by political groups have been detected.⁵⁵

On 19/12/1989 a meeting of about 100 citizens, mostly students of Hungarian nationality, who were protesting against the suppression of a demonstration in Romania, in the city of Timisoara, took place in VOŠR námestie (Square) in Komárno.⁵⁶

On 20/12/1989 at 14.30 a meeting of students from Slovak and Hungarian grammar schools and workers of the š. p. (state enterprise) TOS Galanta was held in Leninovo námestie (Square) in Galanta. The meeting was organized by the pedagogical employees of the mentioned schools with the goal of condemning the current political development in the RSR (Socialist Republic of Romania). There were demands that the ČSSR Government should interrupt diplomatic relations with the RSR before midnight of 20/12/1989 and remove all Czechoslovak state awards given in the past to Nicolae Ceausescu, the highest Party and State representative of the RSR. In the case of non acceptance of these demands, the students of secondary schools in the city of Galanta will come out on a protest strike on 21/12/1989. A representative of the š. p. TOS Galanta read out a petition of the VPN at the š. p. TOS Galanta that will be sent to the Embassy of the RSR in the ČSSR. In the petition, the enterprise workers condemn the violence of the armed forces against RSR citizens. There were between 800 and 1000 people from students, pedagogical employees and TOS Galanta at the meeting. There was a call to gather again on 21/12/1989 at 13.30.⁵⁷

55 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1428.

56 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1426.

57 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1426.

Sviečkový pietny akt na Hviezdoslavovom nám. v Bratislave
17. 12. 1989 - mesiac po pražskej študentskej demonštrácii.
(Foto: Jana Šebestová; SNA)

A pious act with candles at Hviezdoslavovo nám.
in Bratislava on 17th December 1989 - a month after the
students' demonstration in Prague. (Photo: Jana Šebestová;
SNA)

Zapálené sviečky na
Nám. SNP v Bratislave
- vyjadrenie solidarity
s obeťami demonštrácie
v Rumunsku. (SNA)

Burning candles at Nám.
SNP in Bratislava - the
expression of solidarity
with victims of the
demonstration in Romania.
(SNA)

PEDAGÓGOVIA GYMNÁZIA A ZÁKLAD-
NEJ ŠKOLY S VYUČ. JAZ. MAĎAR-
SKÝM, DUNAJSKÁ 13., ODSUDZUJÚ
PRÍSTUP VEDENIA RUMUNSKA
K TAMOJŠÍM DIANIAM.

DNES POOBEDĚ, 20. 12. 1989 o 16³⁰,
NA MIEROVOM NAMESTÍ
SA ORGANIZUJE DEMONŠTRÁCIA

Pedagógovia gymnázia a základnej školy s vyučovacím maďarským jazykom vyzývajú na demonštráciu 20. 12. 1989 v Bratislave, kde chcú vyjadriť solidaritu s trpiacim rumunským ľudom. (SNA)

Pedagogues at the Hungarian language grammar school and elementary school call for a demonstration on 20th December 1989 in Bratislava to express their solidarity with the suffering Romanian nation. (SNA)

PRE TÝCH, KTORÝCH ZAVRAŽDILI,
PRE TÝCH, KTORÝCH CHCÚ
ZAVRAŽDIŤ, PRE TÝCH, KTORÝCH
UTLÁČAJÚ A KTORÝCH CHCÚ
UTLÁČAŤ.
PROSÍME ÚČASTNÍKOV.
DEMONŠTRÁCIE, ABY ZAPÁLILI
SVIEČKY PRE TÝCH, KTORÝM
CHCEME POMÓCŤ.

Výzva účastníkom demonštrácie, aby „zapálili sviečky pre tých, ktorým chceme pomôcť“. (SNA)

An appeal to participants of the demonstration to “light candles for those whom we wish to help”. (SNA)

Výzva

Koordináčného výboru hnutia Verejnosť proti násiliu

Pred mesiacom boli v pražských uliciach zmasakrovaní československí študenti : to bola posledná kvapka, ktorou sa naplnil pohár nášho pokorenia a našej trepezlivosti.

Z pobúrenia nad mocou, ktorá sa pre svoje záujmy neštíti použiť akúkoľvek formu násilia, vzniklo na Slovensku občianske hnutie Verejnosť proti násiliu. Vo všetkej svojej činnosti sa hnutie riadi elementárnymi princípmi tolerancie a úcty k ľudskému životu.

V posledných hodinách sme svedkami udalostí, ktoré ďaleko prekonali všetky prejavy brutality totalitných režimov v povojnových dejinách Európy. Stovky mŕtvych v Rumunsku volajú po spoločnom proteste.

Rozhorčení a pobúrení vraždením v Rumunsku obraciame sa na verejnosť Európy a na všetkých slušných ľudí sveta, aby dali najavo svoj odpor a aby sa spojili do spoločného protestu proti vraždeniu rumunského ľudu,

obraciame sa na vlády, parlamenty a medzinárodné organizácie, aby sa solidarizovali s rumunským ľudom a konkrétnymi krokmi vystúpili na jeho obranu,

osobitne sa obraciame na československú vládu, aby neodkladne zaujala rozhodné stanovisko k udalostiam a k situácií v Rumunsku.

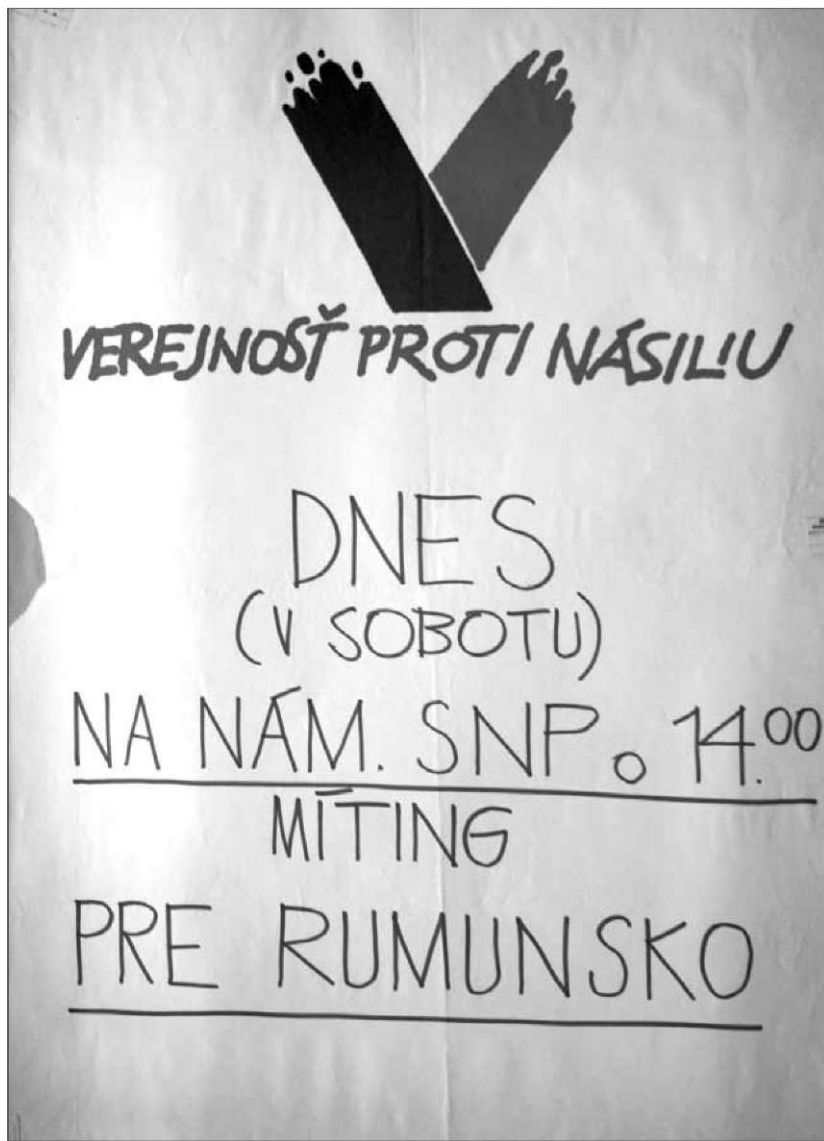
Bratislava, 19.12. 1989, 18.00

Tlačové stredisko VPN

335 885

Výzva VPN na protest
- mesiac od brutálneho zásahu
bezpečnostných zložiek na
Národnej triede v Prahe sa
odohrala ešte väčšia brutalita
v Rumunsku. (SNA)

A VPN appeal to protest
- a month after the brutal
intervention on Národní třída
in Prague, there was even
greater brutality in Romania.
(SNA)

Výzva VPN na míting
pre Rumunsko. (SNA)

A VPN appeal for a meeting to
support Romania. (SNA)

Obyvatelia Nových Zámkov sa zhromaždili aj 21. a 22. 12. 1989, aby vyjadrili súcit s obetami rumunských demonštrácií. (SNA)

Inhabitants of Nové Zámky gathering on 21st and 22nd December 1989 to express their sympathy for the victims of the Romanian demonstrations. (SNA)

Demonštrácie a sviečky za obeť rumunskej demonštrácie v Nových Zámkoch. (Foto: Juraj Horváth; SNA)

Demonstrations and candles for the victims of the Romanian demonstration in Nové Zámky. (Photo: Juraj Horváth; SNA)

Alexander Dubček na demonštrácii za Rumunsko
23. 12. 1989 na Nám. SNP v Bratislave.
Tisíce Bratislavčanov prišli vyjadriť solidaritu s rumunským
ľudom. (Foto: Vladimír Benko ;TASR)

Alexander Dubček at the demonstration supporting
Romania on 23rd December 1989 at Nám. SNP
in Bratislava. Thousands of inhabitants from Bratislava
came to express their solidarity with the Romanian nation.
(Photo: Vladimír Benko; TASR)

Demonštrácia za Rumunsko
v Bratislave. (Foto: György
Gyökerez; Fórum inštitút)

Demonstration supporting
Romania in Bratislava. (Photo:
György Gyökerez; Forum Institute)

Zbierka na Rumunsko
v Bratislave. (Foto: Petra
Bombíková-Maudgil; SNA)

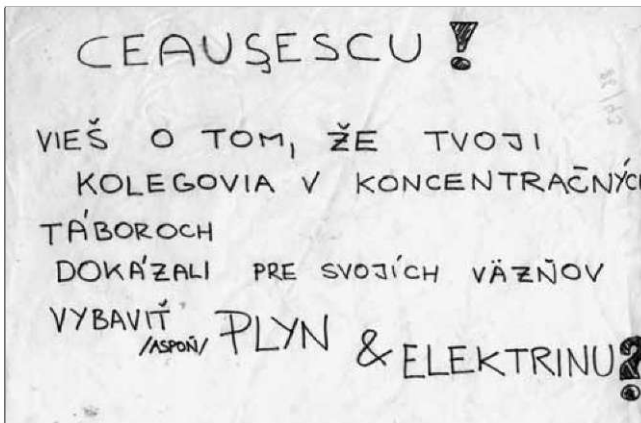
A collection for Romania
in Bratislava. (Photo: Petra
Bombíková-Maudgil; SNA)

Leták poukazujúci na Rumunsko ako poslednú baštu komunizmu v Európe. (SNA)

A leaflet pointing to Romania as the last bastion of communism in Europe. "Comrades, I have heard you can still get a job in Romania." (SNA)

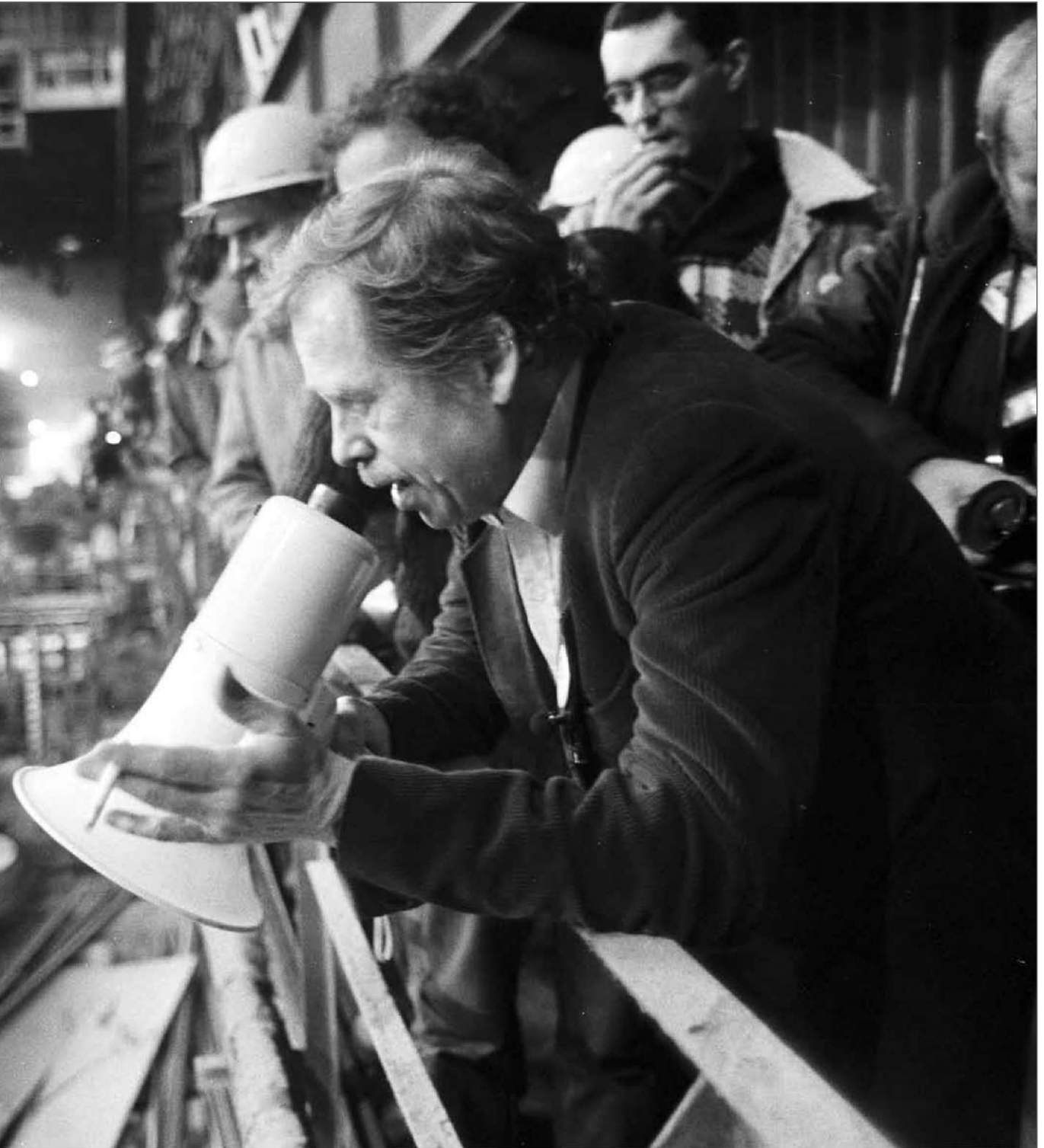
Leták poukazujúci na brutalitu Ceaușescovho režimu v Rumunsku. (SNA)

A leaflet pointing to the brutality of Ceașescu's regime in Romania. "Ceașescu! Did you know that your colleagues in the concentration camps managed to (at least) get gas and electricity for their prisoners?" (SNA)

Václav Havel sa počas svojej návštevy Košíc 20. 12. 1989 prihovoriť aj zamestnancom VSŽ Košice. (Foto: Svätopluk Písecký; TASR)

Václav Havel addressing employees of the VSŽ (Eastern Slovakia Iron and Steel Works) Košice during his visit in Košice on 20th December 1989. (Photo: Svätopluk Písecký; TASR)

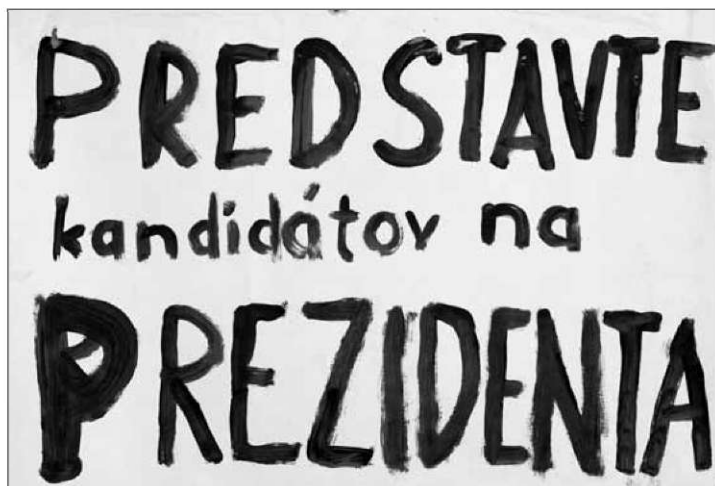

V súvislosti so zvolením Václava HAVLA za prezidenta ČSSR neboli doposiaľ vo Vsl. kraji zaznamenané prípady ani náznaky prípravy páchania politickej motivovanej trestnej činnosti. V Košiciach je zistené enormné zvýšenie počtu plagátov s textom: „Zvolení HAVLA, štb-ákom padla“, ale i ďalších, ktorých texty nenásilnou formou odrážajú vzťah občanov k ŠtB i KSČ. K prípadom vážneho narušenia verejného poriadku hromadnejšieho charakteru nedošlo.⁵⁸

58 ABS, f. A 34/1, inv. č. 1428.

In connection with the election of Václav HAVEL as the President of the ČSSR no cases nor indications of politically motivated criminal activity have been reported in the Eastern Slovak Region so far. An enormous increase in the number of posters with writing: "Electing HAVEL, end of the ŠtB members", and other posters whose texts, in a non-violent way, reflect the relationship of the citizens to the ŠtB and KSČ has been reported in Košice. There have been no cases of serious disturbance of the public order of a mass character.⁵⁸

58 SSA, col. A 34/1, inv. no. 1428.

Plagát „Predstavte kandidátov na prezidenta“.
(SNM)

A poster “Present the president candidates”.
(SNM)

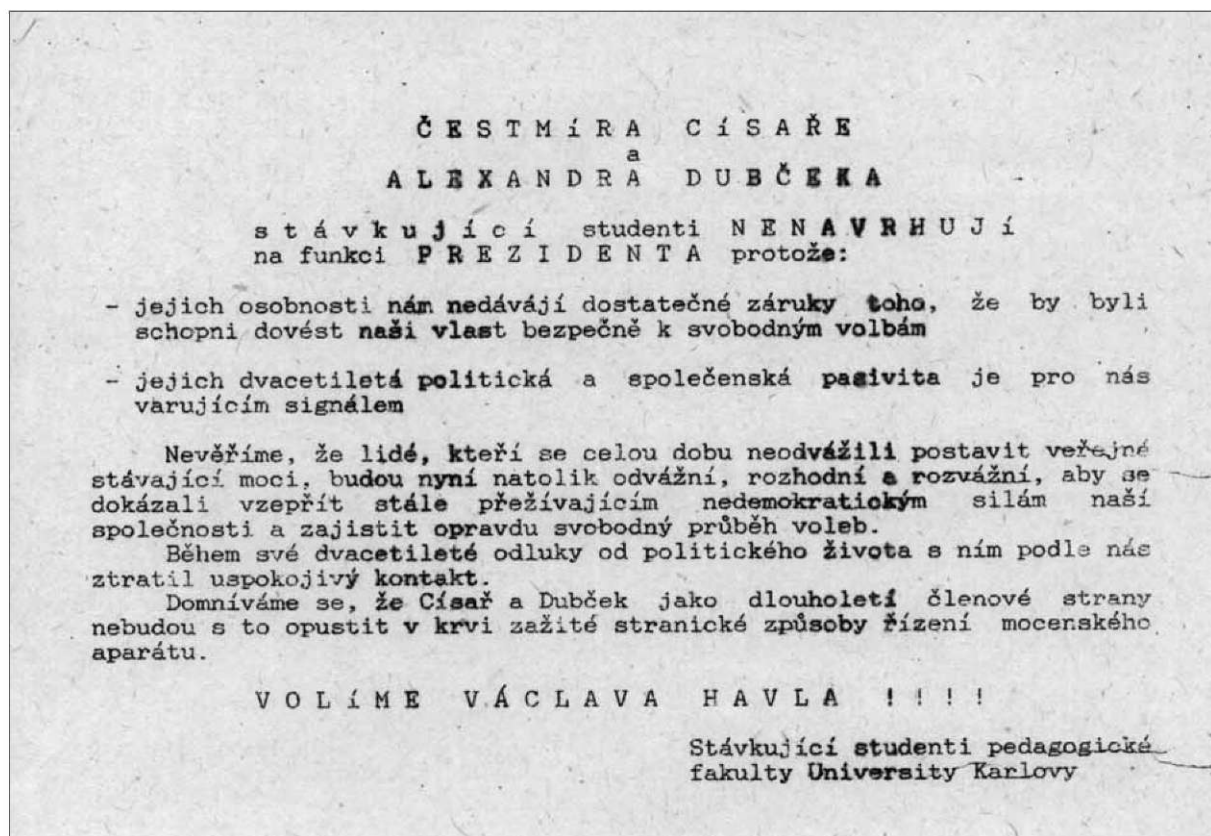
Plagát „Podporujeme kandidáta OF a VPŇ na úrad prezidenta“.
(SNM)

Poster “We support the candidate of the OF
and VPN for presidency”. (SNM)

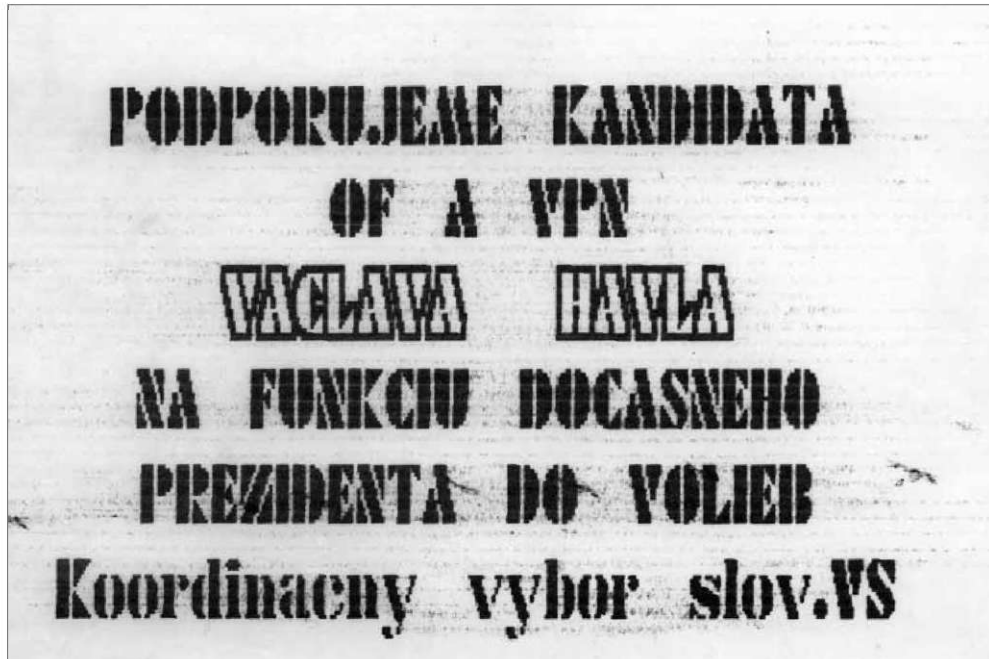
Rita Klímová, Alexander Dubček a Václav Havel na tlačovej konferencii v Laterne Magice v Prahe 23. 11. 1989. (SNA)

Rita Klímová, Alexander Dubček and Václav Havel at a Press conference in Laterna Magica in Prague on 23rd November 1989. (SNA)

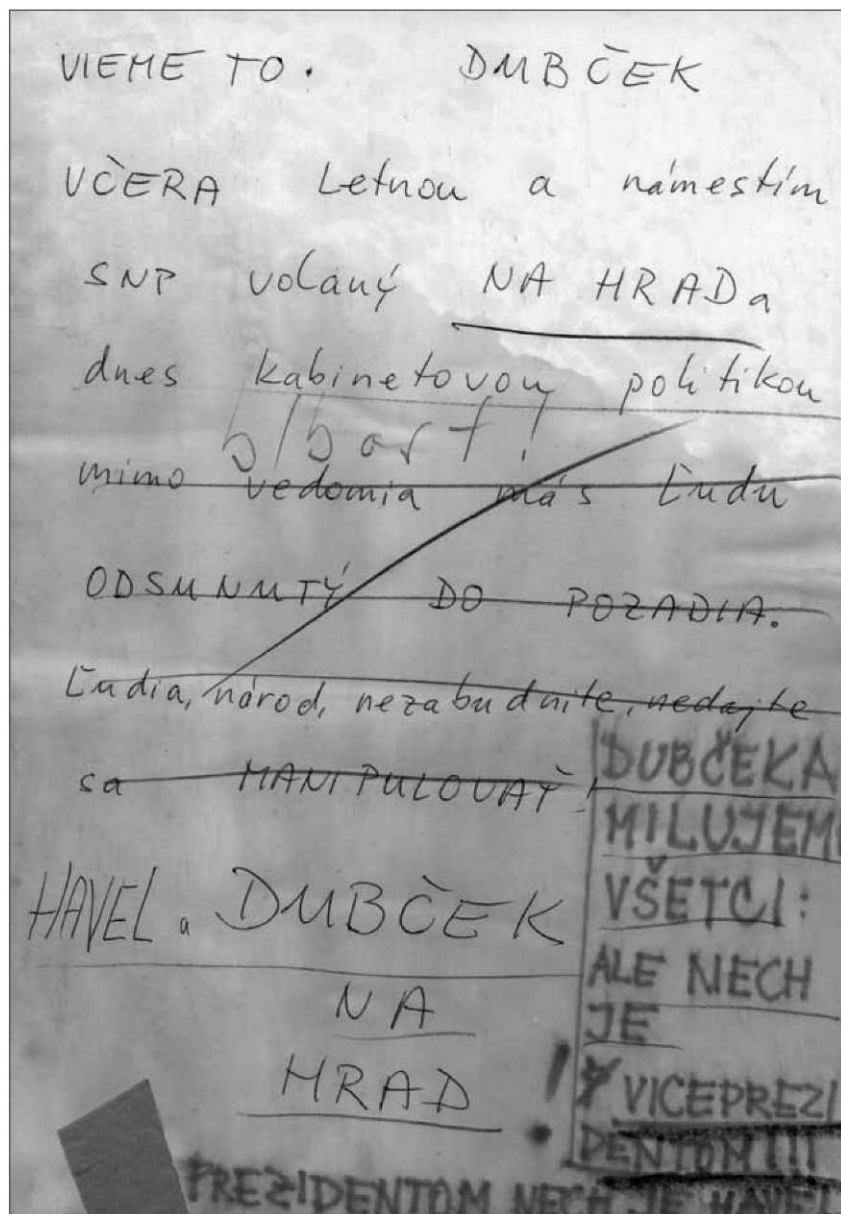
Výzva pražských studentů podpořit Václava Havla a nie Čestmíra Císaře a Alexandra Dubčeka. (SNA)

An appeal of students in Prague to support Václav Havel and not Čestmír Císař nor Alexander Dubček, who are not considered capable of bringing the country to free elections as their passivity in the past 20 years can be seen as a warning signal. (SNA)

Slovenskí vysokoškoláci vyjadrili podporu Václavovi Havlovi, ktorý bol kandidátom OF a VPN na funkciu dočasného prezidenta. (SNA)

Slovak university students supporting Václav Havel, the candidate of the OF and VPN for the post of interim president. (SNA)

Leták dokumentujúci ostrý súboj medzi Václavom Havlom a Alexandrom Dubčekom o kandidatúru na post prezidenta republiky. (SNA)

A leaflet documenting the sharp contest between Václav Havel and Alexander Dubček for the presidential candidacy. (SNA)

V Holíči dňa 31.decembra 1989

Vážený pán prezident!

Dovoľujeme si Vám oznámiť, že dňa 29. decembra 1989 o 12.30 hod. zaviala na najvyššom vrchole Československa naša štátna vlajka na počesť Vášho zvolenia do funkcie prezidenta a ako viera v lepšiu demokratickú budúcnosť nášho štátu v mene všetkých slovenských horolezcov IAMES-u, českých horolezcov Českého horolezeckého zväzu a vlastne aj za všetkých našich občanov, ktorí sa stotožňujú so súčasnými zmenami, na ktoré čaká národ 20 resp.40 rokov.

Držíme Vám palce a sme s Vami !

Marián Hudák, študent, člen HO TJ Slovan Tatranská Polianka
a Anton Orlík, učiteľ, člen HO TJ Slávia Trnava.

List prezidentovi, v ktorom mu autor oznamuje, že na počesť jeho zvolenia do funkcie prezidenta zaviala 29. 12. 1989 o 12.30 hod. na Gerlachovskom štíte štátna vlajka. (Autor: Anton Orlík)

A letter to the president where the author says that in honour of his election as president, the state flag was flying on 29th December 1989 at 12.30 at Gerlachovský štít. (Author: Anton Orlík)

Československý vítazný oblúk. (Foto: Ivan Binder)

The Czechoslovak triumphal arch. (Photo: Ivan Binder)

8rPS – 8. rota Pohraničnej stráže	KSS – Komunistická strana Slovenska
a pod. – a podobne	KSV KSS – Krajský stranický výbor
A ÚPN – Archív Ústavu pamäti národa	Komunistickej strany Slovenska
ABS – Archiv bezpečnostních složek	KV KSS – Krajský výbor Komunistickej strany
akad. – akademický	Slovenska
b PS – brigáda Pohraničnej stráže	KV VPN – Koordinačný výbor Verejnosti proti
bezp. – bezpečnostný	násiliu
čsl. – československý	LM – Lidové milice
ČSLA – Československá ľudová armáda	LM – Ludové milície
ČSSR – Československá socialistická republika	MFF UK – Matematicko-fyzikálna fakulta
ČST – Československá televízia	Univerzity Komenského
ČTK – Česká tisková kancelář	MHD – Mestská hromadná doprava
D SNP – Divadlo Slovenského národného	mj. – medzi jiným
povstania	mjr. – major
DAMU – Divadlení fakulta Akademie	MNV – mestský (miestny) národný výbor
múzických umění	mot. – motorový
DJGT – Divadlo Jozefa Gregora Tajovského	MU – mimoriadna udalosť
DSZ – denná situačná správa	MV – ministerstvo vnútra
DZ – drôtená zátarasa	náč. sprav. odd. – náčelník spravodajského
ekon. – ekonomický	oddelenia
f. – fond	nám. – námestie
FiF UK – Filozofická fakulta Univerzity	NDR – Nemecká demokratická republika
Komenského	NMV – námestník ministra vnútra
FMV – Federálne ministerstvo vnútra	npor. – nadporučík
genpor. – generálporučík	NŠ – náčelník štábu
hl. – hlavný	NSR – Nemecká spolková republika
hl. m. – hlavné mesto	odb. – odbor
hod. – hodina	OF – Občianske fórum
HOS – Hnutie za občiansku slobodu	okr. – okres
HS VB MV SSR – Hlavná správa Verejnej	ONV – Okresný národný výbor
bezpečnosti Ministerstva vnútra Slovenskej	OPK – Odbor pohraničnej kontroly
socialistickej republiky	OS ZNB – Okresná správa Zboru národnej
inv. č. – inventárne číslo	bezpečnosti
KS ZNB – krajská správa Zboru národnej	O-ŠtB – Oddelenie Štátnej bezpečnosti
bezpečnosti	OV KSS – Okresný výbor Komunistickej strany
KSCĀ – Komunistická strana Československa	Slovenska

pedagog. – pedagogický	tzv. – takzvaný
PF – Pedagogická fakulta	UK – Univerzita Komenského
PF UK – Právnická fakulta Univerzity Komenského	ul. – ulica
plk. – plukovník	ÚPN – Ústav pamäti národa
pplk – podplukovník	ÚV – Ústredný výbor
pprap. – podpráporčík	VB – Verejná bezpečnosť
prPS – prápor Pohraničnej stráže	vel. – veliteľ
PS – Pohraničná stráž	VPN – Verejnosť proti násiliu
ROH – Revolučné odborové hnutie	VŠ – vysoká škola
RSR – Rumunská socialistická republika	VŠDS – Vysoká škola dopravy a spojov
S SNB – Správa Sboru národnej bezpečnosti	vsl. – východoslovenský
s. – súdruh	VŠMU – Vysoká škola múzických umení
š. p. – štátny podnik	VŠVU – Vysoká škola výtvarných umení
ŠD – študentský domov	VSŽ – Východoslovenské železiarne
ŠH – štátna hranica	výkr. – výkričník
SIS – signálna stena	vys. – vysoký
sl. – služobný	zahr. – zahraničný
SNA – Slovenský národný archív	ZNB – Zbor národnej bezpečnosti
SNB – Sbor národnej bezpečnosti	Zs. – Západoslovenský
SND – Slovenské národné divadlo	Zsl. – Západoslovenský
SNM – Slovenské národné múzeum	ZSVU – Zväz slovenských výtvarných umelcov
SNP – Slovenské národné povstanie	
SNR – Slovenská národná rada	
ŠPZ – štátna poznávací značka	
SR – Slovenská republika	
SSR – Slovenská socialistická republika	
st. – stanica	
št. – štátny	
ŠtB – Štátna bezpečnosť	
STV – Slovenská televízia	
SZM – Socialistický zväz mládeže	
t. č. – toho času	
t. j. – to jest	
TASR – Tlačová agentúra Slovenskej republiky	
TOS – Továrne strojárskych techník	
TKS – Talianska komunistická strana	

ISBN 978-80-89335-22-0

9 788089 335220